LÄNSIGÖÖTANMAANPYSTYKORVAN ROTUKOHTAINEN JALOSTUKSEN

TAVOITEOHJELMA 2023 - 2027

Alkuperäinen tavoiteohjelma on vuodelta 2007.



Kantaemo Topsy. Kuva: Specialklubben för Västgötaspets.

Länsigöötanmaanpystykorvan jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2023–2027.

Kennelliittoon 31.5.2022 toimitettu tavoiteohjelman päivitys.

Tavoiteohjelman on hyväksynyt rotujärjestön Länsigöötanmaanpystykorvat - Västgötaspetsen ry:n kevätkokous 22.4.2017
Suomen Kennelliiton jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 17.10.2017

Jalostustoimikunnan jäsenet vuonna 2016: Riikka Aho, Inga Kahlman, Tuija Liukkonen, Ada Walder ja Anne Laamanen (pj.). Vuonna 2017 lisäksi Kirsi Hotanen.

Vuonna 2022 Riikka Aho, Maija Henttonen, Kirsi Hotanen & Ada Walder

Sisällysluettelo

1. YHTEENVETO 1
2. RODUN TAUSTA 1
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA 3
4. RODUN NYKYTILANNE 5
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja 5
4.1.1. Populaation rakenne ja sukusiitos 8
4.1.2. Jalostuspohja 10
4.1.3. Rodun populaatiot muissa maissa 16
4.1.4. Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta 16
4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet 17
4.2.1. Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta 17
4.2.2. Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin 17
4.2.3. PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus 17
4.2.4. Luonne ja käyttäytyminen päivittäis tilanteissa 17
4.2.5. Käyttö- ja koeominaisuudet 33
4.2.6. Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen 36
4.2.7. Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta 37
4.3. Terveys ja lisääntyminen 38
4.3.1.PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat 38
4.3.2. Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat 38
4.3.3. Yleisimmät kuolinsyyt 59
4.3.4. Lisääntyminen 62
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet 64
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä 64
4.4. Ulkomuoto 65
4.4.1 Rotumääritelmä 65
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset 70
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus 74
4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista 74

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA 75
5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso 75
5.2 Jalostuksen tavoiteohjelman *2017–2021* toteutuminen 90
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS 97
6.1 Jalostuksen tavoitteet 97
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet 100
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin 101
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta 103
LÄHTEET 105
LIITELUETTELO 107
LIITE 1 108
LIITE 2 116
LIITE 3 124

1. YHTEENVETO

Länsigöötanmaanpystykorva (eli göötti) on tasaisen suosion saavuttanut monipuolinen ja varsin terve rotu. Mitään muotirotua länsigöötanmaanpystykorvasta ei ole tullut, mutta reilun sadan koiran vuosittainen rekisteröintimäärä Suomessa on ollut kutakuinkin riittävä antamaan terveen pohjan kasvatus- ja jalostustyölle. Geneettisen monimuotoisuuden turvaaminen tulee kuitenkin olemaan jatkossa entistä suurempi haaste.

Rotujärjestön tavoitteena ei ole kehittää rotua vaan säilyttää se sellaisena, kuin se on ollut jo vuosikymmeniä. Tarkoituksena on ylläpitää rodun hyvä terveystilanne mm. tukemalla perinnöllisen muuntelun säilyttämiseen tähtääviä jalostuksellisia toimenpiteitä ja valintoja. Rodun alkuperäinen käyttötarkoitus on nautapaimen ja maalaistalon yleiskoira. Näitä alkuperäistä käyttötarkoitusta palvelevia ominaisuuksia halutaan rodussa edelleenkin vaalia: toimintakykyä, seurallisuutta, hyvää liikkuvuutta ja suhteellisen helppoa koulutettavuutta. Niin ikään halutaan säilyttää rodulle ominainen luonnontöpöhäntäisyys. Rodussa esiintyvään rotutyypilliseen verkkokalvorappeumaan sekä mahdollisesti muihin esiin tuleviin sairauksiin ja vikoihin suhtaudutaan vakavasti.

Rotujärjestö pyrkii ohjaamaan rodun jalostusta ennen kaikkea välillisin jalostuksellisin toimenpitein mm. seuraamalla rodun terveystilannetta, jakamalla tietoa, kouluttamalla, organisoimalla objektiivisen tiedon keräämistä populaatiosta ja analysoimalla kerättyä tietoa. Rotujärjestö pyrkii ylläpitämään harrastustoimintaa omistajien sitoutuneisuuden lisäämiseksi. Aktiivinen yhteydenpito ruotsalaiseen rodun kotimaan yhdistykseen palvelee myös jalostuksen tavoitteita.

2. RODUN TAUSTA

Länsigöötanmaanpystykorva on ikivanha ruotsalainen koirarotu. Pieniä harmaita töpöhäntäisiä koiria on ollut aina Ruotsin maatalojen pihapiirissä. Milloin göötti tarkalleen ilmestyi sellaisena, kuin me sen tiedämme, on epävarmaa. Paimen- ja pihakoirat olivat itsestään selviä hyötykoiria maa- tiloilla, mutta ei niistä huolehdittu samalla tavalla eikä niitä jalostettu tai esitelty tai ylipäätään pidetty yhtä tärkeinä kuin herrasväen metsästyskoiria. Rodun vakiintumisen ajan kertomuksien perusteella voidaan todeta, että näitä koiria löytyi eteläisestä Ruotsista, paitsi läntiseltä Göötanmaalta, myös Bohusin läänistä, Värmlannista, Itä-Göötanmaalta ja Skånesta (Jenny Pleym 2017).

Länsigöötanmaanpystykorvan omintakeista ulkonäköä voidaan kertomusten perusteella pitää yhtenä muotona vanhoista ruotsalaisista paimenkoirista, joiden tyypeissä on ollut sekä yhtäläisyyksiä että eroavaisuuksia tämän päivän gööttien kanssa. Vanhimmat valokuvat gööteistä löytyvät 1910-luvulta (Jenny Pleym 2017).

Länsigöötanmaanpystykorva on ollut alun perin maatalon yleiskoira ja nautakarjanpaimen. Se on pyydystänyt rottia, suojellut talon kanoja ketuilta, vahtinut lapsia, ilmoittanut vieraiden tulosta, avustanut pienriistan metsästyksessä ja

yleensäkin ilmoittanut haukkumalla kaikesta normaalista maatilan arjesta poikkeavasta. Nautakarjan paimennuksessa tarkoituksenmukaista on ollut hyvä liikkuvuus, peloton luonne, aktiivinen yhteydenpito isäntään ja tuohon tehtävään liittyvä haukkumis-alttius. Matala rakenne on helpottanut työskentelyä karjan keskuudessa, koska matalalta paimentava pystykorva on naudan potkun ulottumattomissa.

Länsigöötanmaanpystykorva oli jo katoamassa maalaistaloista, kun rodun pelastamiseen ryhdyttiin 1940-luvulla. Rodun nykyisen kehityksen voidaan katsoa alkaneen vuonna 1942, jolloin kreivi Björn von Rosen ja rehtori K.G. Zetterstén ryhtyivät polkupyörillä etsimään näitä lapsuudestaan muistamiaan koiria. Montaa heitä tyydyttävää rodun edustajaa ei kuitenkaan löytynyt. Etsintätyön seurauksena kuusi koiraa kutsuttiin syksyllä 1942 Göteborgin koiranäyttelyyn, ja vuonna 1943 Ruotsin Kennelliitto hyväksyi rotumääritelmän. Aluksi vain harmaat töpöhäntäiset hyväksyttiin puhdasrotuisiksi, mutta myöhemmin hyväksyttiin myös ruskean sävyiset ja pitkähäntäiset koirat, joiden häntä kuitenkin typistettiin (von Rosen 1982).

Alun perin länsigöötanmaanpystykorvia kasvattivat pääasiassa karjatilalliset rodun erinomaisten paimennustaipumusten vuoksi, ja he myös käyttivät koiriaan ahkerasti paimennuskokeissa vielä 1940-luvulla. Sekä länsigöötanmaanpystykorvat että niiden paimennuskokeissa käyminen vähenivät kuitenkin Ruotsissa bordercollieiden suosion kasvaessa, eikä paimentavia länsigöötanmaanpystykorvia juuri enää ollut 1970-luvulle tultaessa. Yhteiskunnan rakennemuutos heijastui myös koirankasvatukseen: kasvatus siirtyi maatiloilta asteittain asutuskeskuksiin ja kaupunkeihin. Nykyisin rotu on kaikkialla maailmassa pääasiassa seurakoira, jonka kanssa harrastetaan tottelevaisuutta, agilityä, pelastuskoiratoimintaa, verijälkeä, koiratanssia, kaverikoiratoimintaa ja joillakin jopa hirvenmetsästystVaikka von Rosen nimitti koiria nimellä Västgötaspets, rodulle annettiin ensin nimi Svensk Vallhund (ruotsalainen paimenkoira). Vuonna 1953 nimi kuitenkin muutettiin muotoon Västgötaspets. Alussa varsinaisen jalostustyön teki rehtori K. G. Zetterstén (kennel Borghällas).

Kantakirjaan otettiin uusia koiria, ja se pidettiin auki aina vuoteen 1970. Viimeksi on rotuun hyväksytty rekisteröimätön uros vuonna 1996 Ruotsissa.

Siitä lähtien kun länsigöötanmaanpystykorva hyväksyttiin omaksi rodukseen 1940-luvulla, on spekuloitu sitä, mitkä rodut ovat sille lähisukulaisia (Jenny Pleym 2017). Ainakin sukulaisuussuhteita welsh corgin kanssa on mietitty. Veivätkö viikingit göötin Englantiin vai toivatko corgeja ryöstösaaliina Pohjolaan? On myös spekuloitu, onko göötti jämtlanninpystykorvan kääpiömuoto. Tämänhetkisten DNA-tutkimustulosten (Parker et al., 2004; Parker et al., 2007; Huson et al., 2010) mukaan göötti ja welsh corgi cardigan voisivat olla jonkin verran lähisukulaisia, mutta welsh corgi pembroke sitä vastoin ei olisi sukua kummallekaan edellä mainitulle. Welsh corgi cardigan ja länsigöötanmaanpystykorva kuuluisivat paimenkoirien ja vinttikoirien kanssa samaan ryhmään yhdessä mm. collien ja belgianpaimenkoirien kanssa.

Suurin osa tämän päivän koiraroduista on syntynyt sekarotuisista koirista tai ne on ainakin jossain vaiheessa risteytetty toisen rodun kanssa tarkoituksena parantaa jotain tai joitain rodun ominaisuuksia. Ennen vanhaan koirat kulkivat maaseudulla vapaina ja hoitivat pariutumiskumppanin valinnan aivan itse. On todellakin epätodennäköistä,

että mikään rotu olisi pysynyt täysin "puhtaana" muista roduista vuosisatojen aikana. Monet vanhat ihmiset ovat haastatteluissa kertoneet Jenny Pleymille, että heidän gööttinsä ennen 1940-lukua eivät todellakaan olleet mitään "puhdasrotuisia". Ei silloin edes ajateltu gööttiä rotuna. Valokuvat ja kertomukset tuolta ajalta vahvistavat sen, että göötti oli sekarotuinen piharakki (Jenny Pleym, suullinen tieto 2017).

Jos gööttiin on sekoittunut aikanaan collieta, joka tuli Ruotsiin 1880-luvulla, ei ole mikään ihme, että DNA-tutkimuksessa (Huson et al. 2010) göötti asettuu bordercollien, collien ja sheltin kanssa paimenkoiraryhmään. Varmasti tiedetään, että ainakin cardigan on risteytetty collien kanssa. Selittääkö tämä göötin ja cardiganin yhteyden DNA-profiilissa?

Suomen ensimmäinen rodun edustaja, uros Lille-Bror SF13490/64, tuli maahamme vuonna 1964 Ruotsista. Vuonna 1968 syntyi Suomessa ensimmäinen pentue kenneliin, jossa vuodesta 1973 lähtien kasvatettiin länsigöötanmaanpystykorvia kennelnimellä Peurapivon. 1970-luvulla kaikkia pentuja ei rekisteröity tai niitä ei rekisteröity samaan aikaan. 1970- ja 1980-luvuilla länsigöötanmaanpystykorvia kasvatettiin Suomessa myös kennelnimillä Anjuviitan, Dagges, Grå Gremlins, Kungs, Liinaharjan, Mottgårdens ja Soltorpets. Vielä nykyäänkin toimivan Fennican-kennelin ensimmäinen pentue syntyi vuonna 1989. Tästä pentueesta kolme narttua jatkoi sukuaan: Fennican Ahkeraliisa Jaxonville-kennelissä, Fennican Amaryllis Fennican- ja Antimos-kenneleissä sekä Fennican Apricos Annie Fennican- ja Charlon-kenneleissä. Joku näistä kolmesta nartusta löytyy lähes jokaisen suomalaisen gööttipentueen takaa. Myös edellä mainittujen narttujen täyssisko Fennican Charlotte jatkoi sukuaan Fennican-kennelissä.

Pentujen rekisteröinti oli aluksi vähäistä, vuoteen 1988 asti vain noin 1–17 pentua vuodessa. Vuodesta 1989 kiinnostus rotua kohtaan alkoi kasvaa, ja siitä lähtien ovat vuosittaiset rekisteröinnit kasvaneet tasaisesti. Vuonna 2007 rekisteröitiin ennätysmäärä pentuja, 148, ja rotu listattiin Kennel- liiton sadan suosituimman rodun listassa sijalle 88. Tämän jälkeen pentuja on syntynyt vuosittain sadan molemmin puolin.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Länsigöötanmaanpystykorvat – Västgötaspetsen ry perustettiin vuonna 1991 ja merkittiin yhdistys- rekisteriin vuonna 1993. Toimintansa alusta asti yhdistys on ollut Suomen Kennelliitto ry:n (SKL) ja vuodesta 1994 Helsingin Kennelpiirin jäsen. Toiminta-alue kattaa koko Suomen. Rotua harrastavan yhdistyksen oikeudet yhdistys sai vuonna 1995. Yhdistys toimi Suomen Seurakoirayhdistyksen (SSKY) jäsenyhdistyksenä vuoteen 2007 asti. Rotujärjestöaseman yhdistys sai Suomen Kennelliiton valtuuston syyskokouksessa 25.11.2007.

Yhdistyksen jäsenmäärä kasvoi jo seuraavana vuonna reiluun sataan. Tämän jälkeen on jäsenmäärän kasvu ollut suhteellisen tasaista. Vuonna 2003 ylittyi 200 jäsenen raja, ja vuoden 2006 lopussa jäseniä oli jo yli 300. Vuoden 2016 lopussa jäseniä oli 416. *Vuoden 2021 lopussa jäsenmäärä oli 578*

Rotujärjestön johtokunnan lisäksi toimivat jalostus-, lehti-, näyttely-, koe- ja kilpailutoimikunta. Muita työryhmiä ovat mm. tarpeen mukaan nimetty

paimennustyöryhmä, vuosittain nimettävä erikoisnäyttelyn työryhmä sekä ulkomuototuomarikoulutuksen eli UTU-työryhmä. Ensimmäinen tuomarikollegio järjestettiin yhteistyössä Suomen Seurakoirayhdistyksen (SSKY) kanssa vuonna 1993. Ulkomuototuomarikoulutusta on kehitetty jatkuvasti, ja rotujärjestön UTU- eli ulkomuototuomareiden koulutustyöryhmä perustettiin 2009. Jalostustoimikunta on vastannut UTU-työryhmän tehtävistä vuodesta 2014 asti.

Yhdistys on järjestänyt tai taloudellisesti tukenut monenlaista göötin kanssa tapahtuvaa harrastus- tapahtumaa, esimerkiksi agility- ja tottelevaisuuskoulutusta, näyttelyharjoituksia ja match show'ta, alueellisia gööttipäiviä ja rodun valtakunnallisia kesä- ja talvipäiviä.

Vuoden Göötti -palkinto on jaettu vuodesta 1992 alkaen. Lisäksi palkitaan menestynein näyttely-, agility-, toko-, rallytoko-, veteraani-, pentu- ja pelastusgöötti. Paras aloitteleva agility- ja tokogöötti palkitaan erikseen. Vuodesta 2006 on palkittu vuoden kasvattaja. *Vuonna 2021 vuoden kasvattajakilpailu lakkautettiin vuosikokouksen päätöksellä.* Myös veteraanigööttikilpailuun osallistuva vanhin göötti palkitaan. Tottelevaisuudessa on kilpailtu rotumestaruudesta vuodesta 1998, agilityssä vuodesta 2001 ja rally-tokossa vuodesta 2012 lähtien.

Ensimmäinen rotuesite julkaistiin vuonna 1993 ja suomennettu rotumääritelmä samana vuonna. Vuodesta 1991 lähtien yhdistys on julkaissut jäsenjulkaisua Göötti, joka ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Verkkosivusto (http://www.lansigootanmaanpystykorvat.com) ja keskustelupalsta (Göötti-foorumi) ovat olleet käytössä vuodesta 2000 lähtien. Vuonna 2017 lakkautettiin vanha keskustelufoorumi, sillä keskustelu on siirtynyt hyvin pitkälti Facebook-ryhmiin.

Johtokunta nimittää jalostustoimikunnan vuosittain sekä päättää toimikunnan koosta. Puheenjohtaja toimii yhteyshenkilönä johtokuntaan päin. Lisäksi nimetään 4–5 varsinaista jäsentä. Myös ulkopuolisia asiantuntijoita voidaan kutsua täydentämään toimikuntaa.

Yhdistyksen ensimmäinen ”jalostusryhmä” perustettiin vuonna 1993 ja pentuvälitys 1994. Ensimmäinen rodun käsikirja julkaistiin vuonna 1996, ja se sisälsi tietoa koirista ajalta 1988–1995. Tämän jälkeen käsikirjoihin koottiin tietoja gööteistä joko kahden tai kolmen vuoden välein, kunnes vuodesta 2007 lähtien vuoteen 2011 vuosikirja ilmestyi vuosittain.

Vuonna 2012 lopetettiin vuosikirjan julkaiseminen, koska kaikki tiedot löytyvät Koiranetistä. Sen sijaan alettiin julkaista sanalliset näyttelyarvostelut vuosittain yhdistyksen kotisivuilla.

Jalostustoimikunnan tehtäviin kuuluu:

- Rodun terveystilan aktiivinen seuraaminen mm. terveys-, elinikä- ja kuolinsyykyselyjen avulla
- Uros- eli jalostustiedusteluihin vastaaminen

- *Kirjallisten näyttelyarvosteluiden kirjoittaminen ja julkaiseminen nettisivuilla*

- Kasvattajalistan ja pentuvälityksen ylläpito ja päivittäminen. *Sitoumuskasvattajat on poistettu käytöstä, kannustamme kasvattajia liittymään yhdistyksen jäseniksi.*

- Ulkomuototuomarikoulutuksen *toimikunnan* koordinointi ja koulutusmateriaalin valmistaminen *ja päivittäminen* sekä avustaminen esimerkkikoirien hankkimisessa koulutustilaisuuksiin

- Jalostustarkastusten järjestäminen

- Suomalaisten jalostustarkastajien koulutus

- Yhteydenpito erityisesti rodun kotimaahan Ruotsiin jalostukseen liittyvissä asioissa. *Uusi maailmanlaajuinen sukutietokanta on kehitysvaiheessa.*

- *JTO:n tekeminen ja päivittäminen*

Rotujärjestö on pitänyt yhteyttä pääasiallisesti rodun kotimaan Ruotsin yhdistyksen kanssa. Rodun kotimaan järjestön tukea on käytetty lähinnä jalostustarkastusformaatin ja paimennustaipumustestin tuomisessa Suomeen, jalostustarkastajien ja paimennustaipumustuomarin tuomisessa tilaisuuksiin sekä suomalaisten jalostustarkastajien koulutuksessa. Ruotsin yhdistyksen kanssa on ollut tapana vaihtaa jäsenlehtiä.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geenimuotojen (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistyminenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua (Mäki 2013a).

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista (Mäki 2013a).

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pieni- lukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2–3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimääristä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20–50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4–6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä (Mäki 2013a).

Gööteillä nykyisistä jalostusuroksista muutama nimi löytyy jo useista sukutauluista ja näillä uroksilla on pentueita toistakymmentä ja toisen polven jälkeläisiäkin jopa lähes 300. Huolestuttavaa on, että näitä uroksia käytetään edelleen jalostukseen, kuin myös niiden poikia ja pojanpoikia jne. Pian on lähes mahdotonta löytää Suomesta (tai Ruotsista) sukutaulua, jossa näitä uroksia ei olisi.

Sukusiitoksessa pentueen vanhempina käytettävät koirat ovat keskenään sukua. Sukusiitoksena pidetään serkusten tai läheisempien sukulaisten yhdistämistä. Sukusiitos kasvattaa riskiä perinnöllisten sairauksien esilletuloon. Sukusiitosaste on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, usein resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä (Mäki 2013b).

Kaikkien nykypäivän länsigöötanmaanpystykorvien geenit ovat lähtöisin 16:lta sukutauluissa esiintyvältä kantavanhemmalta, joista neljä vastaa 60 %:sta koko göötin perimästä. Mitä hitaammin sukusiitoskerroin rodun sisällä nousee, sen parempi on tilanne. Historiallinen eli niin sanottu hidas sukusiitos perustuu rajalliseen määrään rodun kantavanhempia, ja sen aikana mutaatiot ovat ehtineet luoda uusia alleelien muotoja ja haitallisia alleeleja on karsiutunut perimästä pois. Länsigöötanmaanpystykorvan rodun keskimääräinen sukusiitosaste on suurimmaksi osaksi seurausta historiallisesta sukusiitoksesta ja se on n. 27 % (Jansson 2015).

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Sukusiitettykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleeleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole (Mäki 2013b).

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa suku- siitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä. Jalostuksessa suositellaan neljän viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 % (Mäki 2013b).

Gööttien kohdalla pentueiden sukusiitosaste on pidetty maltillisena, ja se hyvin harvoin ylittää 3 % kahdeksassakaan sukupolvessa. Tältä osin voidaan todeta, että kasvattajat muutamia poikkeuspentueita lukuun ottamatta välttävät lähisukua olevien koirien yhdistämistä kasvatustyössään.

Mitä suurempi rodun tehollinen populaatiokoko on, sitä paremmin perinnöllinen vaihtelu säilyy rodussa. Pieni tehollinen koko tarkoittaa nopeaa sukusiitoksen lisääntymistä. Tehollinen koko on aina pienempi kuin rodun yksilöiden lukumäärä. Tehollinen populaatiokoko kertoo, kuinka monen yksilön geenimuotoja tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti, kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä, keskenään eri sukuista koiraa. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu (Mäki 2013c).

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä. Mitä suurempi rodun tehollinen populaatiokoko on, sitä paremmin perinnöllinen vaihtelu säilyy rodussa. Pieni tehollinen koko tarkoittaa nopeaa sukusiitoksen lisääntymistä (Mäki 2013c).

Länsigöötanmaanpystykorvien kohdalla on joinakin vuosina yhdellä ja samalla uroksella useampi pentue, eikä esim. sen veljiä tai isää käytetä. Näin ollen tehollinen populaatiokoko jää pienemmäksi kuin se olisi, mikäli useampaa eri urosta käytettäisiin jalostukseen. Hyvin tavallista on, että uros saa kaikki elinikäiset jälkeläisensä 1–2 vuoden kuluessa siitä, kun sen jalostuskäyttö on alkanut.

Eräs suositus jalostuseläinten minimimäärästä on 25 lisääntyvää urosta ja 50 narttua, jotka eivät ole keskenään läheistä sukua, eli joilla ei ole yhteisiä sukulaisia kolmen tai neljän sukupolven etäisyydellä. Tämä vastaa tehollista kokoa 67. Nykytiedon mukaan tehollisen koon tulisi lyhyellä aikavälillä olla vähintään 100 ja pitkällä aikavälillä paljon tätä isompi, jopa tuhat yksilöä, jotta sukulaistumisesta johtuva sukusiitos ei rappeuttaisi sitä. Useimmilla koiraroduilla tähän pitkän aikavälin tavoitteeseen ei päästä, joten tulevaisuudessa tarvitaan ennen pitkää risteytyksiä. Jos rodun tehollinen koko on alle 50, rotu on kriittisessä tilassa, jossa geenimuotoja häviää niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta (Mäki 2013c).

Paras tapa pitää tehollinen koko mahdollisimman suurena on käyttää rodun koiria ja sukulinjoja jalostukseen mahdollisimman laajasti ja huolehtia, että koirien jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme ”uutta verta”. Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan (Mäki 2013c).

Se, että gööttien kasvattajat tuovat ”uutta verta” ulkomailta, ei oikeastaan pidä paikkaansa, sillä ulkomaalaisten koirien sukutauluissa on kantakoirina täsmälleen samat koirat kuin kotimaassakin ja niin ollen täsmälleen samat geenit, vaikkakin erilaisina yhdistelminä. Nämä tuontikoirat tai ulko- mailta tuotu sperma ovat kuitenkin hyvä vaihtoehto, sillä niiden perimän avulla vähennetään ns. uuden eli

nopean sukusiitoksen vaikutusta. Näin silloin, kun kotimaisten ja ulkomaisten koirien yhteiset esivanhemmat ovat sukutaulussa kauempana kuin viiden sukupolven päässä.

4.1.1. Populaation rakenne ja sukusiitos

Suomessa on kymmenen viimeisen vuoden aikana, vuosina 2012–2021, rekisteröity 1342 Suomessa syntynyttä länsigöötanmaanpystykorvaa, eli keskimäärin 134,2 pentua vuodessa (Taulukko 1). Maassamme arvioidaan tällä hetkellä olevan noin 1000–1500 rodun edustajaa. Rodun rekisteröintimäärät ovat olleet vuosittain yli sata viimeisen 10 vuoden aikana.

Vuosien 2012–2021 aikana on rekisteröity 264 pentuetta 46 kennelnimen omaavalle kasvattajalle. Lisäksi kaksi pentuetta rekisteröitiin ilman kennelnimeä.

Tuontikoiria on rekisteröity vuosina 2012–2021 yhteensä 91 (Taulukko 1). Suomeen on tuotu enemmän koiria, mutta kaikkia ei ole rekisteröity Suomen Kennelliiton rekisteriin. Koiria on tuotu pääosin Ruotsista, mutta muutama myös Liettuasta, Saksasta, Sveitsistä, Ranskasta, Belgiasta, Venäjältä ja Iso-Britanniasta

Taulukko 1. Vuositilasto – rekisteröinnit 2012–2021 (Koiranet).

	2021	***2020***	***2019***	***2018***	***2017***	**2016**	**2015**	**2014**	**2013**	**2012**
Pennut (kotimaiset)	*181*	*138*	*192*	*128*	*119*	134	88	104	128	130
Tuonnit	*11*	*10*	*9*	*12*	*18*	6	14	6	2	3
Rekisteröinnit yht.	*192*	*148*	*201*	*140*	*137*	140	102	110	130	133
Urokset, keskimääräi-nen jalostuskäytön ikä	*5 v 4kk*	*3 v 8 kk*	*3 v 11kk*	*5 v 2kk*	*4 v 5kk*	5 v 3kk	4 v 7kk	3 v 8 kk	4 v	4 v 2 kk
Nartut, keskimääräi-nen jalostuskäytön ikä	*4 v 1kk*	*3 v 9 kk*	*4 v 2kk*	*3 v 5 kk*	*3 v 4 kk*	4 v 2kk	3 v 6 kk	4 v 8 kk	3 v 9 kk	3 v 8 kk
Sukusiitos-prosentti %	*1,31*	*2,15*	*2,02*	*1,50*	*1,48*	1,65	1,84	1,46	0,98	1,83

Kaikki tuontikoirat ovat sukua suomalaisen populaation koirille. Koko maailman kanta on hyvin sekoittunut ja on vaikea löytää uutta verta populaatioomme. Esimerkiksi Ruotsin ja Suomen kannat ovat lähestulkoon täysin sekoittuneet, eikä juurikaan enää löydy puhdasta ruotsalaista kantaa, jossa ei olisi suomalaisia koiria sukutaulussa. Tuontikoiria on käytetty jalostukseen runsaasti, ja niiden jälkeläismäärät ja toisen polven jälkeläismäärät ovat suuria. Tämä tuo haasteen tulevaisuuden kasvatustyölle.

Jalostuskoirien käyttöikä on ollut suositusten rajoissa. Keskimääräinen jalostukseenkäyttöikä oli vuosina 2012–2021 uroksilla 4 v 5 kk ja nartuilla 3 v 6 kk. Viimeisen kymmenen vuoden aikana nuorin jalostukseen käytetty uros oli 1 v 1 kk ja vanhin 13 v 6 kk ja nuorin jalostukseen käytetty narttu oli 1 v 11kk ja vanhin 8 v 4 kk (Taulukko 1).

Vuosina 2012-2021 länsigöötanmaanpystykorvan keskimääräinen sukusiitosprosentti oli 1,62 % (Taulukko 1), ja vuosia 2019 sekä 2020 lukuunottamatta se on ollut alle 2 %. Koiranet antaa yhdistelmissä korkeimmaksi sukusiitoskertoimeksi 25,29 % kahdeksassa sukupolvessa. Useissa yhdistelmissä sukusiitoskerroin on 0 % neljässä sukupolvessa. Näin ollen sukusiitosprosentti on reilusti alle Kennelliiton ohjeiden, neljältä viideltä sukupolvelta laskettuna 6,25 %. Luku on todellisuudessa hieman suurempi, koska Koiranetissä ei ole koirista täydellisiä sukutauluja. Kasvattajat ovat olleet hyvin tietoisia geenipoolin kapeudesta ja ovat pääsääntöisesti tietoisesti välttäneet lähisukulaisten parittamista.

Yhdistelmien uusiminen, siskosten tai äitien ja tytärten astuttaminen samalla uroksella ei ole tavallista rodussa. Muutama tällainen tapaus kuitenkin on. Rodun geneettisen monimuotoisuuden säilyttäminen mahdollisimman hyvänä edellyttää, että tällaisia yhdistelmiä ei tehdä.

4.1.2. Jalostuspohja

Rodun isien ja emien lukumäärän suhteen tulisi olla välillä 0–1. Mitä lähempänä luku on yhtä, sitä parempi, sillä uroksia ja narttuja käytetään silloin yhtä paljon. Tällöin urosten jalostuskäyttö olisi tasaista ja tätä kautta saataisiin säilytettyä rodun perinnöllistä vaihtelua. Länsigöötanmaanpystykorvilla tämä suhde on ollut vuosina 2007–2016 Koiranetin mukaan sukupolvessa 0,68–0,85 *(Taulukko 2.B).*

Tarkasteltaessa 2012-2021 ajanjaksoa on suhde ollut 0,72-0,87 (Taulukko 2). Keskimäärin suhdeluku on edellisen kymmenen vuoden aikana 0,776. Suhdeluku voisi olla parempikin, mutta kannan kokoon nähden tilanne on aika hyvä. On kuitenkin muistettava, että kaikki jalostukseen käytetyt koirat ovat suhteellisen läheistä sukua keskenään. *Nuoria uroksia käytetään paljon ja elinikäinen maksimijälkeläismäärän raja on 34 jälkeläistä vuonna 2022.*

Taulukko 2 A. Jalostuspohja per sukupolvi (10 vuotta) 2012-2021 (Koiranet).

	2021	**2020**	**2019**	**2018**	**2017**	**2016**	**2015**	**2014**	**2013**	**2012**
Pentueet	128	114	114	92	86	87	87	93	92	89
Jalostukseen käytetyt eri urokset	71	65	68	57	56	54	52	59	61	62
Jalostukseen käytetyt eri nartut	99	85	89	76	73	75	69	70	74	71
Isät/emät	0,72	0,76	0,76	0,75	0,77	0,72	0,75	0,84	0,82	0,87
Tehollinen populaatio	117 (46%)	103 (45%)	108 (47%)	91 (49%)	88 (51%)	89 (51%)	83 (48%)	88 (47%)	92 (50%)	90 (51%)
Uroksista käytetty jalostukseen	4 %	8 %	11 %	15 %	18 %	17 %	17 %	17 %	17 %	19 %
Nartuista käytetty jalostukseen	11 %	16 %	22 %	28 %	31 %	31 %	31 %	26 %	23 %	24 %

Taulukko 2 B. Jalostuspohja per sukupolvi (10 vuotta) 2007–2016 (Koiranet).

	2016	**2015**	**2014**	**2013**	**2012**	**2011**	**2010**	**2009**	**2008**	**2007**
Pentueet	87	87	93	92	89	83	90	90	89	89
Jalostukseen käytetyt eri urokset	54	52	59	61	62	56	58	56	50	51
Jalostukseen käytetyt eri nartut	75	69	70	74	71	66	75	71	66	67
Isät/emät	0,72	0,75	0,84	0,82	0,87	0,85	0,77	0,79	0,76	0,76
Tehollinen populaatiokoko	89 51 %	83 48 %	88 47 %	92 50 %	90 51 %	83 50 %	91 51 %	87 48 %	80 45 %	81 46 %
Uroksista käytetty jalostukseen	4 %	7 %	11 %	12 %	16 %	17 %	18 %	21 %	24 %	26 %
Nartuista käytetty jalostukseen %	7 %	12 %	16 %	19 %	23 %	24 %	27 %	27 %	27 %	29 %

Ajanjaksolla 2012-2021 on vuosittain uroksista käytetty jalostukseen 4-19 % (keskiarvo 14,3%) ja nartuista 11-31% (keskiarvo 24,3 %) (Taulukko 2). Vertailtaessa ajanjaksoon 2007-2016 on jalostukseen käytettyjen urosten lukumäärä laskenut hieman. Pentueiden määrä on lisääntynyt, joten yhä useammin yksittäisellä uroksella on useampi pentue.

Ajanjaksolla 2007–2016 käytettiin vuosittain jalostukseen uroksista 4–26 % (keskiarvo 16 %) ja nartuista 7–29 % (keskiarvo 21 %) *(Taulukko 2.B)*. On huomattava, että nuorimpien ikäluokkien koiria ei ole vielä käytetty jalostukseen, joten nämä prosenttiluvut kasvavat seuraavien vuosien aikana.

Aikaisempaan tarkastelujaksoon nähden urosten käyttö on keskittynyt yhä edelleen selvemmin muutaman uroksen käyttöön. Populaatiolle olisi eduksi, että mahdollisimman montaa jalostukseen ominaisuuksiensa suhteen soveltuvaa koiraa käytettäisiin mahdollisimman tasaisesti.

Mitä pienempää osuutta rodun koirista käytetään jalostukseen, sitä pienempi on käytännössä myös tehollinen populaatiokoko.

Ajanjaksolla 2012-2021 on tehollinen populaatiokoko ollut sukupolvessa 83-117. Keskimäärin ajanjaksolla se on 94,9 (Taulukko 2). Tehollinen populaatiokoko on pudonnut alle 50% tällä ajanjaksolla.

Gööteillä tehollinen populaatiokoko on ollut vuosina 2007–2016 Koiranetin mukaan sukupolvessa 80 - 92 *(Taulukko 2.1.)*. Keskimäärin se on 86. Vuonna 2016 tehollinen populaatiokoko on sukupolvessa 89. Tehollinen populaatio sukupolvessa on noussut viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Maksimijälkeläismäärä (34 pentua vuonna 2022) on noussut vuosittain rekisteröintien lisääntymisen myötä. Maksimijälkeläismäärä on vuodesta 2017 noussut 10 pennulla. Vuonna 2022 on maksimijälkeläismäärä täyttynyt yhdellä uroksella.

Pienilukuisissa roduissa saisi olla enintään kymmenen prosenttia toisen polven jälkeläisiä suhteessa edellisen neljän vuoden rekisteröinteihin. Tarkasteltaessa nelivuotisjaksoa 2018-2021 rekisteröitiin 639 pentua (10% = 63,9). Tämä määrä täyttyy viimeisen 10 vuoden tarkastelujaksolla (Taulukko 3) kolmella uroksella sekä kahdella nartulla.

Nelivuotisjaksolla 2013–2016 rekisteröitiin 482 koiraa (10 % = 48,2). Enemmän kuin 48 toisen polven jälkeläistä on kolmella tällä jaksolla käytetyllä uroksella, mutta ei yhdelläkään nartulla. On huomattava, että kaikille uroksille ja nartuille on mahdollisuus syntyä toisen polven jälkeläisiä lisää.

Taulukko 3. Vuosien 2012–2021 aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 urosta (Koiranet).

		Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
#	**Uros**	**Pentueita**	**Pentuja**	**%-osuus**	**kumulat. %**	**Pentueita**	**Pentuja**	**Pentueita**	**Pentuja**
1	**KOMPIAISEN DRAIVIA PÄIVÄÄN *2013**	6	33	2,46%	2%	7	34	7	40
2	**JAXONVILLE USKO VAAN *2012**	4	30	2,24%	5%	15	61	4	30
3	**LEJONDALENS OZZY STJÄRNSKOTT *2011**	6	29	2,16%	7%	14	69	6	29
4	**ACMEN WAGNER *2009**	5	28	2,09%	9%	2	10	5	28
5	**FENNICAN WILLIAM *2010**	4	26	1,94%	11%	10	57	4	26
6	**FIXAN'S QVARTING *2014**	5	26	1,94%	13%	2	8	5	26
7	**CIMILLAN WALDE WALLANMAINIO *2011**	4	25	1,86%	15%	3	19	4	25
8	**DANGA'S QUASIMODO-Å *2010**	4	24	1,79%	16%	16	92	4	24
9	**MAISKIS SHERGAR *2014**	4	23	1,71%	18%	3	14	4	23
10	**BODENEIS CARR CALGARY *2005**	4	23	1,71%	20%	15	73	4	23
11	**HJÄRTEFRÖJDEN'S JETFIRE *2015**	5	23	1,71%	22%	3	20	5	23
12	**MÄTTJÄRNS URAX *2018**	5	22	1,64%	23%	0	0	6	28
13	**FENNICAN QUANDO *2009**	5	22	1,64%	25%	7	26	5	22
14	**SYDSPETSENS FINN-T *2015**	4	22	1,64%	27%	9	59	4	22
15	**WÄLIHARJUN JESSE JAMES *2016**	4	21	1,56%	28%	1	7	4	21

16	**KOMPIAISEN BARAS KAVERI *2012**	3	21	1,56%	30%	3	3	3	21
17	**SATUMAINEN ASSER AHKERA *2015**	3	21	1,56%	31%	0	0	3	21
18	**JAXONVILLE ÖVERDOSE ÖRJAN *2016**	4	20	1,49%	33%	1	8	5	23
19	**HANDSKES LUSTIGA LUDDE *2010**	4	20	1,49%	34%	5	19	4	20
20	**ADAVALLS CHRISTON GREY *2007**	4	19	1,42%	36%	1	6	4	19

32 urosta on tarvittu tuottamaan 50% ajanjakson pennuista

Sijalla 2. oleva uros Jaxonville Usko Vaan on sijalla 8. olevan uroksen, Danga's Quasimodo-Å:n poika ja sijalla 11. olevan Hjärtefröjden's Jetfiren isä. Jaxonville Usko Vaan täyssisarella, Jaxonville Unelma Uskomaton, on puolestaan 2019 syntynyt pentue sijalla 18. olevan uroksen, Jaxonville Överdose Örjan (s.2016) kanssa. Toisella sijalla oleva narttu Wäliharjun Cindy Catwalk on emänä 2016 syntyneille Wäliharjun Into Iivarille, jolla on 2 pentuetta, Wäliharjun Intti Iisalle, jolla on yksi pentue ja Wäliharjun Iskelmä Irmalle, jolla on 2 pentuetta. Pentujen isänä on 2009 syntynyt Ruotsin tuonti Svedala Rikhard Riddare, jonka suku vaikuttaa voimakkaasti rodun kantaan ollessaan isänä myös pentuesisaruksille sijalla 17. olevan nartulle Wäliharjun Greta Garbolle (3 pentuetta), sekä sen veljille Wäliharjun Gary Grandille (1 pentue) ja Wäliharjun Grand Generalille (2 pentuetta).

Taulukko 4. Vuosien 2012 - 2021 aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 narttua (Koiranet).

		Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
#	**Narttu**	**Pentueita**	**Pentuja**	**%-osuus**	**Pentueita**	**Pentuja**	**Pentueita**	**Pentuja**
1	**JAXONVILLE VARTOOS VAAN *2013**	4	24	1,80%	7	23	4	24
2	**WÄLIHARJUN CINDY CATWALK *2013**	3	21	1,57%	6	40	3	21
3	**CIMILLAN ÅLLIE LAULULIKKA *2014**	3	18	1,35%	0	0	3	18
4	**WÄLIHARJUN ISKELMÄ IRMA *2016**	2	18	1,35%	1	4	2	18
5	**JAXONVILLE NÄKIS VAAN *2008**	3	17	1,27%	14	71	4	22
6	**SADEPILVEN AINO AAMUTÄHTI *2014**	2	16	1,20%	1	3	2	16
7	**SVEDALA ORLINE ORKIDÉ *2009**	3	16	1,20%	5	21	3	16
8	**HULTAHÄXANS BIRRE BIMOXYL *2009**	2	16	1,20%	0	0	2	16
9	**SVEDALA PEPPI PORSLINSDOCKA *2009**	2	15	1,12%	4	29	3	23
10	**PRIMUS MAGIC BELILI *2014**	3	15	1,12%	5	29	3	15
11	**TULIKÄPÄLÄN SAARA SAVUSUKELTAJA *2011**	2	15	1,12%	5	34	2	15
12	**FENNICAN KAMOMILLA *2007**	2	15	1,12%	8	36	2	15
13	**TULIKÄPÄLÄN RONJA REVONTULI *2014**	2	15	1,12%	0	0	2	15
14	**PRIMUS MAGIC CINNAMON 2017**	3	15	1,12%	0	0	3	15
15	**KARJAKON PIPARMINTTU 2013**	3	15	1,12%	5	26	3	15
16	**MIZACKS ANOUK MYSTIC PINK 2014**	3	14	1,05%	2	12	4	19
17	**WÄLIHARJUN GRETA GARBO *2015**	3	14	1,05%	3	10	3	14
18	**PIHLSPETSENS JULIE ANDREWS *2013**	2	14	1,05%	2	12	2	14
19	**DLARAH BEEP BEEP *2008**	2	13	0,97%	17	81	3	20
20	**JORSAKIN MYY *2013**	2	13	0,97%	0	0	2	13

4.1.3. Rodun populaatiot muissa maissa

Rodun kotimaassa Ruotsissa on viimeisen kymmenen vuoden aikana rekisteröity yhteensä 2199 länsigöötanmaanpystykorvaa eli keskimäärin 220 koiraa vuodessa (Taulukko 5). Siellä arvioidaan olevan elossa noin 2500 gööttiä (Jenny Pleym, suullinen tieto 13.12.2016).

Seuraavissa maissa arvioidaan olevan sadasta tuhanteen gööttiä ja rekisteröintimäärien noin 10–80 koiraa vuodessa: USA, Iso-Britannia, Uusi-Seelanti, Australia, Ranska, Alankomaat, Tanska, Sveitsi ja Kanada (Jenny Pleym, suullinen tieto 13.12.2016). Näistä Englannista, Australiasta, Hollannista, Sveitsistä, *Liettuasta, Venäjältä, Belgiasta, Ranskasta ja Saksasta* on tuotu yksittäisiä koiria Suomeen.

Taulukko 5. Vuositilasto – rekisteröinnit rodun kotimaassa Ruotsissa 2007–2016 (SKK Avelsdata).

	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Pennut (kotimaiset)	198	234	187	184	196	177	198	196	229	213
Tuonnit	2	1	4	2	1	4	3	0	4	3
Rekisteröinnit yht.	200	235	191	186	197	181	201	196	233	216

Taulukko 5 a Vuositilasto - rekisteröinnit rodun kotimaassa Ruotsissa 2017–2021 (SKK Avelsdata).

	2017	2018	2019	2020	2021
Pennut kotimaiset	253	186	189	273	275
Tuonnit	1	1	3	4	5
Rekisteröinnit yht.	254	187	192	277	280

4.1.4. Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Rodun rekisteröinnit ovat olleet Suomessa maltillisia. Rekisteröintimäärät ovat pysyneet suhteellisen vakiona *ollen hienoisessa nousussa*. Rotu ei ole kärsinyt pentutehtailusta.

Vaikka Suomeen on tuotu vuosina 2007–2016 *(2017–2021)* yhteensä 86 (*60)* gööttiä, ovat ne kaikki suomalaisen populaation kantavanhempien jälkeläisiä. Lisäksi ne ovat sukua toisilleen. Maailman kanta on hyvin sekoittunut ja on vaikea löytää uutta verta populaatioomme. Ruotsiin on viety suomalaisia koiria, ja vain harvoin on enää mahdollista löytää puhdasta ruotsalaista kantaa, jossa ei olisi suomalaisia koiria esi-isinä. Tuontikoiria on käytetty runsaasti, ja niiden jälkeläismäärät ja toisen polven jälkeläismäärät ovat suuria. Tämä tuo haasteen tulevaisuuden jalostustyölle.

Nuoria uroksia käytetään paljon ja elinikäinen maksimijälkeläismäärän raja tulee nopeasti vastaan. Populaatiolle on eduksi, että mahdollisimman montaa jalostukseen

ominaisuuksiensa suhteen soveltuvaa koiraa käytettäisiin jalostukseen mahdollisimman tasaisesti. Mitä pienempää osuutta rodun koirista käytetään jalostukseen, sitä pienempi on käytännössä myös kannan tehollinen koko.

Vuodesta 2005 sukusiitosprosentti on ollut alle 2 %. Luku on todellisuudessa hieman suurempi, koska Koiranetissä ei ole kaikista koirista täydellistä sukutaulua. Kasvattajat ovat olleet hyvin tietoisia geenipoolin kapeudesta ja ovat välttäneet tietoisesti sukulaisten parittamista. Pääsääntöisesti rodussa ei ole uusittu yhdistelmiä muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta eikä käytetty äitiä ja tytärtä tai sisaruksia samalla uroksella.

4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1. Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Rotumääritelmässä sanotaan länsigöötanmaanpystykorvasta näin:

Yleisvaikutelma: Länsigöötanmaanpystykorva on pieni, matalaraajainen ja vankka, ei kuitenkaan liian matala. Olemus ja ilme kertovat valppaudesta, eloisuudesta ja tarmokkuudesta.

Käyttäytyminen/luonne: Valpas, tarmokas, rohkea ja tarkkaavainen.

Hylkäävät virheet: Vihaisuus tai liiallinen arkuus.

4.2.2. Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Länsigöötanmaanpystykorva ei ole jakautunut eri linjoihin.

4.2.3. PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Länsigöötanmaanpystykorva ei kuulu PEVISA-ohjelmaan.

4.2.4. Luonne ja käyttäytyminen päivittäis tilanteissa

Göötin luonnetta ja käyttäytymistä on arvioitu eri lähteistä saaduilla tiedoilla:

- Luonnetestit v. 1994–2016 yht. 193 kpl *ja vuosina 2017-2021 43kpl*
- MH-luonnekuvaukset v. 2008–2016 yht. 30 kpl *ja vuosina 2017-2021 26kpl*
- Jalostustarkastuslausunnot v. 1996–2010 yht. 373 kpl ja v. 2011–2016 yht. 310 kpl (yht. 683 kpl)

- Paimennustaipumustestit v. 2007–2016 yht. 415 kpl *ja vuosina 2017-2021 195kpl*

- Terveyskyselyt v. 2005 ja 2009 (267 vastausta)

- Opinnäytetyö 2015, Kannuksen Kennellinja (140 vastausta)

- *Kilpailutilastot 2012–2021 Koiranet*

Luonnetesti

Suomessa käytössä oleva luonnetesti on alun perin palveluskoirarotujen luonteen selvittämiseen tarkoitettu koe (Kennelliitto, luettu 5.4.2017). Testin historia juontuu sodan taisteluolosuhteisiin luonteeltaan sopivien koirayksilöiden löytämiseen, minkä vuoksi testin tuloksia on aina tarkasteltava rodun toivottua luonneprofiilia vasten.

Vuosina 2017-2021 tehtiin 43 luonnetestikäyntiä (Taulukko 6). Koirista 20 oli uroksia ja 22 narttuja. Testattuja koiria on 5,32 % tuona aikana rekisteröidyistä koirista (808 koiraa). Kolmessa tapauksessa tulokseksi on saatu LTE0. Rotujärjestö on järjestänyt luonnetestin vuosina 2017 ja 2019.

Erityisesti jalostukseen käytettäviä koiria kannustetaan osallistumaan luonnetestiin ja/tai MH-kuvaukseen.

Luonnetestissä testatut eri osa-alueet ja niissä eri ominaisuuksia saaneiden koirien määrät ja niiden suhteelliset osuudet kaikista testatuista koirista on ilmoitettu seuraavassa kunkin ominaisuuden kohdalla.

Taulukko 6 B. Luonnetestin suorittaneiden gööttien lukumäärät vuosina 2017–2021. Lähde Koiranet.

	2017	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	
Suoritettu	17	3	11	5	7	**Yht. 43**
	1 LTE-		1 LTE-		1 LTE-	**Yht. 3**

Taulukko 6 A. Luonnetestin suorittaneiden gööttien lukumäärät vuosina 1994–2016. Lähde Koiranet.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Suoritettu	2	3	2	1	3	1	6	3
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Suoritettu	8	7	7	10	12	13	23	16
							1 LTE 0	2 LTE 0
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Suoritettu	8	7	11	8	17	11	9	Yht. 188
			1 LTE -		1 LTE -			Yht. 5

Luonnetestissä arvioidaan seuraavat osa-alueet:

1. Toimintakyky

+1a Kohtuullinen

Koira ottaa kontaktin kelkkaan suurestakin pelästyksestä huolimatta hyvin vähäisillä ohjaajan avuilla. Pimeässä koiraa voidaan joutua kutsumaan.

+1b Kohtuullisen pieni

Koira ottaa kontaktin kelkkaan suurestakin pelästyksestä huolimatta vähäisillä ohjaajan avuilla. Pimeässä koiraa joudutaan kutsumaan.

-1 Pieni

+2 Hyvä

Koira selvästi pelkää kelkkaa ja ohjaaja joutuu auttamaan kontaktin saamisessa käymällä kyykkyyn kelkan viereen ja puheella. Pimeässä koiraa joudutaan kutsumaan useita kertoja ja koira epäröi ja etenee hitaasti.

Koira voi mennä ohjaajan taakse kelkalla, mutta ottaa nopeasti kontaktin kelkkaan ilman ohjaajan apuja ja palautuu nopeasti. Pimeässä koira etsii ohjaajan ilman apuja ja löytää ohjaajan lyhyessä ajassa. Koira toimii myös muissa osasuorituksissa järjestelmällisesti.

-2 Riittämätön

Kelkalla ohjaaja joutuu riisumaan kelkan tai kääntämään sen kyljelleen. Pimeässä joudutaan ohjaajaa siirtämään lähemmäs koiraa ja lisäämään valoa.

2..Terävyys

+1a Pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua

Koira reagoi hyvin laimeasti tai ei lainkaan hyökkäykseen, tai osoittaa pelkoa.

+1b Koira, joka ei osoita lainkaan terävyyttä

Koira ei reagoi lainkaan hyökkäykseen, tai osoittaa pelkoa.

+3 Kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua

Koira reagoi aggressiivisesti hyökkäykseen hyökkääjän tultua selvästi esille. Palautuu nopeasti.

+2 Suuri ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua

Koira reagoi aggressiivisesti heti tai miltei heti hyökkääjän aiheuttaman ensimmäisen rasahduksen jälkeen. Koira on selvästi hyvin aggressiivinen mutta palautuu uhkan päätyttyä.

3. Puolustushalu

+1 Pieni

Koira on ohjaajan sivulla tai takaviistossa, ehkä muutama haukahdus, muuten vaisu esitys. Hyväksyy hyökkääjän samoin kuin luoksepäästävyydessä.

+3 Kohtuullinen, hillitty

Koira puolustaa ohjaajaansa: haukkuu ja/tai murisee hyökkääjän lähestyessä, pysyy ohjaajan edessä tai sivulla. Koira palautuu nopeasti ja hyväksyy hyökkääjän hyökkäyksen loputtua, lyhyt viive sallitaan.

-1 Haluton

Koira vetäytyy ohjaajan selän taakse ja/tai pyrkii pakoon.

+2 Suuri, hillitty

Koira puolustaa ohjaajaansa hyvin aggressiivisesti: haukkuu, murisee, näyttää hampaansa ja pysyy ohjaajan edessä. Palautuu melko nopeasti ja hyväksyy hyökkääjän, lyhyt viive sallitaan.

4. Taisteluhalu

+2a Kohtuullinen

Koira ottaa esineen halukkaasti ja ote on melko luja, jonkin verran pureskelua ja otteen korjausta. Mikäli koira irrottaa otteensa uhattaessa, sen tulisi ottaa esine uudelleen uhkauksen jälkeen.

+2b Kohtuullisen pieni

Koira tarttuu esineeseen, ei vedä vastaan tai taistelu on laimeaa, jonkin verran pureskelua ja otteen korjausta. Mikäli koira irrottaa otteensa uhattaessa, sen tulisi ottaa esine uudelleen uhkauksen jälkeen.

-1 Pieni

Koira tarttuu esineeseen, mutta ei taistele vaan pureskelee sitä ja laskee heti irti, kun esineestä vedetään; tai koira ei ota lainkaan esinettä suuhunsa, mutta osoittaa jonkin verran taisteluhalua kelkalla ja muissa osasuorituksissa.

+3 Suuri

Koira ottaa heti lujan otteen esineestä. Koiran ote on luja ja se ei irrota esineestä uhattaessa. Koira nauttii taistelusta.

-2 Riittämätön

Koira ei ota esinettä eikä taistele. Noutaa pallon tai kepin heitettäessä. Ei osoita missään osasuorituksessa taisteluhalua.

5. Hermorakenne

+1a Hieman rauhaton

Koira selviytyy kaikista testin osasuorituksista. Siinä on havaittavissa lieviä merkkejä rauhattomuudesta, se rasittuu henkisesti testin edetessä. Palautumisajan pituus eri osa- suoritusten välillä vaihtelee.

+1b Hermostunein pyrkimyksin

Koira selviytyy kaikista testin osasuorituksista. Siinä on havaittavissa merkkejä rauhattomuudesta, se hieman rasittuu henkisesti testin edetessä.

-1 Vähän hermostunut

Koirassa on havaittavissa selvää rauhattomuutta ja se hakee osasuorituksissa ohjaajansa tukea. Se vaatii pidemmät palautumisajat osasuoritusten välillä ja sen hermostuneisuudesta johtuva epäjohdonmukainen käyttäytyminen on selvästi havaittavissa. Koira liikehtii ja ääntelee tarpeettomasti.

+2 Tasapainoinen (2 koiraa, 1 %)

Koira selviytyy kaikista osasuorituksista hyvin. Se ei ole hermostunut. Koira hallitsee kaikki tilanteet oikea-aikaisesti ja palautuu niistä nopeasti, pystyy käyttäytymään koko testin ajan tasapainoisesti.

6. Temperamentti

+3 Vilkas

Koiran pitää reagoida häiriöön välittömästi sen alettua. Väistön on oltava nopea, hallittu, lyhyt ja koira suuntaa huomionsa häiriöääntä kohden. Koiralta edellytetään reipasta ja iloista yleisolemusta.

+2 Kohtuullisen vilkas

Koiran reagointinopeus ja väistö on hieman hitaampi, mutta hallittu ja koiran huomio oikein suuntautunut.

+1 Erittäin vilkas

Reaktio on hyvin nopea, väistämisliike on melko pitkä. Koira ei pysty välittömästi kohdentamaan häiriötä ja siinä esiintyy lievää keskittymiskyvyn puutetta. Koirassa ei ole havaittavissa tasapainottomuutta.

-1a Häiritsevän vilkas

Reaktio on hyvin nopea, väistämisliike melko pitkä. Koira ei pysty välittömästi suuntautumaan häiriöääntä kohden. On kykenemätön keskittymään ja pysymään paikoillaan.

-1b Hieman välinpitämätön

Koiran reaktiot ovat hitaita tai laiskoja ja keskittyminen ärsykkeisiin hajaantuu.
Koirassa ei esiinny henkistä tasapainottomuutta.

-1c Impulsiivinen

Koirassa on havaittavissa tasapainottomuutta, impulsiivisuutta tai levottomuutta. Koiran reaktiot ovat hyvin nopeita, käyttäytyminen hetken mielijohdetta noudattavaa ja epäjohdonmukaista.

7. Kovuus

+1 Hieman pehmeä

Koira, joka osoittaa selviä merkkejä siitä, että se haluaisi välttää paikan, missä se pelästytettiin, mutta pystyy ohittamaan pelästyttämispaikan suhteellisen läheltä ohjaajan tukemana.

-2 Pehmeä

Koira, joka osoittaa selvästi pelästyneensä kohdetta ja osoittaa halunsa välttää paikkaa suhteellisen pitkänkin palautumisajan jälkeen. Vaatii ohjaajalta runsasta houkuttelua.

+3 Kohtuullisen kova

Koira, joka koettuaan oikea-aikaisen psyykkisen epämiellyttävyysreaktion ei osoita uudelleen paikalle tuotaessa pelon merkkejä eikä halua välttää paikkaa.

-3 Erittäin pehmeä

Koira, joka osoittaa pelkoreaktioita kohteessa ja kieltäytyy tulemasta uudelleen paikkaan.

8. Luoksepäästävyys

+3 Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin

Koira, joka houkuttelematta hakeutuu kosketukseen myös vieraiden ihmisten kanssa käyttäytyen ystävällisesti ja avoimesti. Luoksepäästäväksi kutsutaan myös sellaista koiraa, joka ei tutustu ihmisiin oma-aloitteisesti, mutta sallii tutustuttaa itsensä heihin.

+2a Luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen

Koira, joka houkuttelematta tai pienin houkutuksin hakeutuu kosketukseen myös vieraiden ihmisten kanssa käyttäytyen ystävällisesti. Koira on ns. ujo.

+2b Luoksepäästävä, hieman pidättyväinen

Koira, joka ei itse etsi kosketusta vieraaseen ihmiseen ja joka vaatii houkuttelua, ennen kuin suostuu tutustumaan.

9. Laukaus

+++ Laukausvarma

++ Laukauskokematon

--- Laukausaltis

- Laukausarka

- Paukkuärtyisä

Taulukossa 7 A on esitetty gööttien luonnetestien eri osa-alueissa vuosina 1996 – 2016 saamat tulokset.
Kaikkien testattujen länsigöötanmaanpystykorvien pistekeskiarvo vuosina 1994 - 2016 oli +124 pistettä. Narttujen keskiarvo on +119 pistettä vaihdellen välillä -16 – +248 pistettä. Urosten keskiarvo oli +129 pistettä vaihdellen välillä +15 – +250 pistettä. Pistemäärät sukupuolittain on esitetty taulukossa 8.

Taulukko 7 A. Gööttien luonnetestin eri osa-alueista saamat tulokset vuosina 1997–2016.

	Toimintakyky	Terävyys	Puolustushalu	Taisteluhalu	Hermorakenne
+3		34 (20,5 %)	45 (27 %)	20 (12 %)	
+2	6 (3,5 %)	2 (1 %)	5 (3 %)		2 (1 %)
+2a				81 (48,5 %)	
+2b				8 (5 %)	
+1			87 (52 %)		
+1a	78 (47 %)	124 (74,5 %)			150 (90 %)
+1b	6 (3,5 %)	7 (4 %)			9 (5,5 %)
-1	74 (44 %)		30 (18 %)	49 (29 %)	6 (3,5 %)
-2	3 (2 %)			9 (5,5 %)	

	Temperamentti	Kovuus	Luoksepäästävyys	Laukaus
+3	73 (44 %)	22 (13 %)	133 (79 %)	87 (52 %) Varma
+2	54 (32,5 %)			59 (35 %) Kokematon
+2a			27 (16 %)	19 (12 %) Altis
+2b			8 (5 %)	1 (0,5 %) Arka
+1	34 (20,5 %)	108 (65 %)		1 (0,5 %) Paukkuärtyisä
-1a	2 (1 %)			
-1b	2 (1 %)			
-1c	2 (1 %)			
-2		36 (21,5 %)		
-3		1 (0,5 %)		

Taulukossa 7 B on esitetty gööttien luonnetestien eri osa-alueissa vuosina 2017-2021 saamat tulokset. Kaikkien testattujen länsigöötanmaanpystykorvien pistekeskiarvo vuosina 2017-2021 oli +128 pistettä. Narttujen keskiarvo on +142 pistettä vaihdellen välillä +54 - +221 pistettä. Urosten keskiarvo oli +113 pistettä vaihdellen välillä +26 – +172 pistettä. Pistemäärät sukupuolittain on esitetty taulukossa 8.

Taulukko 7 B. Gööttien luonnetestin eri osa-alueista saamat tulokset vuosina 2017–2021. Lähde Koiranet

	Toimintakyky	Terävyys	Puolustushalu	Taisteluhalu	Hermorakenne
+3		2	8		
+2	1	4		**29 69%**	2
+1	**27 64,3%**	**37 88%**	**27 64,3%**		**40 95%**
-1	**14 33,3%**		7	**13 30,9%**	1
-2	1		1	1	
-3					

	Temperamentti	Kovuus	Luonnepäästävyys	Laukaus	
+3	**17 40.5%**	5	**37 88%**	**20 47,6%**	varma
+2	**15 35,7%**		5	**16 38,1%**	kokematon
+1	5	**33 78,6%**	1	5	altis
-1	6			1	arka
-2		4		1	paukkuärtyisä
-3		1			

Taulukko 8 A. Gööttien saamien luonnetestipisteiden määrät vuosina 1994–2016 sekä yhteensä laskettuna että sukupuolittain. Lähde Koiranet.

Pisteet	Yhteensä	Urokset	Nartut
< 75	33	17	16
76–100	21	11	10
101–150	81	43	38
151–200	53	32	21
200 <	5	2	3

Taulukko 8 B. Gööttien saamien luonnetestipisteiden määrät vuosina 2017-2021. Lähde Koiranet

Pisteet	Yhteensä	Urokset	Nartut
< 75	6	4	2
76-100	8	5	3
101-150	8	4	4
151-200	20	7	12
200 <	1		1

Länsigöötanmaanpystykorvalle ei ole asetettu rajaa hyväksytylle testitulokselle. Testin kokonais- pistemäärä ei kerro, onko koira ihanteellinen rodun edustaja, vaan eri osioista saatuja tuloksia pitää verrata rodulle toivottuihin ominaisuuksiin. Luonnetestitulosten perusteella göötti edustaa hyvin rotumääritelmässä kuvatun kaltaista luonnetta ja käytöstä, eli se on valpas, tarmokas ja tarkkaavainen. Tuloksien perusteella lähes 80 % koirista oli temperamentiltaan vilkkaita tai kohtuullisen vilkkaita. Erittäin vilkkaita oli hieman yli 20 %. Hermorakenteeltaan hieman rauhattomia oli 90 % koirista. Toimintakyky oli pieni 44 %:lla ja kohtuullinen 47 %:lla testatuista koirista. Rotu-määritelmän mukaan rodun luonne on myös rohkea. Hieman pehmeitä oli 65 % koirista, pehmeitä 21 % ja kohtuullisen kovia 13 %. Gööteistä 79 % oli luoksepäästäviä ja avoimia, 21 % aavistuksen tai hieman pidättyväisiä. Gööteissä esiintyy myös jonkin verran ääniherkkyyttä.

MH-luonnekuvaus

Suomessa on otettu käyttöön Svenska Brukshundklubbenin (Eriksson & Boqvist 2002) kehittämä MH-luonnekuvaus (Mentalbeskrivning Hund), joka tarkoittaa koiran luonteen kuvausta. Luonne- kuvaus on kehitetty Ruotsissa 1980-luvulla. Alun perin se kehitettiin kartoittamaan lähinnä nuorten koirien tapaa reagoida ja toimia erilaisissa tilanteissa, mutta myöhemmin se on muokattu käytettäväksi myös aikuisten koirien luonteen kuvaamisessa. MH-luonnekuvaus ei ole testi vaan nimenomaan kuvaus siitä, kuinka koira käyttäytyy tietyllä hetkellä tietyssä tilanteessa. Kaikille koirille on tarkoitus antaa mahdollisuus käyttäytyä yksilöllisesti, jolloin arviointi on mahdollisimman objektiivista (Eriksson & Boqvist 2002).

Luonnekuvauksessa on kymmenen eri osiota, joista jokaista kuvataan asteikolla 1 - 5 reaktio- voimakkuuden perusteella. Osa-alueet ovat:

1. Kontakti: koiran tapa ottaa kontaktia vieraaseen ihmiseen sekä vastata vieraan ihmisen
tarjoamaan kontaktiin.
2. Leikki: koiran halu ja tapa leikkiä vieraalla esineellä vieraan ihmisen kanssa.
3. Saalistus: koiran halu saalistaa ja tarttua poispäin nopeasti liikkuvaan esineeseen.
4. Aktiviteettitaso: koiran reaktio tilanteessa, jossa odotettua aktiviteettia ei tule.
5. Etäleikki: koiran halu leikkiin ja yhteistyöhön kauempana ohjaajasta.
6. Yllätys: koiran reagointi ja toiminta yllättävässä pelottavassa tilanteessa.

<u>7. Ääniherkkyys:</u> koiran reagointi ja toiminta yllättävän äänen kuuluessa.
<u>8. Aaveet:</u> koiran tapa käsitellä hitaasti itseään lähestyviä hahmoja.
<u>9. Ampuminen:</u> koiran reagointi ampumiseen.
<u>10. Leikki 2:</u> koiran halu ja tapa leikkiä vieraalla esineellä vieraan ihmisen kanssa kuormituksen jälkeen

MH-luonnekuvauksen osa-alueet on Ruotsissa jaettu kuvaamaan viittä luonneominaisuutta (Blixt ym. 2007), jotka määritetään laskemalla keskiarvot tietyistä luonnekuvauksen osa-alueista:

<u>Rohkeus</u>: 6a, 6c, 6d, 7a, 7b, 7c ja 8d

<u>Aggressiivisuus</u>: 5b, 6b ja 8a

<u>Sosiaalisuus</u>: 1a, 1b ja 1c

<u>Saalistushalu</u>: 3a1, 3a2, 3b1 ja 3b2

<u>Leikkihalu</u>: 2a, 2b, 2c, 9a ja 9b

MH-luonnekuvauksia on järjestetty Suomessa vuodesta 2008 lähtien ja vuoteen 2021 mennessä on kuvattu yhteensä 56 gööttiä. Kahden koiran kuvaaminen on keskeytetty. Gööttien MH- luonnekuvausten keskimääräiset tulokset eri osa-alueista on esitetty taulukossa 9 ja lisäksi minimi- ja maksimitulokset kuvassa 1.

Taulukko 9 A. MH-luonnekuvausten eri osa-alueiden keskiarvot 2008–2016 (Koiranet).

MH-kuvaus	Rohkeus	Aggressiivisuus	Sosiaalisuus	Saalistushalu	Leikkihalu
2008 - 2016	2,58	1,45	3,38	1,54	2,74

MH-luonnekuvauksia on järjestetty Suomessa vuodesta 2008 lähtien ja vuoteen 2021 mennessä on kuvattu yhteensä 56 gööttiä. Kahden koiran kuvaaminen on keskeytetty.

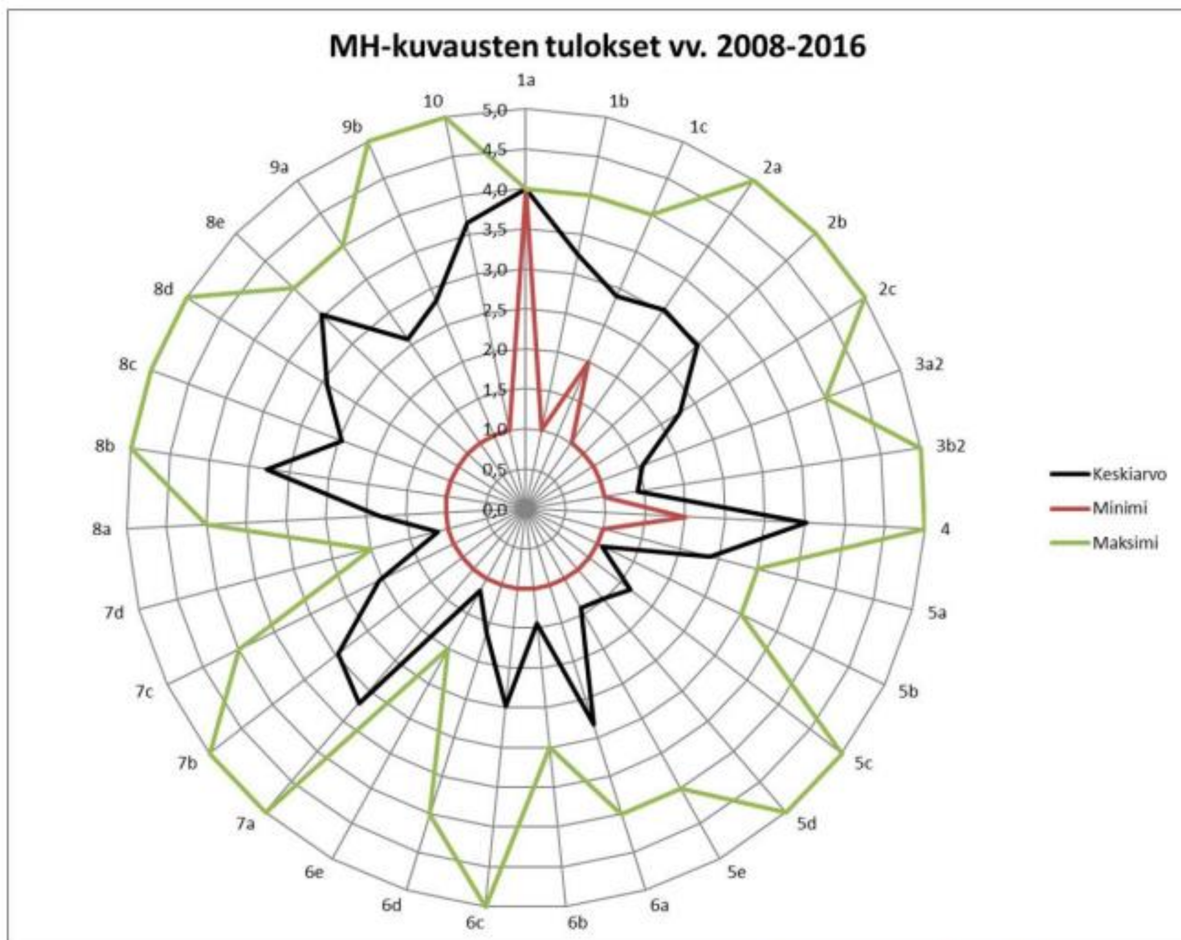
Taulukko 9 B. MH-luonnekuvausten eri osa-alueiden keskiarvot 2017-2021 (Koiranet)

MH-kuvaus	Rohkeus	Agressiivisuus	Sosiaalisuus	Saalistushalu	Leikkihalu
2017-2021	2.6	1.27	3.51	1.76	2.86

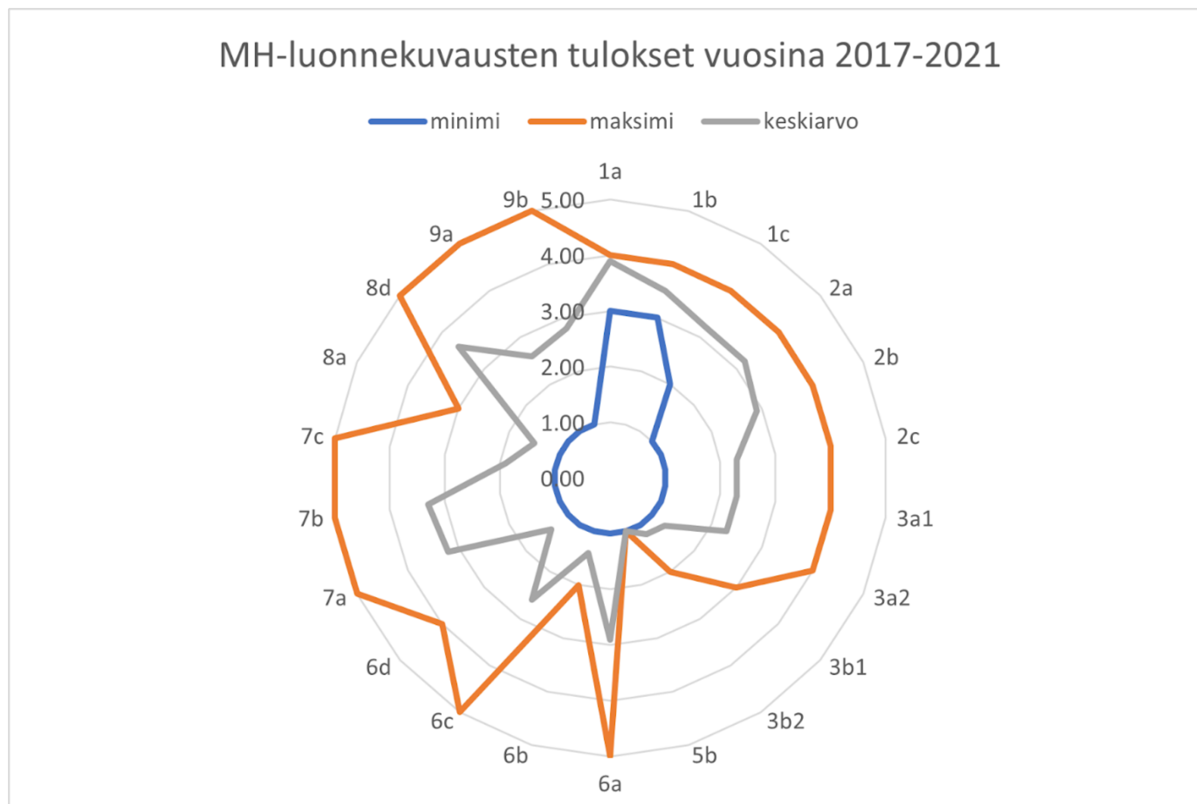
Tarkasteltaessa MH-luonnekuvauksen eri osa-alueita rotujärjestön mukaan göötille ihanne olisi kontakti 3 - 5, leikit 4 - 5, pelot 1 - 3 ja jäljelle jäävät pelot 1 - 3. Tulosten perusteella kontaktin kohdalla ihanne toteutuu, leikkien kohdalla on hyvin paljon hajontaa. Pelko-osiossa suurin osa koirista asettuu muuten 3-kohtaan, mutta aaveiden suhteen hajontaa on paljon. Jäljellejäävien pelkojen kohdalla ihanne toteutuu. Tulosten mukaan MH-kuvatut göötit pääsääntöisesti palautuvat säikähdyksestä varsin nopeasti ja säilyttävät toimintakykynsä.

Suomessa saadut MH-luonnekuvauksen tulokset ovat samansuuntaisia kuin Ruotsissa. Mikäli suuntaus on alhainen aggressiivisuus ja sosiaalisuuden lisääntyminen, voidaan sitä pitää seurakoiralle sopivana suuntauksena. Leikkihalua voidaan hyödyntää harrastuskäytössä. Sekä luonnetestin että MH-kuvauksen perusteella göötti on varsin sosiaalinen koira, luoksepäästävä ja avoin.

Kuva 1 A. MH-luonnekuvausten eri osa-alueiden keskiarvot sekä minimi- ja maksimitulokset vuosina 2008–2016 (Koiranet) kuvatuista göötelsistä.



Kuva 1 B. MH-luonnekuvausten eri osa-alueiden keskiarvot sekä minimi- ja maksimitulokset vuosina 2017-2021 (Koiranet) kuvatuista gööteistä.



Terveyskyselyt 2005 ja 2009 ja opinnäytetyö 2015. *Terveyskyselyn 2020 vastausten kooste liitteenä, liite 2*

Terveyskyselyissä 2005 ja 2009 sekä opinnäytetyössä 2015 kysyttiin koirien omistajien näkemyksiä gööttien luonteista ja käyttäytymisestä sekä ongelmista niissä.

Terveyskyselyssä 2005 vastaajista 13 % kertoi koiran pelkäävän vieraita ihmisiä, lähinnä miehiä ja lapsia, tai suhtautuvan näihin epäluuloisesti. Vuonna 2009 vastaava luku oli 10 %. Osa vastaajista analysoi itse tilanteita ja kertoi, että koira ei ole tottunut esimerkiksi lapsiin. Vaikka koirat käyttäytyivät epäluuloisesti, ne eivät olleet aggressiivisia.

Vuoden 2005 kyselyssä koiran kertoi pelkäävän toisia koiria 24 % vastanneista. Pelkoon liittyi usein aggressiivisuutta. Kovia ääniä pelkäsi 25 % koirista vuoden 2005 kyselyssä. Vastaava luku vuonna 2009 oli 14 %. Häiritsevää haukkumista oli noin 10 %:lla koirista.

Vastauksissa oli muutamia yksittäisiä mainintoja läheisriippuvuudesta, eroahdistuksesta, autopelosta, yliaktiivisuudesta, voimakkaasta puolustushalusta tai korkean paikan kammosta. Näitä yksittäisiä pelkoja voidaan pitää enemmänkin kaikkien rotujen yksilöiltä mahdollisesti löytyvinä poikkeustapauksina kuin rotuun liittyvänä ominaisuutena.

Opinnäytetyön aiheena oli gööttien käyttäytymisen ja luonteen ongelmakohdat. Yhteensä 41 %:lla kyselyyn vastanneiden koirista esiintyi arkuutta, joka kohdistui

erityisesti vieraisiin koiriin (usein isoihin ja tummiin), mutta myös vieraisiin ihmisiin (lähinnä miehiin tai lapsiin). Alusta-arkuutta esiintyi 20 %:lla kyselyn koirista. Alusta-arkuutta aiheuttivat metalliset ritilät, kerrostalon rappu- käytävät, sillat, liukkaat lattiat, näyttelypöydät, treenihallit, tuulikaapit yms. Osa koirista pystyi siedättymään näihin paikkoihin ja tilanteisiin yhteen paikkaan, osa ei lainkaan. Pari koirista laajensi pelkoreaktioitaan uusiin asioihin, esimerkiksi oviin ja aitoihin.

Ääniarkuutta esiintyi 36 %:lla kyselyyn vastanneiden koirista. Kohteena oli yleisimmin ukkonen, laukaukset ja ilotulitukset. Joillakin koirilla kaikenlainen pauke aiheutti pelkoreaktion. Osa koirista pystyi pelottavien äänien aikana säilyttämään toimintakykynsä, mutta osa menetti sen täysin.

Kyselyyn vastanneiden koirista 11 %:lla esiintyi eroahdistusta. Suurin osa eroahdistuneista koirista oli alle 4-vuotiaita. Yli puolet eroahdistuneiden koirien omistajista ei kuitenkaan kokenut ero- ahdistuksen olevan normaalia elämää hankaloittavaa.

Aggressiivisuutta esiintyi 8 %:lla koirista vieraita ihmisiä kohtaan ja 34 %:lla vieraita koiria kohtaan. Aggressiivisuus vieraita ihmisiä kohtaan ilmeni lähinnä haukkumisena ja vieraita koiria kohtaan yleensä haukkumisena, pörhistelynä ja murinana, joka viime kädessä ilmensi todennäköisesti epävarmuutta. Eniten aggressiivisuutta vieraita koiria kohtaan ilmeni vastausten perusteella urosten kesken. Monella koiralla esiintyi hihnassa ulkoillessa rähisemistä, mutta vapaana olleessa koirat tulivat pääasiassa toimeen muiden kanssa. Muutamalla koiralla esiintyi resurssiaggressiivisuutta tuttuja ihmisiä tai koiria kohtaan, eli koira puolusti ruokaa tai lelujaan.

Suurin osa ihmisistä ei kokenut arkuuden vaikuttavan arkielämään tai harrastuksiin, kun taas aggressiivisuus koettiin näitä häiritsevänä tekijänä. Aggressiivisuus koettiin pahimpana ongelmana, sillä osa oli joutunut jättämään harrastukset pois tai välttelemään ohituksia. Ainoastaan 4 %:ssa kaikista vastauksista uskottiin käytöshäiriöiden johtuvan terveysongelmista.

Näyttelyarvostelut

Gööttien näyttelyarvostelukaavakkeissa on pääsääntöisesti rastitettuna kohta "Suhtautuminen tuomariin: rodunomainen/käsiteltävissä". Vuosien 2005–2016 aikana 14 koiraa on hylätty näyttelyssä luonteen takia. Neljä koirista sai hylätyn aggressiivisuudesta toisia koiria kohtaan (rähiseminen kehässä), yksi puri tuomaria ja muut eivät olleet käsiteltävissä. Tämä tarkoittaa alle prosenttia kaikista näyttelykäynneistä.

Vuosien 2017-2021 aikana 2 koiraa on saanut näyttelyssä hylätyn luonteensa takia. Toinen murisi tuomarille ja toinen rähjäsi kehässä toisille uroksille. Tämä on häviävän pieni osuus kaikkiin näyttelykäynteihin verrattuna.

Jalostustarkastukset

Jalostustarkastuslausunnossa koiran luonnetta arvioidaan kolmella eri tasolla. Ensimmäinen määritelmä on toivottu ominaisuus, kaksi jälkimmäistä ei-toivottuja.

1. Luoksepäästävyys Avoin / Epävarma / Aggressiivinen

2. Hampaiden näyttö/mittaus Vakaa / Väistelevä / Ei käsiteltävissä
3. TemperamenttiVilkas, valpas / Ylivilkas / Flegmaattinen

Jalostustarkastuksessa koiran rakenne tutkitaan tarkasti 1 – 2 kahden tarkastajan toimesta. Koira punnitaan ja mitataan ja sitä käsitellään näyttelypöydällä tai maassa. Usein näyttelyissä käymättömät koirat ovat tottumattomia pöydällä käsittelyyn ja ne voidaan tämän vuoksi käsitellä maassa. Jalostustarkastuskaavake on tämän JTO:n liitteenä (LIITE 1).

Vuosien 1996 - 2010 aikana jalostustarkastettiin 373 koiraa. Tarkastetuista koirista jalostus- tarkastajien näkemyksen mukaan 97 % oli avoimia ja luoksepäästäviä ja vain 3 % koirista oli epävarmoja. Kaksi koiraa esiintyi aggressiivisesti. Toista näistä ei suositeltu jalostukseen, mutta arvostelussa ei luonnetta perusteltu syyksi. Hampaiden näyttämisessä ja mittauksessa 92 % koirista oli vakaita. Väisteleviä oli noin 6 % ja kaksi koiraa ei ollut lainkaan käsiteltävissä. Koirien temperamentti oli pääsääntöisesti (99 %) rodunomainen, vilkas ja avoin. Yksi koira arvioitiin ylivilkkaaksi.

Vuosina 2011 - 2016 jalostustarkastettin 310 koiraa. (Taulukko 10). Näistä koirista lähes 97 % sai luoksepäästävyydestä arvion avoin ja 3 % epävarma. Vain yksi koira käyttäytyi aggressiivisesti (0,3%). Hampaiden näytössä ja mittauksessa vakaita oli 95 % koirista ja vain 0,5 % koirista ei ollut käsiteltävissä. Temperamentiltaan gööttimäisen vilkkaita ja valppaita oli lähes 98,5 % koirista ja ylivilkkaita 1,5 %. Flegmaattisia koirissa ei ollut ollenkaan.

Vuosina 2017-2021 jalostustarkastettin 291 koiraa. (Taulukko 10. B). Näistä koirista lähes 96 % sai luoksepäästävyydestä arvion avoin ja 4 % epävarma. Hampaiden näytössä ja mittauksessa vakaita oli 95 % koirista ja vain yksi koirista ei ollut käsiteltävissä. Temperamentiltaan gööttimäisen vilkkaita ja valppaita oli lähes 99 % koirista ja ylivilkkaita 1 %. Flegmaattisesti käyttäytyviä koiria ei ollut lainkaan.

Taulukko 10 A. Vuosina 2011–2016 jalostustarkastettujen koirien luonteiden arviointi.Lähde jalostustarkastuslausunnot.

Luoksepäästävyys	Hampaiden näyttö/mittaus	Temperamentti
Avoin 300 (96,7 %)	Vakaa 294 (95 %)	Vilkas /valpas 306 (98,7 %)
Epävarma 9 (3 %)	Väistelevä 14 (4,5 %)	Ylivilkas 4 (1,5 %)
Aggressiivinen 1 (0,3 %)	Ei käsiteltävissä 2 (0,5 %)	Flegmaattinen 0 (0 %)

Taulukko 10 B. Vuosina 2017-2021 jalostustarkastettujen koirien luonteiden arviointi. Lähde jalostustarkastuslausunnot.

Luoksepäästävyys	Hampaiden näyttö/mittaus	Temperamentti
Avoin 277kpl (96%)	Vakaa 268kpl (93%)	Vilkas /valpas 288kpl (99%)
Epävarma 13kpl (4%)	Väistelevä 20kpl (7kpl)	Ylivilkas 1kpl (1%)
Aggressiivinen	Ei käsiteltävissä 1kpl	Flegmaattinen
ei merkintöjä 1kpl	ei merkintöjä 2kpl	ei merkintöjä 2kpl

4.2.5. Käyttö- ja koeominaisuudet

Paimennus

Länsigöötanmaanpystykorva on alun perin maatilan yleiskoira, jota on käytetty myös nautakarjan paimentamiseen. Göötti paimentaa karjaa liikkumalla lauman takana edestakaisin eli "pendlaten". Se pitää näin lauman koossa ja liikuttaa sitä eteenpäin. Göötit saattavat myös näykkiä nautojen taka- jalkoja, ja useimmat göötit haukkuvat työskennellessään ohjaten näin laumaa haluttuun suuntaan. Matalajalkaisina ne pystyvät välttämään nautojen mahdollisia potkuja. Suomessa työkseen paimentavia länsigöötanmaanpystykorvia on vain muutama, mutta rodun kotimaassa koiria käytetään alkuperäisessä työssä jonkin verran.

Rotujärjestö on järjestänyt vuodesta 2007 lähtien paimennustaipumustestin kerran vuodessa. Vuosina 2007-2016 gööttejä on testattu yhteensä 415 (190 urosta ja 225 narttua). Muutama koira on testattu kahteen kertaan. Testattuja koiria on n. 25 % kannasta. Paimennustaipumusta on osoittanut 70 % testatuista koirista, joista

- Erinomaista paimennustaipumusta osoitti 7 % (28 kpl)
- Erittäin hyvää paimennustaipumusta osoitti 20 % (82 kpl)
- Hyvää paimennustaipumusta osoitti 27 % (110 kpl) ja
- Välttävää paimennustaipumusta osoitti 17 % (70 kpl).

Vuosina 2017-2021 on testattu 195 koiraa, joista narttuja 96 ja uroksia 99. Paimennustaipumusta osoitti 77% testatuista koirista. Taipumukset ovat jakaantuneet seuraavasti:

- *Erinomaista paimennustaipumusta osoitti 20 koiraa (10% testatuista)*
- *Erittäin hyvää paimennustaipumusta osoitti 27 koiraa (14% testatuista)*
- *Hyvää paimennustaipumusta osoitti 61 koiraa (31% testatuista)*
- *Välttävää paimennustaipumusta osoitti 43 koiraa (22% testatuista)*
- *Ei paimennustaipumusta 44 koiraa (23% testatuista)*

Paimennustestit on järjestetty vuosina 2016, 2017, 2018 ja 2020.

Se, että koira ei osoita paimennustaipumusta, ei tarkoita, että se olisi arka tai toimintakyvyltään heikko. Koira ei välttämättä ole lainkaan kiinnostunut paimennettavista eläimistä. Osa koirista paimentaa luontaisesti läheltä nautoja, osa kauempaa. Vain 6 % testatuista koirista vuosina 2012–2016 osoitti jonkinasteista pelkoa eläimiä kohtaan, ja näistäkin koirista kuitenkin osa myös paimensi. Pelokkuus ei myöskään välttämättä tarkoita, että koira pelkäisi juuri lehmiä, vaan on mahdollista, että sen itseluottamus oudossa tilanteessa on heikko, mikä ilmenee esimerkiksi laitumelta poistumisena, välinpitämättömyytenä tai sijaistoimintoina.

Harrastukset

Länsigöötanmaanpystykorvien pääasiallinen käyttötarkoitus tänä päivänä on seurakoira sekä harrastuskoira, ja gööttiä voidaankin pitää varsin monipuolisena harrastuskoirana.

Vuosina 2012–2016 agilityssä kilpailtiin n. 1100–1400 starttia vuodessa yli 50 koiralla. Tokokokeisiin osallistuttiin keskimäärin 20 kertaa vuodessa noin 10 koiralla. Rallytokon suosio on kasvanut huimasti, ja vuoden 2014 noin 40 startista noin 20 koiralla onkin kivuttu yli 100 starttiin vuodessa lähes 30 koiralla. Joitakin BH-kokeita ja mejä-suorituksia on myös viime vuosilta (Tau- lukko 11). Muutamat koirat ovat mukana pelastuskoiratoiminnassa ja harjoittelevat mm. raunio- hakua.

Taulukko 11 A. Eri lajeissa suoritetut kilpailusuoritukset vuosina 2012–2016 (Koiranet).

Vuosi/Laji	Agility	Toko	Rallytoko	Mejä/BH
2012	1169	21	-	1/1
2013	1405	14	-	1/0
2014	1115	22	38	1/2
2015	1177	36	107	3/0
2016	1281	13	114	1/0

Vuosina 2017-2021 agilityssä kilpailtiin keskimäärin 776 starttia vuodessa keskimäärin 38 eri koiralla koiralla. Agility on selkeästi suosituin laji rodun parissa, vaikka lajin kilpailumäärät ovat olleet selkeässä laskussa. Agilityvalioita on rodussa 18 koiraa ja 9 koiraa on hyppyvalioita.

Tokokokeisiin osallistuttiin keskimäärin 16 kertaa vuodessa keskimäärin 9 koiralla. Rallytokon suosio on laskenut. Vuoden 2017 99 startista 18 koiralla on pudottu 40-50 kpl vuotuisiin starttimääriin. Uusia tottelevaisuusvalioita ei ole saatu rotuun vuosina 2017-2021. Rallytokovalionarvo on kahdella koiralla.

Joitakin BH-kokeita, mejä-suorituksia ja osallistumisia koiratanssikilpailuihin on myös viime vuosilta (Taulukko 11 B). Muutamat koirat ovat mukana pelastuskoiratoiminnassa ja harjoittelevat mm. raunio-hakua. Paimennuksen esikokeen on suorittanut yksi koira ja paimennustaipumuskokeen seitsemän koiraa.

Taulukko 11 B. Eri lajeissa suoritetut kilpailusuoritukset vuosina 2017-2021. Lähde Koiranet

Kolme oikean reunimmaista tulossaraketta ovat koiratanssia

Vuosi/laji	Agility	Toko	Rallytoko	Mejä/Bh	FS	Vapaaohj.	HTM
2017	1245	22	99	1/1			
2018	984	29	82	0			
2019	761	11	73	2/1		3	1
2020	438	6	48	4/0	3		2
2021	456	12	51	0	3		2

Agilityssä kilpailevien koirien lukumäärä on noussut suhteellisen tasaisesti 2000-luvun aikana ja vakiintunut noin 1100 vuosittaiseen starttiin (Taulukko 11 A). Vuoden 2016 aikana kilpailleesta 48 koirasta 27 kilpaili agilityn III-luokassa, 9 II-luokassa ja 12 I-luokassa. Suomen agilityvalioita (FI AVA, FI AVA-H) on 23.

Tokokokeisiin osallistuvien koirien määrä vaihtelee jonkin verran vuosittain, ja näyttäisi siltä, että rally-tokon suosion kasvaessa tottelevaisuudessa kilpailevien määrä on hieman vähentynyt. Tottelevaisuudessa kilpaili vuoden 2016 aikana viisi koiraa, joista yksi erikoisvoittajaluokassa, yksi voittajaluokassa, yksi avoimessa ja kaksi alokasluokassa. Tottelevaisuusvalioita on kuusi, joista vain yksi on syntynyt 2000-luvulla.

Rally-toko on kasvattanut suosiotaan tasaisesti, ja lajissa kilpaili vuonna 2016 yhteensä 30 koiraa, joista alokasluokassa 13, avoimessa luokassa 10, voittajaluokassa viisi ja mestariluokassa kaksi koiraa. Rally-tokovalioita on yksi.

Käyttäytymiskoe, pelastuskoiratoiminta, mejä

Vuodesta 2000 vuoteen 2008 mennessä 13 koiraa osallistui käyttäytymiskokeeseen. BH-tunnuksen saavutti näistä kymmenen koiraa. Vuodesta 2009 BH kokeessa on käynyt kahdeksan koiraa, joista kuusi on saanut BH-tunnuksen.

Vuosina 2017-2021 on BH-kokeeseen osallistunut kaksi koiraa, joista toinen on saanut hyväksytyn BH-tunnuksen.

Muutamia länsigöötanmaanpystykorvia on vuosien 1996 – 2010 aikana osallistunut pelastuskoira- toimintaan sekä haku- ja jälkikokeisiin. Gööttejä on aktiivisesti osallistunut hälytysryhmien toimintaan ja kunnostautunut pelastustehtävissä löytäen kadonneita. Mejä-kokeisiin on osallistunut viime vuosina kaksi gööttiä.

Mejä-kokeisiin on vuosina 2017-2021 osallistunut neljä eri koiraa. Kaksi koirista on saanut hyväksytyn tuloksen kokeesta.

4.2.6. Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Gööttien käyttäytymisestä kotona on kerrottu luvussa 4.2.4 ja lisääntymiskäyttäytymisestä luvussa 4.3.4.

Käyttäytyminen kotona

Terveyskyselyn 2020 (vastausmäärä 593 koiraa) mukaan 98% vastaajista on tyytyväinen rotuun ja 94% hankkisi uuden göötin. 32% vastaajista on valinnut göötin luonteen takia. 4% vastaajista ei ottaisi gööttiä, yksi syy on luonne ja käyttäytyminen. 88% vastaajista sanoo, että heidän koiransa käyttäytyy niin kuin he odottivatkin ja näistä 16 prosentilla on käyttäytymisongelmia. Göötin haukkuherkkyys luetaan käytösongelmaksi, mutta vastaajat toteavat, että koira kuitenkin käyttäytyy heidän olettamallaan tavalla, eli haukkuu enennän kuin keskivertokoira. Ei-toivottuja käytösongelmia on kyselyn mukaan 10% koirista; pelokkuus ja arkuus, paukkuarkuus ja eroahdistus.

Yleisesti göötit ovat avoimia ja sosiaalisia koiria. Näyttelyarvostelujen perusteella gööteillä ei ole ongelmia suhteessa vieraisiin ihmisiin, kuitenkin muutama yksittäinen koira on vuosien aikana saanut luonteesta maininnan.

Kyselyissä ei olla saatu viitteitä siitä, että koirilla tulisi ikään liittyviä käytöshäiriöitä. Ääniarkojen koirien käyttäytyminen paranee iän myötä kun kuulo heikkenee. Muutenkin ikääntyessään gööttien luonne muuttuu helpommaksi, kun aktiivisuustaso laskee ja koira mukautuu helpommin vähemmän aktiivisen perhekoiran elämään.

Rodussa ei ole anatomisia seikkoja jotka voisivat vaikuttaa normaaliin käyttäytymiseen.

Lisääntymiskäyttäytyminen

Pentueseurantakyselyvastausten perusteella gööttien lisääntyminen on lähestulkoon ongelmatonta, urokset astuvat ja nartut synnyttävät luonnollisesti, emojen hoivavietti on hyvä, pentukuolleisuus ei ole hälyttävä.

60 koirasta 2 (3,4%) tarvitsi paljon silmälläpitoa, kaikki muut ovat hoivanneet pennut itse. Yhtään koiraa ei ole jolla ei ole hoivaviettiä ollenkaan tai jotka olisivat agressiivisia. 60 koirasta 4 (6,7%) on keinosiemennetty (1 tuontisperma, 1 uroksen korkea ikä ja 2 nartun emättimen väliseinämää), 1 pidetty kiinni, loput astutettu luonnollisesti.

Rodussa ei ole anatomisia seikkoja jotka vaikuttavat synnyttämiseen tai astumiseen.

4.2.7. Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Koiran luonteen arviointi on haastava tehtävä, eikä se ole aina helppoa koiran omistajallekaan. Usein on vaikea arvioida, mikä koiran käytöksestä johtuu sen temperamentista tai "huonosta" luon- teesta, ja mikä on opittua käytöstä, jota voidaan koulutuksella muuttaa.

Luonnetestitulosten, MH-luonnekuvausten, jalostustarkastuksien ja näyttelyarvostelukaavakkeiden perusteella göötillä ei ole juurikaan ongelmia luoksepäästävyyden suhteen. Pieni osa koirista on hieman/aavistuksen pidättyväisiä luonnetestitulosten mukaan. Pidättyväisyys ja jonkin verran myös epäluuloisuus tulivat esiin myös sekä terveyskyselyissä että opinnäytetyössä. Aggressiivisia koiria on erittäin vähän, mikä on hyvä asia.

Göötti on suhteellisen sosiaalinen koira, joka tulee pääsääntöisesti toimeen muiden koirien kanssa. Kyselyiden perusteella joukossa on koiria, jotka suhtautuvat epäluuloisesti, pelokkaasti tai aggressiivisesti vieraita koiria kohtaa. Tätä voidaan kuitenkin pitää enemmän yksilöiden kuin rodun ominaisuutena.

Göötit ovat pääsääntöisesti rotumääritelmänsä mukaisia luonteeltaan sekä luonnetestien että jalostustarkastuslausuntojen perusteella. Valtaosa koirista on vilkkaita ja valppaita, aivan kuten rotu- määritelmässä lukee. Ylivilkkaus ja/tai hermostuneisuus eivät kuitenkaan ole seurakoiralle toivottuja ominaisuuksia. Göötit sopivat luonteensa puolesta monenlaiseen harrastamiseen.

Rotumääritelmän mukaan göötti on rohkea. Rodussa esiintyy jonkin verran eriasteista ja eri asioihin (paikka, alusta) ja ääniin kohdistuvaa arkuutta. Ääniherkkyyteen tulee edelleenkin kiinnittää huomiota tulevaisuudessa jalostusvalintoja tehdessä, eikä ääni, alusta- tai muuten arkoja koiria tulisi käyttää jalostukseen lainkaan, sillä arkuus on hyvin voimakkaasti periytyvä ominaisuus.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1.PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Länsigöötanmaanpystykorva ei kuulu PEVISA-rotuihin.

4.3.2. Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Lonkkanivelen kasvuhäiriö

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston ja nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä silmämääräisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa usein nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Myös ympäristöllä on vaikutusta lonkkavian ilmenemiseen ja vaikeusasteeseen. Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla (Lappalainen 2013). Lonkkaniveldysplasian arviointiasteikko on esitetty taulukossa 12. Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 6 vuoden ikään saakka. Tämän jälkeen arvostelussa on otettava huomioon koiran ikä ja erityisesti sekundäärinivelrikko.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Jalostusarvoindekseissä (BLUP-indeksit) otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria. (Lappalainen 2013)

Taulukko 12. Suomessa käytetään FCI:n vahvistamaa kansainvälistä lonkkaniveldysplasian arvosteluasteikkoa

A ei muutoksia	Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset. Lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna piirtyy terävänä ja on lievästi pyöristynyt. Nivelrako on tiivis ja tasainen. Norbergin asteikko vetoasennossa noin 105° (suosituksena).
B lähes normaali/rajatapaus	Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat vähän epäyhdenmukaiset ja Norbergin asteikko vetoasennossa lähellä 105°, tai reisiluun pään keskus on mediaalisesti lonkkamaljakon dorsaalireunaan nähden ja reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset.
C lievä	Reisiluun pää ja lonkkamalja eivät ole yhdenmukaiset, Norbergin asteik-ko on noin 100° ja/tai lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna on vähän mataloitunut. Epätasaisuutta tai korkeintaan lieviä nivelrikkomuutoksia lonkkamaljan kraniaali-, kaudaali- tai dorsaalireunassa tai reisiluun päässä tai kaulassa.
D kohtalainen (keskivaikea)	Selvää epätasaisuutta reisiluun päässä ja lonkkamaljakossa, subluksaatio. Norbergin asteikko on suurempi kuin 90° (vain suosituksena). Lonkkamaljakon kraniolateraalireuna tasaantunut ja/tai nivelrikon merkkejä.
E vaikea	Selvästi dysplastinen lonkkanivel. Esim. luksaatio tai selvä subluksaatio, Nordbergin asteikko alle 90°, selvä lonkkamaljakon kraniaalireunan tasaantuminen, reisiluun pään epämuotoisuus (sienimäinen, tasaantunut) tai muut nivelrikkomuutokset.

Vuosina 2007–2021 lonkat on kuvattu 1249 länsigöötanmaanpystykorvalta (Taulukko 13). Kaikilta jalostuskoirilta on tutkittu lonkat tuona aikana. Lonkkatutkimustulos (A-C) on määritelty rotujärjestön pentuvälityksen ja uroslistan ehtoihin.

Taulukko 13. Lonkkatutkimustulokset vuosina 2007–2021- Lähde Koiranet

lonkkatulos	A	B	C	D	E
määrä	292	554	365	37	1
% tuloksista	26	39	32	3	0

Länsigöötanmaanpystykorvilla lonkkanivelen kasvuhäiriö on yleensä lievää ja vakavia lonkka- nivelen kasvuhäiriöitä esiintyy vähän. Lievä lonkkanivelen kasvuhäiriö ei yleensä aiheuta koiralle oireita. Lonkkavikaa vastustetaan suosittelemalla jalostukseen käytettävien koirien lonkka- kuvaamista. Jalostukseen ei suositella käytettävän koiraa, jolla on C:tä huonommat lonkat, ja C- lonkkainen koira *tulisi* parittaa A-lonkkaisen koiran kanssa. Myös koirien lähisukulaisten lonkkakuvaustulokset on syytä huomioida jalostusvalintoja tehtäessä. Lonkkaindeksin keskiarvon tulisi olla vanhemmilla vähintään 100.

Kyynärnivelen kasvuhäiriöt

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varis- lisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan sairaus, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi (Lappalainen 2010). Kyynärniveldysplasian arviointiasteikko on esitetty taulukossa 14.

Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen, että aiheuttajina ovat eri geenit. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä. (Lappalainen 2010)

Suomessa kyynärnivelkuvien arviointi perustuu pääasiassa nivelrikon merkkeihin, mutta myös muut kasvuhäiriöön viittaavat röntgenlöydökset huomioidaan. Jalostusarvoindeksit (BLUP-indeksit) tehostavat jalostusvalintaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran oman tuloksen lisäksi sen kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria. (Lappalainen 2010)

Vuoteen 2017 länsigöötanmaanpystykorvien kyynäriä (ED) lausuttiin Kennelliitossa taulukon 14 A. mukaisesti. Vuodesta 2018 länsigöötanmaanpystykorvat siirtyivät kondrodystrofisen ominaisuuden vuoksi rotuihin, joille annetaan inkongruenssilausunto (INC). Kennelliitto ei lausunut tai tallentanut lausuntoja jalostustietokantaan, vaan ne lausuttiin erillisen yksityisen yrityksen lausumana. Vuodesta 2021 on Kennelliitto ryhtynyt lausumaan kyynärnivelen inkongruenssia, vuosina 2018–2020 saadut tulokset on kuitenkin voitu koiran omistajan suostumuksella siirtää Kennelliiton jalostustietokantaan. Taulukossa 14 B. on esitetty

INC-arviontiasteikko. Kyynärnivelen ingkongruenssilausunto voidaan antaa 12 kuukautta täyttäneelle koiralle.

Taulukko 14 A Suomessa arvostelussa käytetään IEWG:n esittämää kansainvälistä kyynärniveldysplasian arvosteluasteikkoa. *Tätä arvostelua käytettiin länsigöötanmaanpystykorvilla vuoteen 2017 asti.*

1 lievät muutokset	Lievät nivelrikkomuutokset (artroosi) yleensä ensiksi kyynärpään ulokkeen (processus anconaeus) yläpinnassa (2 mm vahvuuteen saakka).
2 kohtalaiset muutokset	Edellä mainittuja muutoksia 5 mm saakka ja/tai muutoksia värttinäluun nivelosassa, varislisäkkeessä (processus coronoideus) ja/tai lievää epämuotoisuutta.
3 voimakkaat muutokset	Edellisen ylittävät rappeutumismuutokset/voimakas epämuotoisuus. Kiinnittymätön processus anconaeus.

Vuosina 2007–2017 kyynärnivelet (ED) on kuvattu 651 länsigöötanmaanpystykorvalta (Taulukko 15 A). Kyynärnivelten tilannetta seurataan kuvattujen koirien tulosten perusteella, mutta kyynärnivelten suhteen ei ole asetettu jalostussuosituksia.

Vuodesta 2018 vuoteen 2021 on lausuttu kyynärnivelen ingkongruenssia (INC) 202 länsigöötanmaanpystykorvalta (Taulukko 15B.).

Taulukko 14 B. INC-arvosteluasteikko

INC0 *(normaali)*	*Nivelrako on kapea ja tasainen, kyynär-ja värttinäluun välillä ei ole porrasta. Ei nivelrikkoon viittaavia muutoksia.*
INC1 *(lievä): Nivelrako ei ole täysin kapea ja tasainen: kyynär*	*Nivelrako ei ole täysin kapea ja tasainen: kyynär ja värttinäluun välillä on pieni porras tai nivelraossa olka- ja kyynärluun välillä on korkeintaan 2 mm leveä rako. Ei nivelrikkoon viittaavia muutoksia.*
INC2 *(kohtalainen)*	*Nivelrako ei ole kapea ja tasainen: kyynär- ja värttinäluun välillä on porras tai nivelraossa (incisura trochlearis) olka- ja kyynärluun välillä on 2–3 mm leveä rako.*
INC3 *(vaikea)*	*Nivelraossa olka- ja kyynärluun välillä 3 mm tai sitä leveämpi rako tai kyynär- ja värttinäluun välillä on porras, tai nivel on muuten selvästi epämuotoinen.*

Taulukko 15 A. Kyynärniveltutkimustulokset (ED) vuosina 2007-2017. Lähde Koiranet

kyynärtulos	*0*	*1*	*2*	*3*
määrä	*514*	*117*	*18*	*2*
% tuloksista	*79*	*18*	*3*	*0*

Taulukko 15 B. Kyynärnivelen inkongruenssitulokset (INC) tulokset 2018–2021. Lähde Koiranet

INC	2018	2019	2020	2021	yht	%
0/0	66	10	11	62	149	73,7
0/1	11	0	1	17	29	14,3
1	4	0	1	14	19	9,4
1&2	2	0	0	0	2	0,99
2/0	1	0	0	1	2	0,99
2	0	0	0	1	1	0,49

Polvilumpion sijoiltaan meno (patellaluksaatio)

Polvinivelen rakenteelliset heikkoudet altistavat patellaluksaatiolle eli polvilumpion sijoiltaan menolle. Jalka-asento on virheellinen ja polvilumpion telaurat ovat liian matalat. Patellaluksaatiota esiintyy suhteellisen runsaasti kääpiöroduilla ja sellaisilla suuremmilla roduilla, joilla on suora taka- jalka. Vika on periytyvä. Polvilumpion rakennetta säätelevät useat eri geenit, joiden esilletuloa myös ympäristö muokkaa. (Lappalainen 2016)

Pienikokoisilla roduilla polvilumpio luksoituu yleensä sisäänpäin (mediaalisesti). Patellaluksaatio on synnynnäinen ja jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla. I - asteen luksaatiot ovat tavallisesti oireettomia eivätkä kaipaa hoitoa. II- ja III - asteen luksaatioissa koiralla havaitaan selviä liikkumisvaikeuksia. IV-asteen luksaatiossa polvilumpio on pysyvästi pois paikoiltaan (Taulukko 16). Usein oireet huomataan tapaturman jälkeen, vaikka kyseessä on synnynnäinen vika. Patellaluksaatio voi myös pahentua eikä nuorena saatu tulos välttämättä ole lopullinen. Patellaluksaatiotutkimus ei kerro koiran riskistä sairastua ristisideongelmaan. (Lappalainen 2016)

Taulukko 16. Arvostelussa käytetään Putnamin asteikkoa. Luksaatio voi olla mediaalinen tai lateraalinen (tai molempia):

0	Polvilumpio ei luksoidu.
Aste 1	Polvinivel on lähes normaali. Polvilumpiota voidaan liikutella helpommin kuin normaalisti ja patellasaadaan luksoitumaan mikäli polvea samalla ojennetaan. Patella saattaa luksoitua ajoittain, mutta se palautuu itsestään paikoilleen. Polvilumpion suoran siteen kiinnityskohta saattaa olla lievästi kiertynyt.
Aste 2	Polvilumpio on tavallisesti paikoillaan raajan ollessa ojennettuna. Lumpio luksoituu polvea koukistettaessa tai rotatoitaessa (kierrettäessä) ja pysyy poissa telaurasta kunnes se asetetaan takaisin paikoilleen. Sääriluun (tibia) yläosa on kiertynyt jopa 30 astetta sisäänpäin (pienet koirat).
Aste 3	Polvilumpio on yleensä luksoituneena. Lumpio saadaan asetettua tilapäisesti paikoilleen. Sääriluun yläosa on kiertynyt jopa 30–60 astetta.
Aste 4	Polvilumpio on pysyvästi sijoiltaan, eikä se pysy telaurassa ilman leikkausta. Sääriluun yläosa kiertynyt jopa 90 astetta.

Virallisen polvilausunnon alaikäraja on 12 kuukautta. Jos koira tutkitaan, ennen kuin se täyttää kolme vuotta, täytyy polvet tutkituttaa uudestaan kahden vuoden kuluttua, mikäli tutkimustulos halutaan pitää voimassa esim. jalostuskäyttöä varten. Mikäli koira on ensimmäisellä tutkimushetkellä täyttänyt kolme vuotta, ei tutkimusta tarvitse uusia. (Kennelliitto 2011).

Vuosina 2007–2021 polvet on tarkastettu 752 länsigöötanmaanpystykorvalta (Taulukko 17). Polvien tilannetta seurataan tutkimustulosten perusteella, mutta polvinivelten suhteen ei ole asetettu jalostussuosituksia. Polvet tutkitaan yleensä kerran koiran elinaikana, samassa yhteydessä muiden terveystarkastusten kanssa.

Taulukko 17. Polviniveltulokset vuosina 2007–2021. Lähde Koiranet

polvitulos	0	aste 1	aste 2	aste 3	aste 4
määrä	752	69	3	1	0
% tuloksista	91	8	0	0	0

Perinnölliset selkämuutokset

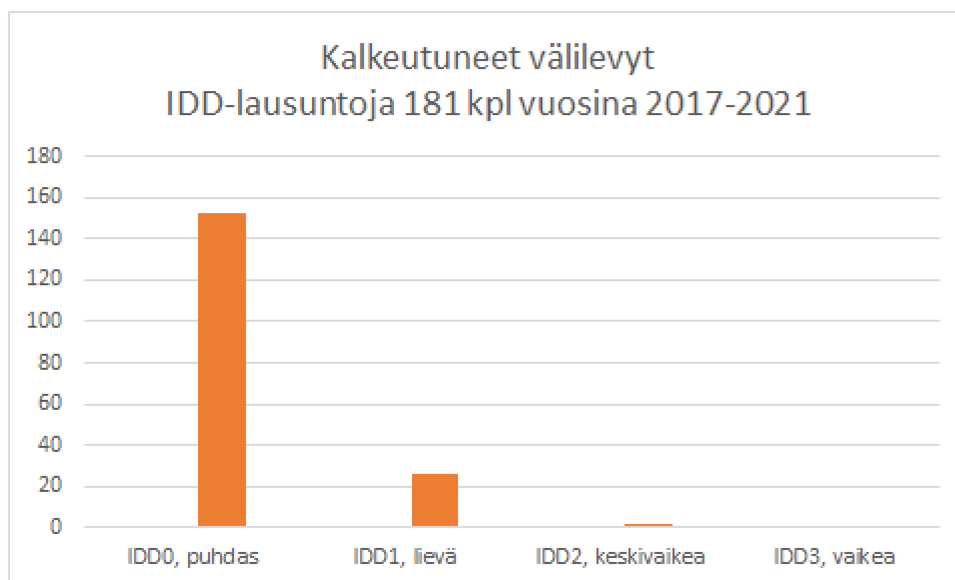
Vuosina 2017-2021 annettiin länsigöötanmaanpystykorville virallisia selkälausuntoja yhteensä 1010 kappaletta. Eniten tutkittiin välimuotoisia lanne-ristinikamia (LTV) 330 lausunnolla, toiseksi eniten selkärangan nikamien epämuodostumia (VA) 318 lausunnolla. Kalkkeutuneita välilevyjä (IDD) sekä spondyloosia (SP) tutkittiin 181 kertaa. Virallisten lausuntojen määrä on liki kolminkertaistunut vuodesta 2016 vuoteen 2021 mennessä. Vakavia selkämuutoksia ei ole merkittävästi havaittu. Lieviä välilevyjen kalkkeuma muutoksia on havaittu 26 koiralla ja sekä keskivaikeita 2 koiralla. Välimuotoisia lanne-ristinikamien LTV4-muutoksia on havaittu 5 koiralla. Selkeitä spondyloosimuutoksia (SP2) on todettu 4 koiralla.

Länsigöötanmaanpystykorvat voivat saada Kennelliiton virallisen terveystutkimuslausunnon selän osalta spondyloosista (1.7.2012 alkaen), välimuotoisesta lanne-ristinikamasta (1.6.2013 alkaen), nikamien epämuotoisuudesta (1.6.2013 alkaen) sekä kondrodystrofisten rotujen kalkkeutuneista välilevyistä (19.12.2016 alkaen). *Virallisten selkälausuntojen määrä on lisääntynyt viimeisen viiden vuoden aikana merkittävästi (Taulukko 18), Toivottavaa on, että ainakin jalostukseen käytettävien koirien selät kuvataan virallisesti.*

Taulukko 18. Vuosina 2012–2021 virallisen selkälausunnon saaneiden koirien määrä. Lähde Koiranet.

Vuosi	Virallisen selkälausunnon saaneiden koirien määrä
2021	*89*
2020	*75*
2019	*66*
2018	*61*
2017	*43*
2016	33
2015	21
2014	23
2013	2
2012	3 (vain spondyloosi)

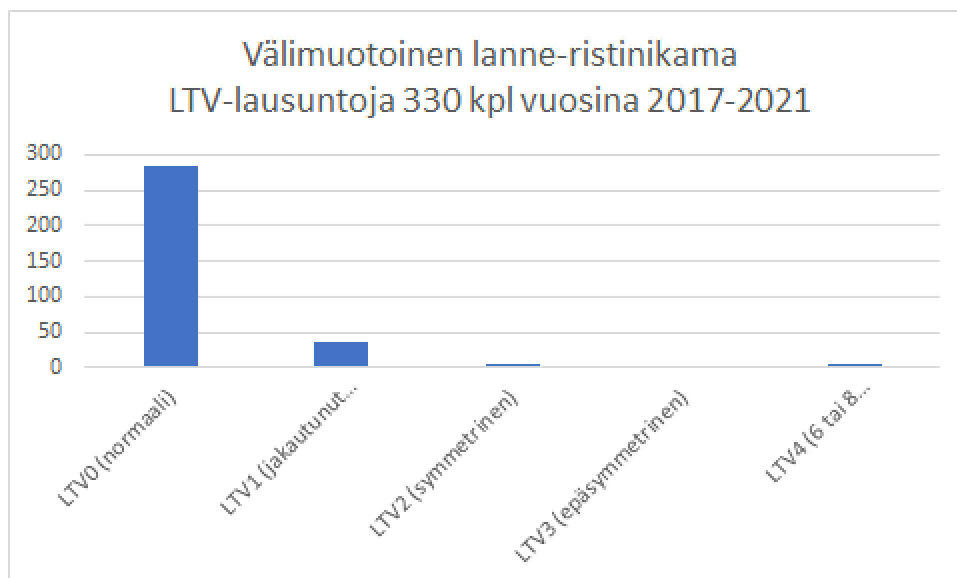
Kuva 2 A. Kalkkeutuneiden välilevyjen lausunnot



Kuva 2 B. Spondyloosilausunnot



Kuva 2 C. Välimuotoisten lanne-ristinikamien lausunnot



Kuva 2 D. Selkärangan nikamien epämuodostuma-lausunnot



Spondyloosi

Spondylosis deformans eli spondyloosi on selkärangan rappeumasairaus, jossa selkänikamien rajoille muodostuu luupiikkejä ja/tai -siltoja. Spondyloosia kehittyy usein normaalistikin ikääntymisen myötä. Spondyloosi on todettu perinnölliseksi sairaudeksi boksereilla (perinnöllisyys 0,42–0,62), joten sitä voidaan vastustaa jalostusvalinnoilla (Saikku-Bäckström 2017).

Silloittumat ovat yleisimpiä rintarangan loppuosassa ja lannerangan sekä ristiselän alueella, joten rinta- ja lannerangasta otetut sivukuvat ovat riittäviä

kartoituskuvaamisessa. Kannattaa muistaa, että spondyloosi on etenevä sairaus, joten puhdas selkä tai vain lievät muutokset vanhemmalla koiralla on jalostuksellisesti erittäin merkittävä löydös (Saikku-Bäckström 2017).

Spondyloosin periytymismekanismia ei tarkkaan tiedetä, joten voidaan noudattaa yleistä vastaavanlaisten sairauksien jalostuksesta annettua suositusta: käytettäessä spondyloosia sairastavaa koiraa pyritään etsimään sille partneri, joka on spondyloosivapaa (SP0) tai jolla on vain lieviä muutoksia (Taulukko 19). Nuoren, keskivaikeaa (SP3) spondyloosia sairastavan koiran jalostuskäyttöä tulee harkita tarkkaan ja vaikeaa (SP4) spondyloosia sairastavat yksilöt tulisi sulkea pois jalostuksesta. Sukua tulee katsoa laajemminkin, eli myös vanhempien ja pentuesisarusten lausunnot kannattaa huomioida koiran perimän ja ilmiasun vaikutuksen arvioimiseksi (Saikku- Bäckström 2017).

Selkänikamissa voi olla paljon muitakin sairauksia kuin spondyloosi, joten spondyloosipuhdas (SP0) selkä ei aina ole sama kuin terve selkä. Välimuotoiset nikamat erityisesti lannerangan lopun ja ristiselän välissä (L7–S) ovat melko yleisiä ja altistavat ristiselän kivuille tai toimintahäiriöille usein jopa enemmän kuin spondyloosi (Saikku-Bäckström 2017).

Taulukko 19. Arvostelussa käytettävä asteikko (1.6.2013 alkaen) (Kennelliitto).

SP0, puhdas	Ei muutoksia
SP1, lievä	Todetaan < 3 mm piikkejä korkeintaan 4 nikamavälissä tai > 3 mm piikkejä korkeintaan 3 nikamavälissä tai saareke korkeintaan 2 nikamavälissä.
SP2, selkeä	Todetaan silloittuma (täysi tai vajaa) korkeintaan 2 nikamavälissä ja/tai suuria saarekkeita korkeintaan 2 nikamavälissä.
SP3, keskivaikea	Todetaan silloittumia (täysiä tai vajaita) ja/tai suuria saarekkeita 3–7 nikamavälissä.
SP4, vaikea	Edellisiä vakavammat muutokset.

Lausunnossa otetaan huomioon kaikki rintanikamat (1–13) sekä lannenikamat (1–7) ja ristiluu.

Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 5 ikävuoteen saakka. Tämän jälkeen arvostelussa otetaan huomioon koiran ikä siten, että 5–7-vuotiaalla koiralla jätetään huomioimatta yksi silloittuma ja 8-vuotiaalla tai vanhemmalla koiralla jätetään huomioimatta kaksi silloittumaa. Kuitenkin jos vanhallakin koiralla on silloittumaa, ei se voi saada SP0 lausuntoa.

Välimuotoinen lanne-ristinikama

Välimuotoinen lanne-ristinikama (lumbosacral transitional vertebra, LTV) on yleinen synnynnäinen ja perinnöllinen nikamaepämuodostuma, jonka periytymismekanismia ei tunneta. LTV:llä tarkoitetaan nikamaa, jossa on sekä lanne- että ristinikaman piirteitä (Taulukko 20). Välimuotoinen nikama voi olla viimeinen lannenikama (L7), jolloin puhutaan sakralisaatiosta tai ensimmäinen ristiluun nikama (S1), jolloin puhutaan lumbalisaatiosta. Muutos voi olla symmetrinen eli samanlainen oikealla ja vasemmalla puolella tai epäsymmetrinen, jolloin selällään otetussa röntgenkuvassa nähdään puoliero. Diagnoosi tehdään usein lonkkakuvasta, josta voidaan nähdä koiran ristiluu ja lanne-ristiluuliitos yhdestä suunnasta (”ylhäältäpäin”). Joillain koirilla lannenikamien lukumäärä on poikkeava, normaalin 7 nikaman sijaan näillä koirilla on 8 tai 6 lannenikamaa. Tämä on yksi LTV:n muoto ja se voidaan nähdä sivusuunnasta otetusta röntgenkuvasta (koira on kuvattaessa kyljellään), jossa ristiluun lisäksi näkyy koko lanneranka. LTV:tä esiintyy useilla koiraroduilla (Lappalainen 2017).

Taulukko 20. LTV:stä voi saada lausunnon 12 kuukautta täyttänyt koira.

LTV0	Ei muutoksia
LTV1	Jakautunut ristiluun keskiharjanne (S1–S2)
LTV2	Symmetrinen välimuotoinen lanne-ristinikama
LTV3	Epäsymmetrinen lanne-ristinikama
LTV4	6 tai 8 lannenikamaa

LTV-muutosten yleisyydestä eri roduissa ei juurikaan ole vielä tietoa. Kennelliiton jalostustieteellinen toimikunta suosittelee jättämään oireilevat koirat pois jalostuksesta. Kaikkia oireettomia koiria voi käyttää, mutta LTV1–LTV4 -tuloksen saaneet koirat suositellaan yhdistämään vain LTV0- koirien kanssa. Tällaisten yhdistelmien jälkeläisiä suositellaan kuvattavaksi, jotta LTV-muutosten periytymisestä ja merkityksestä saadaan lisää tietoa (Lappalainen 2017).

Selkärangan nikamien epämuodostumat (vertebral anomaly, VA)

Yleisimpiä nikaman kehityshäiriöitä (Taulukko 21) ovat erimuotoiset puolinikamat (hemivertebra) ja perhos-nikamat (nikama, joka selällään otetussa kuvassa muistuttaa muodoltaan perhosta). Spina bifida (selkärankahalkio) on tila, jossa nikaman katto ei

ole sikiönkehityksen aikana sulkeutunut ja selkäydin tai sen kalvot ovat ilman nikaman luista suojaa. Myös häntä ja ristiluu voivat olla muodostuneet epämuodostuneista nikamista. Hännän epämuodostumat voivat aiheuttaa virheasennon, joka voi johtaa ulostamisvaikeuksiin tai ihovaurioihin (Lappalainen 2017).

Taulukko 21. Nikamien epämuodostumista voi saada lausunnon 12 kuukautta täyttänyt koira.

VA0, normaali	Ei muutoksia
VA1, lievä	1–2 epämuodostunutta nikamaa
VA2, selkeä	3–4 epämuodostunutta nikamaa
VA3, keskivaikea	5–9 epämuodostunutta nikamaa
VA4, vaikea	≥ 10 epämuodostunutta nikamaa

Kondrodystrofisten rotujen selkänikamien välilevyjen rappeutuminen ja välilevykalkkeutumat

Kondrodystrofisilla koiraroduilla on mutaation aiheuttama raajojen pitkien luiden kasvuhäiriö, minkä johdosta näillä koirilla on tyypillinen pitkänomainen ulkomuoto ja lyhyet ja käyrät raajat. Göötti kuuluu kondrodystrofisiin rotuihin. Mutaatioon liittyy taipumus selkänikamien välilevyjen varhaiseen rappeutumiseen (intervertebral disc disease, IDD), joka alkaa jo ensimmäisen elinvuoden aikana. Rappeutuneet välilevyt ovat alttiita vaurioille, ja seurauksena on mäyräkoirahalvauksena tunnettu välilevytyrä. Sen oireet voivat vaihdella muutaman päivän kestävistä selkäkivuista täydelliseen takajalkojen halvaantumiseen. Jos välilevytyrä on kaularangan alueella, oireina ovat voimakas kaulan alueen kipu ja joskus etu- ja takajalkojen halvausoireet. Tyypillisin sairastumisikä on 4–5 vuotta (Lappalainen 2017).

Kondrodystrofisilla roduilla pitkälle rappeutuneet välilevyt voivat kalkkeutua (Taulukko 22). Kalkkeutumistaipumuksella on perinnöllinen tausta, ja kalkkeutuneiden välilevyjen määrällä on yhteys sairastumisriskiin. Koirista, joilla ei ole yhtään kalkkeutunutta välilevyä, vain harvat sairastuvat. Kalkkeutuneet välilevyt näkyvät röntgenkuvissa, mikä mahdollistaa sairauden vastustamisen röntgenseulonnan avulla. Tutkimuksissa on todettu, että välilevyt kalkkeutuvat

kahteen ikävuoteen mennessä. Osa kalkkeutumista voi myöhemmin kadota, ja siksi röntgenkuvauksen suositeltu ikä on 24–42 kuukautta. Sairauden vähentämiseksi tulisi jalostuksessa suosia koiria, joilla on mahdollisimman vähän kalkkeutuneita välilevyjä (Lappalainen 2017).

Taulukko 22. IDD:stä voi saada lausunnon 24 kuukautta täyttänyt koira.

IDD0, puhdas	Ei muutoksia
IDD1, lievä	1–2 osittain tai kokonaan kalkkeutunutta välilevyä
IDD2, keskivaikea	3–4 osittain tai kokonaan kalkkeutunutta välilevyä
IDD3, vaikea	5 tai enemmän osittain tai kokonaan kalkkeutunutta välilevyä

Silmäsairaudet

Vuosien 2017–2021 aikana on tehty 713 silmätutkimusta, joissa täysin terveitä on todettu 580 tapausta (81,3% tutkituista). On huomattava, että varsinkin jalostukseen käytettävien koirien silmät tutkitaan useampaan kertaan koiran elinaikana.

Silmätarkastus vaaditaan pentuvälitykseen ja uroslistalle, joiden mukaan se ei saa olla astutushetkellä kahta vuotta vanhempi. Tämän vuoksi jalostuskoirilta on usein tutkittu silmät useampaan kertaan. Uusintatutkimuksia tehdään usein myös koirille, joilta on löytynyt silmistä silmäsairaus tai diagnoosi on epäilyttävä. Rodulle tyypillisen verkkokalvosairauden luonteen vuoksi olisi tärkeää, että mahdollisimman monen koiran silmät tarkastettaisiin yli kuusivuotiaana. Jalostuskoiralla ei saa olla diagnoosia tai epäilyä rodulle tyypillisestä verkkokalvon degeneraatiomuutoksesta tai perinnöllisestä kaihista.

Taulukko 23 A. Silmätutkimusmäärät edeltävän 10 vuoden aikana 2012-2021 (Koiranet).

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu %	Terveitä	Terveitä %
2012	137	78	57%	60	77%
2013	128	78	61%	62	79%
2014	113	69	61%	62	90%
2015	98	69	70%	53	77%
2016	150	89	59%	78	88%
2017	133	86	65%	72	84%
2018	154	100	65%	83	83%
2019	180	105	58%	94	90%
2020	164	40	24%	28	70%
2021	177	7	4%	6	86%

Taulukko 23 B. Silmätutkimuslausunnot edeltävän 10 vuoden aikana 2012-2021 (Koiranet).

Diagnoosi	Esiintymiä
Distichiasis, todettu	**56**
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	592
Ektooppinen cilia, todettu	1
Kaihin laajuus, kohtalainen	1
Kaihin laajuus, lievä	3
Kortikaalinen katarakta, epäilyttävä	**3**
Kortikaalinen katarakta, todettu	**9**
Lasiaisen rappeuma, todettu	1
Muu verkkokalvon sairaus, epäilyttävä	**9**
Muu verkkokalvon sairaus, todettu	**33**
Nukleaarinen katarakta, todettu	1
Näköhermon coloboma, todettu	1
PHTVL/PHPV, sairauden aste 1	1
Posterior polaarinen katarakta, epäilyttävä	1
PPM, iris-iris, todettu	**26**
RD, multifokaali, todettu	3
Silmämuutosten vakavuus, kohtalainen	8
Silmämuutosten vakavuus, lievä	66
Silmämuutosten vakavuus, vakava	1

Rodulle tyypillinen verkkokalvosairaus

Länsigöötanmaanpystykorville tyypillinen verkkokalvosairaus (retinopatia) löydettiin ensimmäisen kerran suomalaiselta koiralta vuonna 2000. Sitä pidettiin ensin PRA:n muotona. Nykyisin Kennelliitossa länsigöötanmaanpystykorvien verkkokalvosairaus merkitään nimellä ”Muu verkkokalvon sairaus”. Sairausmuutoksille voidaan merkitä vakavuusasteet lievä, kohtalainen tai vakava. Sairautta on välillä kutsuttu J175:ksi tai verkkokalvon degeneraatiomuutokseksi.

Vuosina 2017-2021 on rodulle tyypillisen verkkokalvosairauden todettujen tapausten määrä 34/500 (6,8 %) tutkittua koiraa. Epäilyjä samalla ajanjaksolla on 8/500 (1,6 %) tutkittua koiraa.

Aiemmin vuosina 2007–2016 tutkituista 1149 koirasta 107 koiralla (9 % tarkastetuista) on todettu tai epäilty verkkokalvon sairaus. Tämä luku ei kerro todellista sairauden esiintyvyyttä, koska osa koirista on tutkittu vain kerran ja nuorella iällä, jolloin sairaudesta ei vielä välttämättä näy merkkejä verkkokalvolla. Olisikin erittäin tärkeää, että yli 5-vuotiaiden koirien silmät tarkastettaisiin. Samoin nuorena terveeksi todettu koira kannattaa peilata uudelleen yli 5-vuotiaana. Jalostukseen käytetyt koirat olisi hyvä peilata vielä yli 10-vuotiaana.

Sairaus periytyy mitä ilmeisimmin resessiivisesti eli väistyvästi, joten sairauden kantajia on moninkertainen määrä sairastuneisiin nähden. Verkkokalvosairautta esiintyy lähes kaikissa suvuissa. Silmätutkimusten yhteydessä gööttien silmistä on löytynyt muitakin vikoja ja sairauksia, joiden merkitys ei aina ole selvillä. Verkkokalvosairauden laadun ja merkityksen selvittämisen eteen on tehty paljon töitä. Aluksi keskityttiin silmien peilaamiseen, sittemmin on tehty myös ERG-tutkimuksia. Kuolleiden koirien silmiä on saatu tutkittavaksi (Aho 2012).

Saatujen havaintojen perusteella sairaus voidaan jaotella kolmeen eri vaiheeseen: Ensimmäisessä vaiheessa verkkokalvoon muodostuu tummia alueita, tämä tapahtuu tavallisimmin kahden kolmen vuoden iässä. Nämä muutokset eivät vielä merkittävästi vaikuta koiran näkökykyyn. Toisessa vaiheessa verkkokalvo ohentuu tummuneiden alueiden kohdalta, ja alueet alkavat laajentua jatkaen etenemistään kolmanteen vaiheeseen. Hämäränäkö häiriintyy sairauden toisessa vaiheessa ja heikkenee edelleen sairauden edetessä. Normaali päivänäkö saattaa häiriintyä sairauden edetessä kolmanteen vaiheeseen, jota havaitaan yli yhdeksänvuotiailla koirilla. Osalla koirista sairaus pahenee edelleen kolmannesta vaiheesta, ja koirat sokeutuvat (Aho 2012).

Rodulle on saatu kehiteltyä vuonna 2015 niin sanottu markkeritesti, jossa testataan koiran riskiä sairastua retinopatiaan. Kyseessä ei ole varsinainen geenitesti. Markkeritestillä voidaan kuitenkin ennustaa geenivirheen tavoin, kuinka suurella todennäköisyydellä koira tulee sairastumaan. Testin tulos voi olla AA (terve), AG (kantaja) tai GG (sairas). Markkeritestin luotettavuutta tukee se, että suurin osa (69,8

%) sairaista koirista oli homotsygootteja muutoksen suhteen (GG). Sairaista koirista AA-tyyppiä oli 4,7 % ja AG-tyyppiä 25,5 % (Ahonen & Lohi 2015)

Kennelliiton DNA-työryhmä vastasi vuoden 2015 lopulla muutamien kasvattajien kysymyksiin markkeritestistä. Työryhmän kanta on, että AG – AG-yhdistelmiä joutuu tekemään, sillä rodun jalostuspohja on niin kapea, että tällaisia yhdistelmiä ei voida välttää. Kliinisesti tervettä GG-koiraa voi käyttää jalostukseen, mutta se pitää yhdistää AA-koiraan. Sairastunutta GG-koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Silmätarkastuksia ei pidä lopettaa, koska niissä tutkitaan koira myös muiden sairauksien varalta (Kennelliitto 2016).

Länsigöötanmaanpystykorville tyypillisen verkkokalvosairauden geneettiseen vastustamiseen on saatu apuja merkkinoille vuonna 2018 tulleiden geenitestin avulla. Tämä testi syrjäytti vuonna 2015 markkinoille tulleen markkeritestin. Geenitestin avulla voidaan selvittää, onko koira altis, kantaja vai normaali kyseisen sairauden osalta geneettisesti. Geenitestejä tarjoaa kaksi toimijaa tällä hetkellä. Saatavilla on vuonna 2022 Animal Dna Diagnosticsin sekä Wisdom Panelin myymät geenitestit. Jalostustoimikunta on vuosittain hankkinut alennuskoodin Wisdom Paneliin, jota jäsenet voivat käyttää hankkiessaan geenitestiä. Länsigöötanmaanpystykorvat ry yllä pitää geenitestitulosten tietokantaa nettisivuillaan, jonne koirien geenitestituloksia voidaan ilmoittaa.

Rotujärjestö haluaa selvittää rodulle tyypillisen silmäsairauden esiintyvyyttä sekä jalostukseen useammin käytettyjen koirien sairauden etenemistä sekä geneettistä ominaisuutta. Selvitys on aloitettu vuonna 2021.

Kysely rodulle tyypillisen verkkokalvosairaiden koirien omistajille

Jalostustoimikunta seuraa kyselyn avulla niiden koirien tilannetta, joilla on todettu tai epäillään verkkokalvosairautta. Tämä on tärkeää, jotta saisimme tietoa sairauden vaikutuksesta koiran elämänlaatuun. Koiran omistaja osaa parhaiten kertoa, vaikuttaako silmäsairaus koiran arkielämään.

Kysely lähetettiin viimeksi vuoden 2011 joulukuussa 49 koiranomistajalle, joiden koiralla oli todettu tai epäiltiin verkkokalvosairautta. Kyselyssä kysyttiin omistajan havaintoja muutoksista koiran näkökyvyssä. Vastauksia saatiin 43. Vastausten koirien keski-ikä oli 8,3 vuotta. Koirista yhdeksän oli jo kuollut, ja kuolleiden koirien keskimääräinen elinikä oli noin 13 vuotta ja 7 kuukautta.

Vastanneiden koirista 33:lla (81 %) omistaja ei ollut havainnut muutoksia koiran näkökyvyssä. Koirien keski-ikä tässä ryhmässä oli 7 vuotta 10 kuukautta. Lopuilla kymmenellä koiralla (23 %) oli havaittu jonkinlaista näkökyvyn heikkenemistä. Näiden koirien keski-ikä oli 13 vuotta 5 kuukautta (Aho 2012).

Oireet alkavat hyvin eri-ikäisenä. Yhdellä koiralla näkökyky oli heikko hämärässä jo pentuiästä alkaen. Oireet eivät kuitenkaan olleet edenneet merkittävästi iän myötä,

vaan heikko hämäränäkö oli ainoa oire koiran elämän aikana. Nuorehkolla iällä (1–2 vuotta) näkökyky alkoi heiketä kahdella koiralla hämärässä, näistä toisella oli jo vuoden iässä merkittäviä vaikeuksia nähdä myös valoisassa. Muilla hämärässä näkeminen heikentyi vanhemmalla iällä (Aho 2012).

Paikallaan olevien esineiden havaitseminen oli vaikeaa neljällä koiralla, oireiden havaittiin alkavan 5–14 vuoden iässä. Liikkuvien esineiden havainnoinnin vaikeutumista ilmeni kahdella koiralla, toisella jo vuoden iässä ja toisella 14 vuoden iässä. Näkökentän kapenemisesta mainittiin kolmen koiran kohdalla, kahdella koiralla erillisellä maininnalla ns. putkinäkö. Oireet alkoivat 1–13 vuoden iässä. Joillakin vanhoilla koirilla näön heikkenemisen saattaa aiheuttaa vanhuusiän kaihi tai jokin muu sairaus (Aho 2012).

Kyselyssä omistajat kertoivat, että koira alkoi hämärässä nähdä mörköjä ja käyttäytyä epäluuloisesti. Esimerkiksi ulkoillessa vastaantulevan kävelijän kädessä pitämää kauppakassia saatettiin luulla toiseksi koiraksi. Tavallisin muutos näön heikentyessä on reagoiminen ääniin, mikä monesti ilmenee haukkumisena. Kun näköaisti heikkenee, koira tukeutuu kuulo- ja hajuaistiin herkemmin (Aho 2012).

Neljän koiran oireet ovat selvästi vakavammat kuin muiden, sillä näkökyvyn heikkeneminen häiritsi koiran arkielämää. Näistä neljästä koirasta yhdellä oli lisäksi harmaakaihi. Yhden koiran oireet alkoivat jo 1–2 vuoden iässä, jolloin näkökyky oli kaikilta osin heikentynyt lukuun ottamatta paikallaan olevien esineiden havaitsemista. Tällöin sen oli vaikea tunnistaa tuttua ihmistä, jos ei kuullut hänen ääntään tai saanut hajua. Muilla oireiden alkamisiät ovat kahden, viiden, seitsemän, yhdeksän, 12 ja 13 vuoden iässä. Yhdellä näistä koirista oli vuoden 2009 kyselyn jälkeen muuttunut näkö sekä hämärässä että valoisassa merkittävästi heikemmäksi (Aho 2012).

Joulukuussa 2017 avattiin uusi kysely diagnoosin saaneiden koirien omistajille. Vastausaikaa on tammikuun 2018 loppuun. *Kyselyn tulokset ovat liitteenä numero 3.*

Ylimääräiset ripset (distichiasis ja ektooppinen cilia)

Distichiasiksessa karva kasvaa ulos luomen vapaasta reunasta. Oireet riippuvat karvan paksuudesta ja kasvusuunnasta. Ohuet, ulospäin suuntautuvat karvat aiheuttavat tuskin lainkaan oireita, paksummat ja silmän pintaan osuvat karvat sitä vastoin voivat aiheuttaa eriasteisia ärsytysoireita: lievää vuotamista ja räpyttelyä tai voimakkaampia kipuoireita ja jopa sarveiskalvovaurioita. Ripsiä voi irrota ja kasvaa takaisin karvan vaihtumisen yhteydessä. Ylimääräisten ripsien merkitys koiralle on usein melko vähäinen, jolloin koiria voi perustellusta syystä käyttää jalostukseen, mutta mieluiten terveen kumppanin kanssa. Vakavia tapauksia (ektooppinen cilia ja selkeitä oireita aiheuttavat distichiat) ei kuitenkaan pidä käyttää jalostukseen (Jalomäki ym. 2016).

Gööttien kohdalla suositus on, että kahta koiraa, joilla on ylimääräisiä ripsiä, ei yhdistetä.

Harmaakaihi eli katarakta

Perinnöllinen harmaakaihi (ent. hereditäärinen katarakta, HC) samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Useimpien muotojen periytymismallia ei vielä tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Edennyt kaihi aiheuttaa silmän sisäistä suonikalvontulehdusta ja siten voi aiheuttaa kipua (Jalomäki ym. 2016).

Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei-perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta on sokeritautiin liittyvä, usein hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä diabeettinen katarakta. Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi (ei luokitella kaihiksi) on normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin tiivistyessään muuttuu ’opaalinharmaaksi'. Muutoksella ei ole merkittävää vaikutusta näkökykyyn. Perinnöllinen kaihi -diagnoosin saanutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Poikkeuksena ovat perinnölliseksi todetut ja oletetut muut vähämerkitykselliset linssin kaihimuutokset, joita saa käyttää jalostukseen terveen kumppanin kanssa (Jalomäki ym. 2016).

Gööttien kohdalla suositus on, että kaihia sairastavaa koiraa ei käytetä jalostukseen.

Ajanjaksolla vuodet 2017-2021 on huomattavaa, että PPM, iris-iris todettujen diagnoosien määrä (koiria 22) on vertailtaessa vuosiin 2007-2016 (koiria 3) lisääntynyt. PPM (persistent pupillary membranes) ovat synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Tavallisimmin jäänteet ovat harmittomia lankamaisia rihmoja värikalvon pinnalla (iris-iris PPM). Osaa iris-iris PPM -rihmoista voi olla vaikea havaita mustuaisen eli pupillin laajentamisen jälkeen, koska ne “piiloutuvat” värikalvon poimuihin. Vakavissa tapauksissa (iris-linssi PPM, iris-kornea PPM) jäänteet kiinnittyvät linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, jolloin ne voivat vaikuttaa pupillin toimintaan sekä näkökykyyn. Lieviä tapauksia (iris-iris PPM) voidaan käyttää jalostukseen, suositus on, että diagnoosin saanut koira yhdistetään silmiltään terveeseen yksilöön. Vakavia tapauksia (linssin etupinnan / sarveiskalvon sisäpinnan muutoksia) ei pidä käyttää jalostukseen.

Terveyskysely vuonna 2020 liitteenä, liite numero 2.

Terveyskysely vuonna 2016

Rotujärjestö teki vuonna 2016 kyselyn länsigöötanmaanpystykorvien terveydestä. Vastauksia saatiin 108. Edellisen kerran kysely tehtiin vuonna 2009, jolloin vastauksia tuli 144 (Göötti-lehti 4/2016a).

Koiran yleinen terveydentila koettiin erinomaiseksi 69,8 %:ssa vastauksista. Vastaava luku oli 77 % vuonna 2009. Vaihtoehdon ” hyvä terveydentila” valitsi 23,6 % vastaajista, vuonna 2009 näin arvioi koiransa kuntoa 13 % vastaajista. Tyydyttävän terveydentilan osuus vastauksista oli 6,6 %, kun taas vuonna 2009 tyydyttäviä oli 4,1 %. Uudessa terveyskyselyssä ei kukaan kokenut koiransa terveydentilaa heikoksi, vuoden 2009 kyselyssä tällaisia vastauksia oli vain yksi (Göötti-lehti 4/2016a).

Eläinlääkärin vastaanotolla hoidettavana on käynyt vamman tai sairauden vuoksi 63,8 % koirista. Lopuilla 36,2 %:lla ei ole ollut tarvetta muille kuin normaaleille rokotuskäynneille. Harvemmin kuin kerran vuodessa eläinlääkärin luona käy 74 % koirista, loput 26 % koirista käy vastaanotolla kerran tai useammin. Tavallisimmat syyt eläinlääkärillä käyntiin olivat ihosairaudet, sisäelin- sairaudet (haima- ja maksatulehdukset), tapaturmat, nenäpunkkiepäily, silmätulehdukset, tartunta- taudit kuten kennelyskä, tuki- ja liikuntaelinsairaudet sekä urosten eturauhasvaivat. Leikkauksia oli tehty 62,3 %:lle koirista, pääsääntöisesti sterilisaatioita sekä kastraatioita. Korjaavia leikkauksia, kuten esimerkiksi irtopalojen poistoleikkauksia, ei ole tehty. Tapaturmia oli sattunut 27 koiralle. (Göötti-lehti 4/2016a)

Osioon, jossa kysyttiin iho- ja silmäsairauksista, saatiin 103 vastausta. 66 % vastaajista ilmoitti, ettei koiralla ollut esiintynyt iho- tai silmäsairauksia. Silmäsairaus todettiin 12,6 %:ssa vastauksista. Silmätulehdusta sairasti 8,7 % koirista. Sairauksina mainittiin kaihi, PPM, PRA/J175 sekä ylimääräiset ripset (distichiasis). Korvatulehdus vaivasi 10,7 % koirista. Ihosairaudet mainittiin 4,9%:ssa vastauksista. Anaalirauhasvaivoja kerrottiin olevan 4,9 %:lla koirista. Muita-kohdassa on maininta 4,9 %:ssa vastauksista, muun muassa silmien tapaturmainen haavautuminen ja nenä-punkki. Sikaripunkkia ei ole tavattu vastatuissa koirissa lainkaan (Göötti-lehti 4/2016a).

Vastauksien mukaan 70 koiralla ei ole esiintynyt sisätauteja. Kahdeksalla uroksella todettiin eturauhasen suurentuneen. Sekä vuoden 2005 että vuoden 2009 kyselyissä yhdeksällä uroksella on kerrottu olleen eturauhasen kanssa ongelmia. Nartuista 8 % oli sairastanut kohtutulehduksen (aikaisemmissa kyselyssä 5 %) (Göötti-lehti 4/2016a).

Allergiaa oli 6,4 %:lla koirista. Vuoden 2009 kyselyn jälkeen ei ole merkittävää muutosta tapahtunut, sillä tuolloin vastaava prosenttiosuus oli 6,6 %. Allergeeneina mainittiin hiiva, vehnä, kalkkuna, sianliha, viljat ja siitepöly (Göötti-lehti 4/2016a).

Nisäkasvain oli syynä kaikkiin kolmeen syöpä-kohdan vastaukseen. Yksi koira sairastui kuuden vuoden iässä SLE-autoimmuunisairauteen (systeeminen lupus

erytematosus). Yksittäisinä tapauksina tavattiin diabetestä, addisonin sekä cushingin tautia. Näillä koirilla oli säännöllinen lääkitys sairauteen. Yhdellä koiralla oli todettu moniniveltulehdus (Göötti-lehti 4/2016a).

Kolmella koiralla oli ollut neurologisia oireita. Vastauksissa kuvailtiin poissaolokohtauksia tai takapään pettämistä. Kohtaukset kestivät noin 1–2 minuuttia. Epilepsiaa ei ole gööteissä diagnosoitu. Aiemmissa kyselyissä ei ole vastauksia tässä kohdassa ollut ollenkaan (Göötti-lehti 4/2016a).

Kyselyyn vastatuista koirista 65,7 % ei kärsinyt tuki- ja liikuntaelinsairauksista. Koirista 8,8 % ontui satunnaisesti ja yksi koira ontui usein. Ranskalaiset raajat eli kääntyneet etujalat ilmoitettiin 6,9 %:lla koirista, toisen eturaajan kääntymisestä ilmoitettiin yhden koiran osalta. Nivelrikkoa ilmoitettiin seuraavasti (suluissa vuoden 2009 vastaava luku): lonkat 3,9 % (3 %), polvet 0 % (5 %), ranteet 2 % (3 %) sekä kyynärnivelet 4,9 % (3 %). Ristisidevammoja todettiin 4,9 %:lla (4 %) koirista (Göötti-lehti 4/2016a).

Selkäongelmista mainittiin välilevytyrä yhdellä koiralla (1 %), muutoksia niska- tai selkärangassa 2,9 %:lla koirista. Kohtaan ”Muut” 2,9 % vastaajista kirjasi spondyloosin (2 kpl) ja kalkkeutuneet välilevyt (1 kpl). Vuonna 2009 oli muutoksia niska- tai selkärangassa ollut 4 %:lla terveyskyselyn koirista ja välilevytyrä yhdellä koiralla (1 %). Selkäleikkauksessa on vuoden 2016 kyselyn mukaan käynyt yksi koira, vuonna 2009 ei yhtään (Göötti-lehti 4/2016a).

Merkittäviä muutoksia rodun terveydessä ei ole tapahtunut vuoden 2009 kyselyn jälkeen. Yksittäisiä sairastuneita koiria tavataan kuten muissakin roduissa, mutta länsigöötanmaanpystykorvilla ei kyselyn mukaan esiinny mitään sairautta merkittävän paljon (Göötti-lehti 4/2016a).

4.3.3. Yleisimmät kuolinsyyt

Kennelliitoon on ilmoitettu 404 koiran kuolinsyy (Taulukko 24). Edelleen voidaan todeta, että pääsääntöisesti göötit elävät pitkään. Keskimääräinen elinikä ilmoitetuilla on ollut 11 vuotta ja 1 kuukausi. Yleisin ilmoitettu kuolinsyy on vanhuus (25,7 %), keskimääräinen ikä on ollut 14 vuotta 8 kuukautta, toiseksi yleisin on kasvainsairaudet (19,3%). Keskimääräiseltä iältään nämä koirat ovat olleet 10 vuotta ja 10 kuukautta. Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu 14,3%:ssa kuolemantapauksista. Neljänneksi yleisin kuolinsyy on ollut tapaturma tai liikennevahinko (6,7%), nämä koirat ovat olleet merkittävästi keski-iältään nuorempia (5 vuotta 6 kuukautta). Näiden lisäksi on ilmoitettu useita erilaisia kuolinsyitä, joista jokainen jää alle 10 % kuolinsyistä.

Taulukko 24. Kuolinsyytilasto Koiranet 29.4.2022

Kuolinsyy	keskimääräinen ikä	yhteensä
Hengitystiesairaus	11 vuotta 7 kuukautta	4
Hermostollinen sairaus	0 vuotta 8 kuukautta	1
Iho- ja korvasairaudet	1 vuotta 6 kuukautta	1
Immunologinen sairaus	4 vuotta 3 kuukautta	4
Kadonnut	1 vuotta 11 kuukautta	1
Kasvainsairaudet, syöpä	10 vuotta 10 kuukautta	78
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	8 vuotta 11 kuukautta	5
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	11 vuotta 6 kuukautta	16
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	6 vuotta 5 kuukautta	4
Luusto- ja nivelsairaus	9 vuotta 5 kuukautta	12
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	11 vuotta 7 kuukautta	19
Muu sairaus, jota ei ole listalla	9 vuotta 4 kuukautta	21
Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma	0 vuotta 1 kuukautta	1
Petovahinko	1 vuotta 11 kuukautta	1
Selkäsairaus	8 vuotta 8 kuukautta	11
Silmäsairaus	7 vuotta 10 kuukautta	1
Sisäeritysrauhasten sairaus	11 vuotta 5 kuukautta	5
Sydänsairaus	10 vuotta 10 kuukautta	23
Tapaturma tai liikennevahinko	5 vuotta 6 kuukautta	27
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	14 vuotta 8 kuukautta	104
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	8 vuotta 6 kuukautta	7
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	11 vuotta 2 kuukautta	58
Kaikki yhteensä	11 vuotta 1 kuukautta	404

Rotujärjestön nettisivuilla olevaan Elinikäkyselyyn on tullut 28.3.2017 mennessä yhteensä 41 vastausta (Taulukkko 25). Nuorin koira on ollut kuollessaan 1 vuoden ikäinen ja vanhin 18 vuotta ja 1 kuukausi. Eliniän keskiarvo on 12 vuotta ja 1 kuukautta. Suurimmat kuolinsyyt ovat olleet vanhuus (24 %), kasvainsairaudet (22 %), luuston/nivelten sairaudet (11 %) ja sydänsairaus (8 %).

Taulukko 25. Kuolinsyytilasto (Elinikäkysely 28.3.2017).

Kuolinsyy	Osuus
Vanhuus	24 %
Kasvainsairaudet / Syöpä	22 %
Luuston/nivelten sairaudet	11 %
Sydänsairaus	8 %
Selkäsairaus	7 %
Tapaturma tai liikennevahinko	7 %
Cushingin tauti	4 %
Hermostollinen sairaus	2 %
Immunologinen sairaus	2 %
Lopetettu ilman sairauden diagnosointia	2 %
Maksan vajaatoiminta	2 %
Munuaisten romahtaminen	2 %
Dermoid Sinus	2 %
Petovahinko	2 %

Myös Gööttifoorumilla ovat koiranomistajat ilmoittaneet koirien elinikiä. Tulokset osaltaan vahvistavat Koiranetin ja Elinikäkyselyn tuloksia. Omistajat ovat ilmoittaneet yhteensä 195 koiran eliniät 28.3.2017 mennessä. Nuorimpana kuollut oli kolmen kuukauden ikäinen ja vanhin 18 vuotta 6 kuukautta. Keskiarvo oli 11 vuotta 9 kuukautta.

4.3.4. Lisääntyminen

Pentuekoko

Vuosina 1996–2010 länsigöötanmaanpystykorvapentueessa oli keskimäärin 4,6 pentua (Taulukko 26). Vuoteen 2009 asti oli mahdollista tehdä töpö-töpö-yhdistelmiä, joiden pentuekoon esitettiin olevan 25 % pienempi kuin pentueessa, jossa toinen tai molemmat vanhemmat on pitkähäntäisiä.

Viimeisen 15 vuoden aikana keskimääräinen pentuekoko on ollut tasaisesti 4,2–5,3. Vuoden 2009 alussa voimaan astunut kielto yhdistää kahta töpöhäntäistä koiraa ei ole vaikuttanut merkittävästi pentuekoon kasvuun.

Taulukko 26. Edeltävän 15 vuoden keskimääräinen pentuekoko (Koiranet).

Pentuekoko 2006-2021																
	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
Pentuekoko	4,9	5,3	4,9	4,9	5,2	5,2	5,2	5,2	5,3	5	5,1	4,6	4,6	4,5	4,6	4,2

Rotujärjestö alkoi kerätä heinäkuussa 2011 kasvattajilta tietoa syntyneistä pentueista pentueseurantalomakkeilla (Taulukko 27). Tarkoituksena on kerätä tietoa rodun elinvoimaisuudesta.

Taulukko 27. Lomakkeissa ilmoitetut pentueiden ja pentujen lukumäärät.

	Yhteensä 1.1.2018-19.5.2022 (lähde Koiranet)	Lomakkeissa
Pentueita	142	60
Eläviä pentuja (rekisteröidyt pennut)	713	306
Kuolleita pentuja		49

Astumisvaikeudet

Suuri osa astumisista sujuu lähes ilman apua. Yhdessä tapauksessa narttua oli jouduttu pitämään kiinni ja urosta auttamaan nartun suuren koon vuoksi. Neljä narttua keinosiemennettiin. Näissä syyt olivat tuontisperma, uroksen kyvyttömyys astua iän vuoksi sekä kahdessa tapauksessa nartun emättimen väliseinä. Astumisen onnistuminen ei ole aina edellyttänyt uroksen kiinnijäämistä. *Vuonna 2021 havaittiin kolmella nartulla emättimen väliseinä. Emättimen väliseinä vaikeuttaa tai saattaa kokonaan estää normaalin astumisen.*

Tiinehtymisvaikeudet

Tiinehtymisvaikeuksista ei ole tietoa. Lomakkeita on palautettu 60, joista kaikki on palautettu syntyneestä pentueesta. Kuitenkin näiden lisäksi on useampia narttuja jäänyt tyhjäksi.

Synnytysongelmat

Gööttinartut synnyttävät kaiken kaikkiaan melko ongelmitta. Pääsääntöisesti nartut hoitavat synnytyksen itse, eikä ihmisen apua juurikaan tarvita. Neljässä tapauksessa ongelmalliseen synnytykseen oli syynä nartun polttoheikkous, jota hoidettiin eläinlääkärikäynnillä tai auttamalla narttua muulla tavoin. Muita syitä ongelmalliseen synnytykseen oli iso/kuollut pentu tai pentu virheasennossa. Keisari- leikkaukseen päädyttiin 11,67 % synnytyksistä. Syitä olivat iso/kuollut pentu, kohdun repeäminen, polttoheikkous, vain 1 pentu tulossa.

Pentueen hoitoon liittyvät ongelmat

Narttujen hoivavietti rodussamme on erinomaisella tasolla, ainoastaan 8 koiraa 60 koirasta tarvitsi hieman silmälläpitoa ja 2 tarvitsi paljon silmälläpitoa. Narttuja, joilta hoivavietti puuttuisi kokonaan, tai narttuja, jotka suhtautuisivat aggressiivisesti pentuihinsa, ei ilmoitettu pentueseurantalomakkeissa lainkaan.

Pentukuolleisuus

Kuolleena syntyneitä pentuja ilmoitettiin 29, mikä on 8,66 % kaikista pentueseurantalomakkeissa ilmoitetuista syntyneistä pennuista. Pienikokoisuus oli merkittävin kasvattajien kirjaama havainto kuolleista pennuista, ja pienin kirjattu syntymäpaino oli 94 grammaa. Pienin hengissä selvinnyt pentu painoi 94 g ja suurin 390 g.

Ilman sikiöpussia syntyneitä pentuja mainittiin muutama. Kuolleena syntyneissä pennuissa havaittiin erilaisia kehityshäiriöitä, muun muassa kitalakihalkio (2 kpl) sekä selkäranka-aukile (1 kpl), keuhkojen kehittymättömyys.

Alle viikon ikäisenä kuolleita pentuja oli 21. Useimmiten syy kuolemalle oli tuntematon. Kuolleisuusprosentti tässä ryhmässä oli 6,86 %. Emän tallomaksi jäi yksi pentu.

Synnynnäiset viat ja epämuodostumat

Pennuissa havaittuja ominaisuuksia
Pennuissa luovutushetkellä todettuja vikoja olivat muun muassa puutteelliset kivekset, amputoitunut hännänpää 1vk iässä, lievä vesipää, häntämutka, alapurenta, yläpurenta, tasapurenta.

Yhteenvetona voidaan todeta, että länsigöötanmaanpystykorvalla ei ole havaittavissa lisääntymis- ongelmia. Gööttinartut ovat suurimmaksi osaksi hyviä synnyttäjiä ja hoitavat pennut hyvin. Ongelmia astutuksessa ja tiineydessä on harvoin. Pentukuolleisuus on noin 7,5 %. Synnynnäisiä vikoja ja epämuodostumia havaitaan melko harvoin.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Rodulla ei esiinny sellaisia rakenteellisia ongelmia, jotka vaikeuttaisivat luonnollista lisääntymistä.

Töpöhäntäisyys rodussa

Töpöhäntäisyyden aiheuttava T-box -geenimutaatio (Haworth ym. 2001, Indrebø ym. 2008) on samanperintäisenä (homotsygoottina) letaali ja voi aiheuttaa vakavia epämuodostumia ja elinkelvottomien pentujen syntymistä (Hytönen ym. 2009). Tällaisten pentujen syntyminen estetään Kennelliiton kiellolla parittaa töpöhäntäisiä koiria keskenään. Rotujärjestö pyrkii jalostuksen- ohjauksessaan säilyttämään kannassa luonnollisen töpöhäntäisyyden toisaalta rotumääritelmän ohjaamana mutta myös turvatakseen rodussa mahdollisimman laajan geenipohjan.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Yleinen terveydentila

Länsigöötanmaanpystykorva on pääsääntöisesti terve ja pitkäikäinen rotu. Valtaosa gööteistä tapaa eläinlääkärin harvemmin kuin kerran vuodessa, jos normaaleja rokotuksia ei oteta huomioon. Gööteillä esiintyy samoja sairauksia kuin muillakin roduilla, mutta verkkokalvosairautta lukuun ottamatta varsinaisia "tyyppisairauksia" ei ole. Kivesvikaisuus on rodussa yleistä, sillä noin *7* % uroksista on kivesvikaisia.

Verkkokalvosairaus

Rodulle tyypillinen etenevä verkkokalvosairaus on otettava vakavasti sen yleisyyden vuoksi. *Geenitestin avulla kantajia voidaan yhdistää geneettisesti terveisiin yksilöihin. Pelkän geenitestin tuloksen perusteella ei koiraa tule käyttää jalostukseen, vaan kliininen silmätutkimus on tarpeen muiden perinnöllisten silmäsairauksien tunnistamisessa.* Useilla koirilla sairaus on oireeton, mutta sokeutuneitakin koiria on joitakin. Jatketaan jalostukseen käytettävien koirien silmätarkastussuositusta ja kannustetaan tutkituttamaan myös vanhempien koirien silmiä.

Luuston ja nivelten sairaudet

Länsigöötanmaanpystykorva on kondrodystrofinen rotu, eli sen raajojen putkiluut ovat lyhentyneet. Lisäksi rodulla esiintyy hyvin yleisesti töpöhäntäisyyttä. Nämä luuston poikkeavuudet asettavat omat haasteensa rodun terveydelle. Eturaajat voivat olla liian taipuneet ja ulkokierteiset, jolloin niveliin kohdistuu ylimääräistä rasitusta. Tämä saattaa johtaa vuosien myötä nivelrikon kehittymiseen. Takaraajoissa ei ole vastaavaa ongelmaa. Huolimatta koirien mittasuhteista selkäongelmat ovat harvinaisia.

Hammaspuutokset

Luotettavan tiedon kerääminen hammaspuutoksista on vaikeaa. Jalostustarkastuksissa puutokset kirjataan ylös, mutta luvut ovat todellisuudessa suurempia, koska kaikkia koiria ei jalostustarkasteta.

Eniten puuttuu P1-hampaita, toiseksi eniten P2-hampaita. Huolestuttavaa on, että koiralta saattaa puuttua jopa neljä suurta poskihammasta (P3 ja P4). Hammaspuutoksiin tulee edelleen kiinnittää huomioita, jotta varsinkin suurten hampaiden (P3 ja P4) puutosten yleisyys ei kasva. Ongelmana on kuitenkin se, että hammaspuutos saattaa hypätä sukupolvien yli, joten myös esi-isien hammaspuutokset tulee huomioida jalostusvalintoja tehdessä

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

LÄNSIGÖÖTANMAANPYSTYKORVA (VÄSTGÖTASPETS)

Alkuperämaa: Ruotsi

FCI:n numero: 14

Hyväksytty: FCI 27.5.2014, Suomen Kennelliitto 2.9.2014

KÄYTTÖTARKOITUS: Paimentava karjakoira.

FCI:N LUOKITUS: Ryhmä 5 pystykorvat ja alkukantaiset tyypit Alaryhmä 3

pohjoiset vahti- ja paimenkoirat

Käyttökoetulosta ei vaadita.

LYHYT HISTORIAOSUUS: Länsigöötanmaanpystykorvaa pidetään aitona ruotsalaisena rotuna, vaikkakin tiettyä epäselvyyttä yhä on sen sukulaisuudesta welsh corgin tyyppiseen koiraan. On vaikea selvittää, toivatko viikingit corgin tyyppisiä koiria Brittein saarilta Ruotsiin vai veivätkö he länsigöötanmaanpystykorvan tyyppisiä koiria Brittein saarille. Nykyisen kynologisen tutkimuksen mukaan tämä rotu on ruotsalaista alkuperää.

Olipa rodun alkuperä mikä hyvänsä, kreivi Björn von Rosenille ja rehtori Zetterssténille kuuluu kunnia siitä, että länsigöötanmaanpystykorva on tunnustettu rotu. 1940-luvun alussa von Rosen sai tietää, että näitä vanhantyyppisiä paimentavia koiria oli yhä olemassa. Hän alkoi etsiä näitä koiria Länsi-Göötanmaalta ja löysi pienen, mutta yhtenäisen kannan erityisesti Varan kaupungin ympäristöstä, ja näistä koirista alkoi suunnitelmallinen jalostus. Käytännön jalostustyö oli ennen kaikkea rehtori Zettersténin käsissä. Rotutyyppi onnistuttiin vakiinnuttamaan menettämättä rodun hyviä työskentelyominaisuuksia.

YLEISVAIKUTELMA: Länsigöötanmaanpystykorva on pieni, matalaraajainen ja vankka, ei kuitenkaan liian matala. Olemus ja ilme kertovat valppaudesta, eloisuudesta ja tarmokkuudesta.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA: Säkäkorkeuden ja rungon pituuden suhde on 2:3. Etäisyys maasta rintakehän syvimpään kohtaan ei saa olla vähemmän kuin 1/3 säkäkorkeudesta.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Valpas, tarmokas, rohkea ja tarkkaavainen.

PÄÄ: Kuiva ja melko pitkä. Kallo ja kuononselkä ovat yhdensuuntaiset.

Kallo-osa on ylhäältä ja sivulta katsottuna kohtalaisen leveä ja tasaisen kiilamaisesti kirsua kohti kapeneva.

Kallo: Lähes tasainen.

Otsapenger: Selvästi erottuva.

Kirsu: Musta.

Kuono-osa: Sivulta katsottuna melko tylppä ja vain hieman kalloa lyhyempi.

Huulet: Kiinteät ja tiiviisti sulkeutuvat.

Leuat / hampaat: Alaleuka melko tylppä ja vahva, ei kuitenkaan esiin työntyvä.

Täydellinen ja säännöllinen leikkaava purenta, hampaat tasaiset ja hyvin

kehittyneet. Silmät: Keskikokoiset, soikeat ja tummanruskeat.

Korvat: Keskikokoiset, pystyt, teräväkärkiset, kärkeen asti jäykät, lyhytkarvaiset ja liikkuvaiset. Korvan pituus on hieman suurempi kuin sen leveys tyvestä mitattuna.

KAULA: Pitkä, voimakaslihaksinen ja hyväasentoinen.

RUNKO

Ylälinja: Selkäsuora ja lihaksikas.

Lanne: Lyhyt, leveä ja voimakas.

Lantio: Leveä ja hieman viisto.

Rintakehä: Pitkä ja syvä, kylkiluut ovat melko kaarevat. Edestä katsottuna rintakehä on munan- muotoinen, sivulta katsottuna soikea. Se ulottuu 2/5:aan asti kyynärvarren pituudesta. Sivulta katsottuna rintakehän syvin kohta sijaitsee heti kyynärpään takana. Eturinta näkyvä, mutta ei liioitellun korostunut.

Alalinja ja vatsa: Vatsaviiva on hieman kohoava.

HÄNTÄ: Rodulla on kahdenlaisia häntiä, pitkiä ja synnynnäisiä töpöjä. Synnynnäisen töpön pituus vaihtelee. Kummassakin tapauksessa kaikki hännän asennot ovat sallittuja, sillä hännän asentoa ei ole määritelty.

RAAJAT: Vahvaluustoiset

ETURAAJAT:
Lavat: Lapaluut ovat pitkät ja asennoltaan 45 asteen kulmassa vaakatasoon nähden.

Olkavarret: Hieman lapaluuta lyhyemmät muodostaen sen kanssa selvän kulman, tiiviisti kylkiluiden myötäiset, mutta silti hyvin liikkuvat.

Kyynärvarret: Edestä katsottuna yläosastaan hieman kaarevat, jotta raajat voivat

liikkua vapaasti. Välikämmenet: Joustavat.

Etukäpälät: Keskikokoiset, lyhyet, soikeat ja suoraan eteenpäin suuntautuneet.

Päkiät ovat voimakkaat, varpaat tiiviisti yhdessä ja kaarevat.

TAKARAAJAT: Takaa katsoen yhdensuuntaiset. Reidet: Leveät ja hyvin

lihaksikkaat.

Polvet: Hyvin kulmautuneet.

Sääret: Vain hieman pidemmät kuin etäisyys kintereestä maahan. Kintereet: Hyvin

kulmautuneet.

Välijalat: Keskipitkät.

Takakäpälät: Keskikokoiset, lyhyet, soikeat ja suoraan eteenpäin suuntautuneet.

Päkiät ovat voimakkaat, varpaat tiiviisti yhdessä ja kaarevat.

LIIKKEET: Terveet, hyvä etuaskeleen pituus ja takaraajan työntövoima.

KARVAPEITE

KARVA: Puolipitkä, kova, pinnanmyötäinen ja tiheä peitinkarva. Pehmeä ja hyvin tiheä aluskarva. Karva on lyhyttä päässä ja raajojen etuosassa, saattaa olla pitempää niskassa, kaulassa, rinnassa ja takaraajojen takaosassa (housut).

VÄRI: Harmaa, harmaanruskea, harmaankeltainen, punaisenkeltainen tai punaisenruskea. Vaaleampia sävyjä esiintyy kuonossa, poskissa, kurkussa, rinnassa, vatsassa, pakaroissa (housut), käpälissä ja raajojen alaosissa. Tummempia peitinkarvoja on selässä, niskassa ja kyljissä. Lapojen kohdalla vaaleammat kuvioinnit, ns. valjaskuvio, ja vaaleat poskimerkit ovat erittäin toivottavia.

Valkoista väriä sallitaan vähäisessä määrin, esimerkiksi kapeana piirtona päässä, niskaläikkänä tai vähäisenä kauluksena. Valkoiset merkit ovat sallittuja rinnassa, etu- ja takaraajoissa.

KOKO JA PAINO:

Säkäkorkeus: Ihannesäkäkorkeus uroksilla 33 cm ja nartuilla 31 cm. 2 cm:n ylitys tai 1 cm:n alitus on sallittu.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa.

- liian pieni maavara
- niukka otsapenger
- suippo kuono
- kahden P1-hampaan tai yhden P2-hampaan puuttuminen
- vaaleat silmät, jotka pilaavat ilmeen
- liian alas kiinnittyneet korvat
- liian syvä tai liian matala rintakehä
- liian leveä etuosa
- pystyt lavat
- liian lyhyet olkavarret
- ylikulmautuneet takaraajat
- valjaskuvion tai poskimerkkien puuttuminen

VAKAVAT VIRHEET:

- lyhyt tai pyöreä kallo
- lyhyt kuono
- kevyt, kapea tai heikko alaleuka
- tasapurenta
- poskihampaiden puuttuminen (M3-hampaita ei huomioida)
- köyry selkä
- pehmeä tai avoin karvapeite
- liian lyhyt tai liian pitkä karvapeite
- aluskarvan puuttuminen
- valkoista väriä yli 30 % perusväristä
- ihannekorkeudesta selvästi poikkeava koko

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- vihaisuus tai liiallinen arkuus
- selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen
- ylä- tai alapurenta
- siniset silmät, toinen tai molemmat
- riippuvat tai puolipystyt korvat
- pitkä, kihara karvapeite
- musta, valkoinen, maksanruskea tai sininen karvan väri

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivestä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

Länsigöötanmaanpystykorvan ensimmäinen rotumääritelmä kirjoitettiin vuonna 1943. Pian tämän jälkeen havaittiin, että rotumääritelmän sallimat suurimmat korkeudet 38–40 cm olivat korkeita ja kevyitä. Kun korkeudeksi määriteltiin 32–35 cm, saatiin toivotumpia yksilöitä. Sen jälkeen, kun varsinainen kasvatus 1940- ja 1950-luvuilla alkoi, göötti on pysynyt melko samannäköisenä, joskin tyypin vaihtelu on ollut aina suurta. Rodun yksilöt eivät juurikaan poikkea rotumääritelmästä. Alkuaikojen hyvän göötin voisi edelleen viedä näyttelyyn nykypäivänä ja saada hyvän laatu- maininnan.

Rotumääritelmässä ei ole piirteitä, jotka altistaisivat koiria hyvinvointiongelmille. Länsigöötanmaanpystykorva on kondrodystrofinen rotu, mutta ei kuitenkaan kuulu RKO-rotuihin.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Länsigöötanmaanpystykorvilla oli tarkastelujaksolla vuosina 2012–2021 näyttelykäyntejä virallisissa luokissa yhteensä 7440.

Kansainvälinen näyttely	2677	36%
Ryhmänäyttely	2216	30%
Kaikkien rotujen näyttely	1300	17%
Erikoisnäyttely	978	13%
Junioriluokka	1938	26%
Nuorten luokka	1204	16%
Avoin luokka	1996	27%
Valioluokka	1474	20%
Veteraaniluokka	827	11%

Taulukoissa 28 ja 29 on esitetty vuosina 2012–2021 syntyneiden gööttien näyttelykäynneistä sekä määrät että laatuarvostelut. Vuosien 2020–2021 luvut ovat pienemmät, koska koirat ovat nuoria, eivätkä kaikki koirat vielä ole käyneet näyttelyssä.

Taulukko 28. Vuosina 2012–2021 syntyneiden gööttien näyttelyssäkäynnit (Koiranet).

Syntymävuosi	Syntyneet	Käyneet näyttelyssä, vähintään T/3	%
2012	137	91	66,4 %
2013	128	83	64,8 %
2014	113	86	76,1 %
2015	98	77	78,7 %
2016	150	95	63,3 %
2017	*133*	*79*	*59,4%*
2018	*154*	*93*	*60,4%*
2019	*180*	*82*	*45,6%*
2020	*164*	*60*	*36,6%*
2021	*177*	*16*	*9,0%*
YHTEENSÄ	*1434*	*432*	*30,13%*

Tarkastelujaksolla keskimäärin *74 %* koirista on saanut erinomaisen, *22 %* erittäin hyvän ja *3 %* hyvän. Muiden laatuarvosanojen määrä on häviävän pieni (Taulukko 29). Tästä voidaan päätellä, että länsigöötanmaanpystykorvan taso on pysynyt erinomaisena.

Taulukko 29. Vuosina 2012–2021 syntyneiden koirien näyttelyiden laatuarvostelut (Koiranet).

	2012	2013	2014	2015	2016	*2017*	*2018*	*2019*	*2020*	*2021*
ERI	485 66 %	558 72 %	471 72 %	506 78 %	464 68 %	*425* *74%*	*291* *68%*	*250* *74%*	*90* *58%*	*18* *90%*
EH	218 30 %	181 23 %	164 25 %	120 19%	194 29 %	*127* *22%*	*117* *27%*	*78* *23%*	*55* *36%*	*2* *10%*
H	27	28	17	18	22	*19*	*16*	*8*	*8*	*0*
T	1	1	1	1	0	*1*	*1*	*0*	*0*	*0*
EVA	1	4	1	0	0	*3*	*1*	*0*	*0*	*0*
HYL	0	1	1	0	0	*0*	*1*	*1*	*1*	*0*
YHT	732	773	655	645	680	*575*	*427*	*337*	*154*	*20*

Länsigöötanmaanpystykorville on järjestetty jalostustarkastuksia vuodesta 1986 lähtien. Vuosina 1996–2011 on järjestetty yhdeksän jalostustarkastustapahtumaa. *Vuosina 2012-2021 järjestettiin 22 jalostustarkastusta.* Rekisteröintimäärien kasvaessa on tapahtumat järjestetty vuosittain 2007 alkaen, *mutta vuonna 2019 tehtiin vain yksi yhden koiran tarkastus.*

Ennen vuotta 2012 Suomessa asuvista gööteistä oli jalostustarkastettu 561 koiraa. Vuosina 2012– 2016 jalostustarkastettiin yhteensä 267 koiraa, *vuosina 2017-2021 tarkastettiin 294 koiraa* (Taulukot 30 ja 31), joista *148* oli uroksia ja *146* narttuja. Näistä viime tarkastelujaksolla tarkastetuista uroksista *80* sai laatumaininnan erinomainen, *58* erittäin hyvä, *7* hyvä, *1 tyydyttävä* ja *kaksi* oli epätyypillisiä (pitkä karva). Nartuista erinomaisen sai *66*, erittäin hyvän *67* ja hyvän *12* ja *yksi oli epätyypillinen (valkoinen väri*).

Taulukko 30. Jalostustarkastettujen koirien yleisarvosanat tyypistä vuosina 2012–2016 *ja 2017-2021*.

2012-2016 Arvosana	Urokset	Nartut	Yhteensä
Erinomainen	42	34	76
Erittäin hyvä	76	89	165
Hyvä	12	13	25
Epätyypillinen	1		1
Yhteensä	131	136	267

2017-2021 Arvosana	*Urokset*	*Nartut*	*Yhteensä*
Erinomainen	*80*	*66*	*146*
Erittäin hyvä	*58*	*67*	*125*
Hyvä	*7*	*12*	*19*
Tyydyttävä	*1*	*0*	*1*
Epätyypillinen	*2*	*1*	*3*
Yhteensä	*148*	*146*	*294*

Taulukko 31. Vuosina 2012–2021 syntyneiden koirien jalostustarkastukset.

Vuosi	Syntynyt	Joista jalostustarkastettu	%
2012	137	61	45 %
2013	128	*56*	*44 %*
2014	113	*45*	*40 %*
2015	*98*	*63*	*64 %*
2016	*150*	*60*	*40 %*
2017	*133*	*46*	*35 %*
2018	*154*	*45*	*29 %*
2019	*180*	*40*	*22 %*
2020	*164*	*13*	*8 %*
2021	*177*	*0*	*0 %*
Yhteensä	*1434*	*429*	*30 %*

Jalostustarkastettavien koirien suositellaan olevan yli 2-vuotiaita, minkä takia vuosina *2019–2021* syntyneistä koirista on tarkastettu vain osa.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

”Länsigöötanmaanpystykorva on ikivanha ruotsalainen kansalliskoirarotu, jolla on pitkä historia pihakoirana Länsigöötanmaalla ja Skånessa. Uskollisena ja avuliaana toverina siitä on ollut suuri apu pihapiirissä sen toimiessa kaiken kaitsijana. Se on muun muassa pitänyt silmällä talon kanoja kettujen varalta, pyydystänyt rottia, vahtinut lapsia ja ilmoittanut vieraiden tulon haukkumalla. Länsigöötanmaanpystykorvan erikoisalana on kuitenkin ollut lehmien paimentaminen.” (Rodun historia, Länsigöötanmaanpystykorvat ry kotisivut)

Rodun nykyinen rakenne sopii edelleen alkuperäiseen työhön lehmien paimentamiseen. Rotu ei saa tulla liian matalaksi ja raskaaksi, jotta se jaksaa työskennellä. Kulmausten tulee olla riittävät molemmissa päissä, jotta työssä tarvittavalla lihaksistolla on tarpeeksi kiinnityspintaa. Riittävän pitkä rintakehä suojaa sisäelimiä lehmän potkuilta.

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Tällä hetkellä rodulla ei ole liioiteltuja ominaisuuksia, jotka voisivat altistaa koirat terveydellisille ongelmille. Rotumääritelmässä ei ole vaatimuksia, jotka altistaisivat koiran hyvinvointiongelmille.

Rotumääritelmän mukaisesti länsigöötanmaanpystykorva on pieni, matalaraajainen ja vankka, ei kuitenkaan liian matala. Koiran oikeisiin mittasuhteisiin sekä jalkojen riittävään pituuteen on kiinnitettävä huomiota. Rintakehä ei saa olla liian syvä. Riittävän pitkä rintakehä on tarpeen, jotta hengitys- ja verenkiertoelimillä on riittävästi tilaa. Pitkä rintakehä antaa myös tukea selkärangalle. Lyhyt rintakehä yhdistyy usein pitkään lanneosaan, jolloin selkäongelmien todennäköisyys kasvaa. Etuosan rakenteeseen on myös kiinnitettävä huomiota, koska rodussa esiintyy etuosan rakenteellisia ongelmia (pystyt ja eteentyöntyneet lavat, lyhyt olkavarsi, avoin olkanivelen kulmaus). Takajalkojen riittävät kulmaukset ovat tärkeät mm. polvinivelien kestävyyden kannalta.

Rodun ilmeen säilyttämiseksi täytyy huomiota kiinnittää riittävään kokoon ja oikeaan sukupuolileimaan. Hammaspuutokset ovat rodussa yleisiä, joten niihin täytyy jalostusvalinnoissa kiinnittää erityistä huomiota. Lyhyt kuono-osa on rodussa melko yleinen. Pitkä ja riittävän vahva kuono-osa antaa riittävästi tilaa hampaistolle.

Rotumääritelmän mukaisia hylkääviä virheitä (sinisilmäisyys, värivirhe, pitkäkarvaisuus) on esiintynyt yksittäisillä koirilla. Koiria, joilla on resessiivisesti periytyvä ulkomuotoon liittyvä hylkäävä virhe, on Suomessa syntynyt vuosina 1996–2016 seuraavasti: sinisilmäisiä 7 kpl, pitkäkarvaisia 6 kpl ja värivirheellisiä 9 kpl, joista 2 kpl sinisiä, 1 kpl keltaisia, 7 kpl valkoisia, 1 kpl musta. Yhtä mustaa, kahta valkoista ja kolmea pitkäkarvaista gööttiä lukuun ottamatta kaikki nämä koirat on rekisteröity EJ-rekisteriin (ei jalostukseen). *Vuosina 2017-2021 hylkääviä virheitä omaavia koiria on syntynyt seuraavasti: sinisilmäisiä 2 kpl, pitkäkarvaisia 3 kpl,*

värivirheellisiä 3, joista 2 kpl keltaisia ja 1 kpl valkoinen. Kaikki koirat on rekisteröity FI rekisteriin.

Länsigöötanmaanpystykorvan uusi rotumääritelmä hyväksyttiin FCI:ssä 27.5.2014 ja Kennelliitossa 2.9.2014. Uudessa rotumääritelmässä on otettu sallivampi kanta valkoisen värin esiintymiseen raajoissa, eturinnassa, kaulassa ja päässä, mutta edelleen on voimassa sääntö, että valkoista väriä saa olla enintään 30 % perusväristä.

Ulkomuototuomareilla on ollut 1.6.2015 lähtien ohjeena kiinnittää näyttelyissä huomiota eri rotu- tyyppeihin liittyviin riskikohteisiin. Länsigöötanmaanpystykorva ei kuulu näihin ns. RKO-rotuihin.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Länsigöötanmaanpystykorvien kasvatustyön tarkoituksena voidaan pitää rodun säilyttämistä ennallaan eli rotutyypillisenä ilman liioiteltuja rakenteen ominaisuuksia, geneettisesti mahdollisimman monimuotoisena sekä luonteeltaan avoimena ja ihmisystävällisenä kuin myös niin terveenä ja pitkäikäisenä, kuin se tähänkin asti on ollut. Rotua ei tarvitse pyrkiä jalostuksella parantamaan, vaan säilyttää sellaisena, kuin se on.

Vuosien 2007–2021, syntyneiden urosten ja narttujen tiedot sekä syntyneiden jälkeläisten tilastot on esitetty taulukoissa 32 ja 33. Taulukon ylimmässä osassa on jalostusuroksen ja -nartun omat tilastotiedot, kahdessa alemmassa sen jälkeläisten. Mukaan on otettu *34* tarkastelujakson aikana syntynyttä urosta ja *29* narttua, joilla on vähintään 10 jälkeläistä.

Urokset

Kaikki jalostukseen käytetyt urokset on terveystarkastettu vähintään lonkkien ja silmien osalta ennen jalostuskäyttöä. Uroksista *67,5* %:lla *(23 kpl)* on tutkittu polvet ja *näistä yhdellä on tulos 1/0 ja muilla* on tulos 0/0. Kyynärnivelet on tutkittu *74 %*:lla *(25 kpl)* uroksista ja *kuudella* koiralla on tulos 0/1–1/1. Viralliset selkäkuvaukset *on tehty 17 koiralle (50 %). Tämä on hyvä luku, koska selkäkuvaukset ovat suhteellisen uusi asia rodulla. Yhdellä uroksella on LTV1 ja toisella VA1, muilla selkätulokset ovat puhtaat.* Toistaiseksi jalostusurosten terveystuloksia voidaan pitää erinomaisina.

Kahta urosta lukuun ottamatta urokset ovat käyneet näyttelyssä saaneet vähintään laatuarvostelun EH ja kuutta koiraa lukuun ottamatta kaikki on jalostustarkastettu vähintään laatumaininnalla EH. Koirien ulkomuotoa voidaan pitää rodunomaisena. Hammaspuutoksia on neljällä näistä uroksista, ja puuttuvat hampaat ovat P1-hampaita.

Paimennustaipumustestissä kävi *62 % (21 kpl)* uroksista, ja *90,5 % (19 kpl)* näistä uroksista osoitti jonkinasteista paimennustaipumusta. Luonnetestissä tai MH-luonnekuvauksessa kävi *12 %* uroksista ja yksi näistä uroksista *osoitti pelkoa ampumisessa*.

Useamman uroksen jälkeläiset ovat vielä niin nuoria, että niitä ei ole terveystarkastettu, jalostustarkastettu tai paimennustestattu. Nuorimpia jälkeläisiä ei ole myöskään käytetty vielä näyttelyssä. Tällaisia uroksia ovat mm. Mattjärns Urax, Wäliharjun Leikin Loppu, Fennican Garnuk, Danga's Hugo Primusson, Cimillan Älyttömänkomee, Kompiaisen Baras Kaveri, Jaxonville Bravo Bravissimo ja Kriikuna Ace Asterix.

Jalostustarkastettujen ja näyttelyissä käyneiden jälkeläisten osalta voidaan todeta, että göötit ovat säilyttäneet rodunomaisen ulkomuotonsa hyvin.

Jälkeläisten terveystulokset ovat hyviä, kun katsoo kokonaiskuvaa A-C-lonkkien osalta. Tulkinnalla sairas on tilastoissa paljon pentuja, joillain nartuilla jopa valtosa. Koska Kennelliiton Koiranet tulkitsee myös C-lonkkaiset sairaiksi, joka omalla tavallaan vääristää tuloksia.

Nartut

Urosten tapaan kaikki jalostukseen käytetyt nartut on terveystarkastettu vähintään lonkkien ja silmien osalta ennen jalostuskäyttöä. Nartuista *96,5 %*:lla on tutkittu polvet ja kyynärnivelet. *Polvista neljällä on 0/1 tulos ja muilla on 0/0. Kyynärnivelistä yhdellä on 0/1 tulos ja muilla on terveet. Selkäkuvaustuloksia on hieman yli puolella nartuista. Yhdellä nartulla on LTV1 ja toisella IDD1.* Toistaiseksi jalostusnarttujenkin terveystuloksia voidaan pitää erinomaisina.

Jalostukseen käytetyillä nartuilla on pääsääntöisesti näyttelytulos vähintään EH, kahta poikkeusta lukuun ottamatta *(ei näyttelykäyntiä). Kuutta koiraa lukuun ottamatta nartut on jalostustarkastettu vähintään laatumaininnalla H (hyvä).* Koirien ulkomuotoa voidaan pitää rodunomaisena. Hammaspuutoksia on *kuudella* näistä nartuista, ja puuttuvat hampaat ovat P1-hampaiden lisäksi P2–*P3* -hampaita.

Paimennustaipumustestissä kävi *hieman yli puolet* nartuista, ja *87 %* näistä nartuista osoitti jonkinasteista paimennustaipumusta. Luonnetestissä tai MH-luonnekuvauksessa kävi *kahdeksan* narttua *(kaksi narttua kävi sekä luonnetestissä, että MH-luonnekuvauksessa)* ja kaksi *näistä* nartuista oli *laukausaltista.*

Narttujen jälkeläisten terveystulokset ovat edelleen hyviä, kuten uroksillakin, mutta jokusen nartun pennuista on huonosti terveystutkimusdataa. Onneksi valtaosaltaan muiden narttujen lähes kaikki pennut on kattavasti terveystutkittu.

Jalostustarkastettujen ja näyttelyissä käyneiden narttujen jälkeläisten osalta voidaan todeta, että göötit ovat säilyttäneet rodunomaisen ulkomuotonsa hyvin, vaikka suhteellisen suuri osa ei ole käynyt näyttelyissä eikä ole myöskään osallistunut jalostustarkastuksiin.

Paimennustaipumustestissä on käynyt vähemmän listalla olevien narttujen pentuja kuin aikaisemmin. Yksi syy on varmasti ollut testitilaisuuksien vähyys. Paimennustaipumus ei periydy suoraan vanhemmilta kaikille jälkeläisille, mikä näkyy hyvin tilastossa.

Alla esitettävässä taulukossa (Taulukko 33), on jalostukseen käytetyt urokset, jotka ovat syntyneet vuosina 2012–2021, ja joilla on vähintään kymmenen jälkeläistä. Ylimmässä osassa on uroksen omat tilastotiedot, kahdessa alemmassa sen jälkeläisten.

Taulukko 33

Uros	**Synt. v.**	**Lonkat**	**Kyynär-nivelet**	**Polvet**	**Silmät**	**Selkä**	**Indeksi1**	**Indeksi2 3/2022**	**Näyttely**	**Jalostus-tarkastus**	**Paimennus**	**Luonne-testi/ MH**	**Hampaat**
											-taipumus		**+/-**
KOMPIAISEN DRAIVIA PÄIVÄÄN	2013	A/A	0/1	0/0	ok 8/2020	-	118	110	MVA	EH	H	-	- P1 o ja v
JAXONVILLE USKO VAAN	2012	B/B	0/0	-	ok 6/2017	-	93	105	MVA	ERI	ei ole	-	+
MÄTTJÄRNS URAX	2018	A/A	-	-	ok 10/2021	-	112	115	ERI	-	-	-	?
FIXAN'S QVARTING	2014	A/A	0/0	-	ok 1/2019	-	108	102	MVA	-	EH	-	?
KOMPIAISEN BARAS KAVERI	2012	B/B	0/0	0/0	ok 6/2021	VA0, LTV1,SP0	103	101	MVA	EH	-	-	+
JAXONVILLE ÖVERDOSE ÖRJAN	2016	A/A	0/0	0/0	ok 8/2021	LTV0	112	97	MVA	ERI	H	-	+
HJÄRTEFRÖJDEN'S JETFIRE	2015	B	-	0/0	ok 10/2018	-	106	114	MVA	ERI	-	-	+
MAISKIS SHERGAR	2014	A/B	0/0	0/0	ok 9/2018	-	109	101	MVA	EH	V	-	+
SYDSPETSENS FINN-T	2014	B/A	0/0	0/0	Muu verkkok.sairaus todettu	-	105	104	MVA	ERI	H	LTE 170	+
SATUMAINEN ASSER AHKERA	2015	A/A	0/0	0/0	ok 9/2019	VA0, LTV0	118	120	ERI	EH	ERI	-	+
WÄLIHARJUN JESSE JAMES	2016	B/A	0/0	0/0	ok 7/2020	VA0, LTV0	108	101	ERI	ERI	EH	-	+
WÄLIHARJUN LEIKIN LOPPU	2017	B/B	0/0	-	ok 11/2018	VA0, LTV0	101	87	-	-	ERI	-	?

MAISKIS RICHARD	2012	A/A	0/0	0/0	ok 11/2017	-	110	96	MVA	ERI	-	-	+
WÄLIHARJUN BATTLER BRITTON	2012	B/B	0/0	-	ok 9/2016	-	107	96	ERI	EH	ERI	-	+
BODENEIS HARALD HARROW	2012	B/B	0/0	0/0	ok 1/2022	VA1, LTV0, SP0	95	100	MVA	EH	H	-	-P1 v
JAXONVILLE WILLI VEIKKO	2016	C/B	1/1	0/0	ok 3/2020	VA0, LTV0	98	100	MVA	ERI	ERI	-	+
WESTORPS ATLAS SUPERGIANT	2015	B/B	0/0	0/0	ok 6/2019	VA0, LTV0, IDD0, SP0	97	90	MVA	EH	ERI	LTE 170	+
KOMPIAISEN ERILAINEN ELOHIIRI	2015	A/A	0/0	0/0	ok 10/2021	VA0, LTV0, IDD0, SP0	117	108	MVA	ERI	H	-	+
DANGA'S BOTVID THORSON	2016	B/B	0/0	0/0	ok 5/2021	VA0, LTV0, IDD0, SP0	104	111	MVA	-	-	-	?
KARJAKON NEROPATTI	2016	A/A	-	0/0	ok 9/2021	VA0, LTV0, IDD0, SP0	121	119	ERI	EH	H	-	- P1 o ja v
WÄLIHARJUN HARMAA HUKKA	2015	A/A	0/0	1/0	ok 3/2019	VA0, LTV0, IDD0, SP0	110	101	MVA	EH	H	-	+
JAXONVILLE BRAVO BRAVISSIMO	2017	B/B	-	-	ok 8/2020	-	107	108	MVA	ERI	EH	-	+
TULIKÄPÄLÄN KIIRASTULI	2016	A/A	-	0/0	ok 11/2020	VA0,LTV0	109	101	ERI	-	-	-	?
JORSAKIN LUPU	2012	C/C	0/0	0/0	ok 10/2017	VA0, LTV0, IDD0, SP0	86	78	MVA	EH	H	LTE 140	+
WÄLIHARJUN INTO IIVARI	2016	A/A	0/1	0/0	ok 1/2018	-	118	113	ERI	ERI	V	-	+
KRIIKUNAN ACE ASTERIX	2012	A/A	1/1		ok 2/2021	-	109	106	ERI	EH	-	-	- P1 o ja v
CIMILLAN ÄLYTTÖMÄNKOMEE	2018	B/B	0/0	-	ok 4/2022	VA0, LTV0, IDD0, SP0	110	107	ERI	EH	-	MH	+
BODENEIS GRUNDY GOLJAT	2011	C/C	-	-	distchiasis	-	89	88	MVA	-	-	-	?

FENNICAN GARNUK	2013	A/A	1/0	-	ok 7/2021	-	119	120	EH	ERI	-	-	+
BODENEIS KALLE KAKTUS	2015	A/A	0/0	0/0	ok 6/2020	VA0, LTV0, IDD0, SP0	115	114	MVA	ERI	-	-	+
JAXONVILLE ÅTTONDE ÅKE	2015	A/B	1/0	0/0	ok 2/2019	-	108	102	MVA	ERI	-	-	+
FENNICAN BREINO	2011	B/B	-	-	ok 11/2015	-	110	100	ERI	EH	-	-	+
FENNICAN SEA SCOUT	2018	A/A	-	0/0	ok 10/2019	-	118	104	ERI	EH	ei ole	-	+
DANGA'S HUGO PRIMUSSON	2019	A/A	-	0/0	ok 7/2020	VA0, LTV0	108	111	-	EH	V	-	+

	Näyttely				Jalostustarkastus		Hampaat	Paimennustaipumus	
Uros	**MVA**	**ERI**	**EH**	**H, T, HYL EVA**	**ERI**	**EH**		**On**	**Ei**
KOMPIAISEN DRAIVIA PÄIVÄÄN	2	8	2	-		2	P1	7	0
JAXONVILLE USKO VAAN	6	9	4		11	5	P3	4	2
MÄTTJÄRNS URAX	1	1	1	-		-	-	-	-
FIXAN'S QVARTING	4	7	2	1	5		-	5	1
KOMPIAISEN BARAS KAVERI		4	1	-		-	-	-	-
JAXONVILLE ÖVERDOSE ÖRJAN	2	10	1	-	6	3	-	1	2
HJÄRTEFRÖJDEN'S JETFIRE	8	7	1	-	6	4	P1,P2	6	2
MAISKIS SHERGAR		10	1	-	2	1	-	1	1
SYDSPETSENS FINN-T	2	12	3	-	3	13	P1,?	6	-
SATUMAINEN ASSER AHKERA	1	5	-	-	1	-	P1	6	-
WÄLIHARJUN JESSE JAMES	2	3	-	-		-	-	1	1
WÄLIHARJUN LEIKIN LOPPU		-	-	-	-	-	-	-	-
MAISKIS RICHARD	9	6	1	-	1	2	P1	7	2
WÄLIHARJUN BATTLER BRITTON	1	4	2	1	2	1	-	2	1

BODENEIS HARALD HARROW			2	4	1		1	1	-	2	1
JAXONVILLE WILLI VEIKKO			1	5	2	1	2		P1	-	-
WESTORPS ATLAS SUPERGIANT			2	5	3	-	2	1	-	-	-
KOMPIAISEN ERILAINEN ELOHIIRI			1	4	2	-	1	-	-	-	-
DANGA'S BOTVID THORSON			-	2	-	-	-	-	-	-	-
KARJAKON NEROPATTI			-	5	-	-	-	-	-	-	-
WÄLIHARJUN HARMAA HUKKA			-	-	-	-	-	-	-	1	
JAXONVILLE BRAVO BRAVISSIMO			-	6	-	-	-	-	-	-	-
TULIKÄPÄLÄN KIIRASTULI			-	1	1	-	-	-	-	-	-
JORSAKIN LUPU			-	3	2	-	1	1	-	1	
WÄLIHARJUN INTO IIVARI			1	3	2	-	5	4	P2	2	1
KRIIKUNAN ACE ASTERIX			-	-	-	-	-	-	-	-	-
CIMILLAN ÄLYTTÖMÄNKOMEE			-	2	-	-	-	-	-	-	-
BODENEIS GRUNDY GOLJAT			2	2		2	1	-	P1	2	
FENNICAN GARNUK			-	1	1	-	-	-	-	-	-
BODENEIS KALLE KAKTUS			-	6	1	-	-	-	-	-	-
JAXONVILLE ÅTTONDE ÅKE			-	6	2	3	1	-	-	1	1
FENNICAN BREINO			3	3		3	4	-	-	3	
FENNICAN SEA SCOUT			-	-	1	-	-	-	-	-	-
DANGA'S HUGO PRIMUSSON			-	1	-	-	-	-	-	-	-

Uros	Synt. vuosi	Pennut				Lonkat				Kyynärnivelet				Polvet				Silmät			
		Pentueet	Yhteensä	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %

KOMPIAISEN DRAIVIA PÄIVÄÄN	2013	8	41	11	34	14	6	34 %	43 %	6	0	15 %	0 %	12	1	29 %	8 %	10	1	24 %	10 %
JAXONVILLE USKO VAAN	2012	5	31	0	61	15	1	48 %	7 %	8	3	26 %	38 %	14	2	45 %	14 %	17	2	55 %	12 %
MÄTTJÄRNS URAX	2018	6	28	13	0	3	0	11 %	0 %	0	0	0 %	*	2	0	7 %	*	2	1	7 %	*
FIXAN'S QVARTING	2014	5	26	0	8	22	9	85 %	41 %	7	2	27 %	29 %	14	1	54 %	7 %	19	5	73 %	26 %
KOMPIAISEN BARAS KAVERI	2012	4	24	14	3	6	3	25 %	50 %	0	0	0 %	*	5	1	21 %	20 %	6	0	25 %	0 %
JAXONVILLE ÖVERDOSE ÖRJAN	2016	6	24	3	8	14	8	58 %	57 %	0	0	0 %	*	13	1	54 %	8 %	12	3	50 %	25 %
MAISKIS SHERGAR	2014	4	23	0	14	18	7	78 %	39 %	0	0	0 %	*	13	0	57 %	0 %	13	4	57 %	31 %
SYDSPETSENS FINN-T	2014	5	23	0	59	20	6	87 %	30 %	1	0	4 %	*	12	1	52 %	8 %	20	4	87 %	20 %
HJÄRTEFRÖJDEN'S JETFIRE	2015	5	23	0	20	20	5	87 %	25 %	0	0	0 %	*	20	0	87 %	0 %	20	5	87 %	25 %
SATUMAINEN ASSER AHKERA	2015	3	21	0	0	12	2	57 %	17 %	0	0	0 %	*	4	0	19 %	0 %	6	0	29 %	0 %
WÄLIHARJUN JESSE JAMES	2016	4	21	0	7	8	4	38 %	50 %	0	0	0 %	*	4	1	19 %	25 %	2	0	10 %	0 %
WÄLIHARJUN LEIKIN LOPPU	2017	4	20	12	0	1	1	5 %	*	0	0	0 %	*	0	0	0 %	*	0	0	0 %	*
MAISKIS RICHARD	2012	3	19	0	55	16	5	84 %	31 %	11	1	58 %	9 %	14	1	74 %	7 %	14	3	74 %	21 %
WÄLIHARJUN BATTLER BRITTON	2012	3	17	0	7	11	5	65 %	45 %	0	0	0 %	*	8	1	47 %	12 %	6	0	35 %	0 %
BODENEIS HARALD HARROW	2012	3	17	0	14	5	3	29 %	60 %	4	0	24 %	0 %	2	0	12 %	0 %	5	2	29 %	40 %
JAXONVILLE WILLI VEIKKO	2016	3	17	0	0	4	2	24 %	50 %	0	0	0 %	*	3	0	18 %	0 %	3	2	18 %	67 %

WESTORPS ATLAS SUPERGIANT	2015	2	16	0	0	7	5	44 %	71 %	0	0	0 %	*	5	0	31 %	0 %	4	0	25 %	0 %
WÄLIHARJUN HARMAA HUKKA	2015	2	15	0	0	3	1	20 %	33 %	0	0	0 %	*	2	0	13 %	0 %	1	0	7 %	*
JAXONVILLE BRAVO BRAVISSIMO	2017	2	15	0	0	2	0	13 %	0 %	0	0	0 %	*	3	1	20 %	33 %	3	2	20 %	67 %
DANGA'S BOTVID THORSON	2016	2	15	9	6	4	0	27 %	0 %	0	0	0 %	*	4	0	27 %	0 %	4	0	27 %	0 %
KARJAKON NEROPATTI	2016	3	15	6	0	4	2	27 %	50 %	0	0	0 %	*	4	1	27 %	25 %	4	2	27 %	50 %
TULIKÄPÄLÄN KIIRASTULI	2016	2	15	0	0	5	2	33 %	40 %	0	0	0 %	*	4	0	27 %	0 %	1	0	7 %	*
FI MVA KOMPIAISEN ERILAINEN ELOHIIRI	2015	3	15	0	0	7	5	47 %	71 %	0	0	0 %	*	8	0	53 %	0 %	5	0	33 %	0 %
FI MVA JORSAKIN LUPU	2012	2	13	0	0	7	3	54 %	43 %	0	0	0 %	*	5	0	38 %	0 %	5	2	38 %	40 %
FI MVA BODENEIS GRUNDY GOLJAT	2011	2	12	0	0	9	2	75 %	22 %	0	0	0 %	*	5	0	42 %	0 %	9	1	75 %	11 %
KRIIKUNAN ACE ASTERIX	2012	3	12	9	0	0	0	0 %	*	0	0	0 %	*	0	0	0 %	*	0	0	0 %	*
CIMILLAN ÄLYTTÖMÄNKOMEE	2018	3	12	3	0	0	0	0 %	*	0	0	0 %	*	1	0	8 %	*	1	0	8 %	*
WÄLIHARJUN INTO IIVARI	2016	2	12	0	8	9	2	75 %	22 %	0	0	0 %	*	6	3	50 %	50 %	7	1	58 %	14 %
FI MVA BODENEIS KALLE KAKTUS	2015	2	11	3	0	3	2	27 %	67 %	0	0	0 %	*	2	1	18 %	50 %	3	0	27 %	0 %
FENNICAN GARNUK	2013	3	11	7	0	2	1	18 %	50 %	0	0	0 %	*	1	1	9 %	*	2	1	18 %	50 %
FI MVA JAXONVILLE ÅTTONDE ÅKE	2015	3	11	0	12	7	5	64 %	71 %	0	0	0 %	*	8	1	73 %	12 %	9	1	82 %	11 %
FENNICAN SEA SCOUT	2018	2	10	0	0	7	6	70 %	86 %	0	0	0 %	*	4	1	40 %	25 %	7	1	70 %	14 %

82

DANGA'S HUGO PRIMUSSON	2019	3	10	2	0	0	0	0 %	*	0	0	0 %	*	1	0	10 %	0 %	0	0	0 %	*
FENNICAN BREINO	2011	3	10	0	9	8	4	80 %	50 %	8	0	80 %	0 %	8	0	80 %	0 %	8	2	80 %	25 %

Taulukko 34. Jalostukseen käytetyt nartut, jotka ovat syntyneet vuosina 2012-2021, ja joilla on vähintään kymmenen jälkeläistä. Ylimmässä osassa on nartun omat tilastotiedot, kahdessa alemmassa sen jälkeläisten.

Narttu	Synt.v.	Lonkat	Kyynärnivelet	Polvet	Silmät	Selkä	Indeksi1	Indeksi2 3/2022	Näyttely	Jalostus-tarkastus	Paimennus-taipumus	Luonne-testi/MH	Hampaat +/-
JAXONVILLE VARTOOS VAAN	2013	A/A	0/1	0/0	distchiasis	-	108	105	MVA	ERI	H	-	+
WÄLIHARJUN CINDY CATWALK	2013	B/B	0/0	0/0	distchiasis	-	93	84	MVA	EH	EH	-	+
MIZACKS ANOUK MYSTIC PINK	2014	B/B	0/0	0/0	distchiasis	-	103	92	MVA	ERI	-	-	+
CIMILLAN ÅLLIE LAULULIKKA	2014	A/A	0/0	0/0	ok 1/2020	VA0, LTV0, SP0	112	108	ERI	-	-	-	?
WÄLIHARJUN ISKELMÄ IRMA	2016	B/B	0/0	0/0	ok 1/2020	VA0, LTV0, IDD0, SP0	107	103	ERI	ERI	EH	-	+
SADEPILVEN AINO AAMUTÄHTI	2014	B/B	0/0	0/0	ok1/2018	VA0, LTV1, IDD0, SP0	105	112	ERI	EH	H	-	+
HULTAHÄXANS BIRRE BIMOXYL	2017	A/A	-	0/0	ok 1/2021	-	116	119	ERI	-	-	-	?
PRIMUS MAGIC BELILI	2014	B/B	0/0	0/0	ok 1/2018	-	97	97	ERI	ERI	ei ole	LTE 172	+
PRIMUS MAGIC CINNAMON	2017	C/C	0/0	0/0	ok 11/2020		86	85	MVA	-	-	LTE 95	?
KARJAKON PIPARMINTTU	2013	A/A	0/0	0/0	ok 6/2020	-	119	109	EH	EH	EH	MH, LTE 103 LA	i2 v poistettu
TULIKÄPÄLÄN RONJA REVONTULI	2014	B/B	0/0	0/0	ok 1/2021	VA0,LTV0, SP0	104	104	EH	-	-	-	?
WÄLIHARJUN GRETA GARBO	2015	A/A	1/0	0/1 lat	ok 3/2021	VA0, LTV0	109	113	ERI	EH	EH	-	+
PIHLSPETSENS JULIE ANDREWS	2013	B/B	0/0	0/0	ok 6/2015	-	101	113	MVA	-	-	LTE 140	?

JORSAKIN PÄTEVÄ PIMU	2015	B/B	1/0	0/0	ok 10/2017	VA0, LTV0	101	79	MVA	ERI	-	-	-P2 ylä o
JORSAKIN MYY	2013	A/A	0/0	0/0	distchiasis	LTV0, SP0	112	106	ERI	ERI		-	-P1 ylä v
KOMPIAISEN DIIVAN ELKEIN	2013	B/B	0/0	0/0	kortikaalinen katarakta	-	112	110	-	EH	V	-	-P1 ylä v ja o
BODENEIS GRETA GRAAL	2015	C/C	0/0	0/0	ok 8/2016	VA0, LTV0, SP0	88	76	ERI	EH	ei ole	LTE 172	+
WÄLIHARJUN HILMA HOLKKI	2015	A/A	0/0	0/0	PPM,iris-iris	VA0,LTV0,IDD 1, SP0	109	97	MVA	EH	V	-	+
ADAVALLS ELEGANTA EMILIE	2015	B/B	0/0	0/0	ok, 5/2021	-	101	99	ERI	ERI	-	-	+
IRAWEILER DIANTHUS	2014	C/B	0/0	0/0	ok 3/2017	VA0, LTV0,IDD0, SP0	90	93	MVA	ERI	EH	-	-P1 v
BODENEIS KETTY KROKUS	2015	A/A	0/1	0/0	ok, 11/2021	VA0, LTV0	115	118	MVA	ERI	EH	LTE 155	+
JAXONVILLE YKS YLLÄRI	2014	B/B	0/0	0/0	ok 8/2021	-	96	103	-	ERI	-	-	+
FENNICAN NATALIE	2016	C/C	0/0	0/0	ok 9/2019	-	94	98	ERI	ERI	-	-	-P1 ylä v ja o
FENNICAN ISLA	2014	B/B	0/0	-	ok 12/2018	-	103	96	MVA	ERI	EH	-	+
WESTORPS VICTORIA SUPERSTAR	2015	C/C	0/0	0/0	ok 8/2018	VA0, LTV0	88	92	ERI	ERI	H	MH, LTE 155	+
WÄLIHARJUN ARMI AURINKO	2012	C/C	0/0	0/0	ok 9/2016	-	91	80	EH	-	-	-	?
CALAWAN GERDA	2013	A/A	0/0	0/0	ok 5/2018	VA0, LTV0,IDD0, SP0	113	114	MVA	EH	EH	-	+
WÄLIHARJUN HERKKU HOTTIS	2015	C/C	0/0	0/0	ok 10/2021	VA0, LTV0,IDD0, SP0	95	83	ERI	H	-	-	+

IHANHELMI AITO FRENDI	2016	C/C	0/0	0/0	ok 8/2019	VA0, LTV0	83	83	MVA	H		LTE 170	-P3 v, P1o

	Näyttely				Jalostustarkastus			Paimennustaipumus	
Narttu	**MVA**	**ERI**	**EH**	**H, T, HYL EVA**	**ERI**	**EH**	**Hampaat**	**On**	**Ei**
JAXONVILLE VARTOOS VAAN	6	9	2	1	7	3	P1, P2	6	1
WÄLIHARJUN CINDY CATWALK	1	7	1	-	3	-	-	6	
MIZACKS ANOUK MYSTIC PINK	2	7	1	-	3	2	P1	3	1
WÄLIHARJUN ISKELMÄ IRMA	1	6		-	2	-	P1	2	1
CIMILLAN ÅLLIE LAULULIKKA	1	2	1	1	-	-	-	1	-
SADEPILVEN AINO AAMUTÄHTI	-	2	2	2	1	3	-	-	1
HULTAHÄXANS BIRRE BIMOXYL	-	1	-	-	-	-	-	-	-
PRIMUS MAGIC BELILI	4	4	-	-	1	-	P2, P1, P4	1	
PRIMUS MAGIC CINNAMON	1	-	-	-	-	-	-	-	-
TULIKÄPÄLÄN RONJA REVONTULI	-	1	1	-	-	-	-		-
KARJAKON PIPARMINTTU	3	5	-	1	3	5	P1	5	1
WÄLIHARJUN GRETA GARBO	3	3	-	-	2	1	-	6	2
PIHLSPETSENS JULIE ANDREWS	3	4	2	2	7	2	P3	3	3
JORSAKIN PÄTEVÄ PIMU	-	4	3	-	1	1	P1	-	-
BODENEIS GRETA GRAAL	3	3	3	-	-	1	P1, P3	-	-
WÄLIHARJUN HILMA HOLKKI	-	4	1	-	-	-	-	5	1
JORSAKIN MYY	-	2	1	-	1	-	-	2	
KOMPIAISEN DIIVAN ELKEIN	1	7	-	-	2	3	P1, ?	-	2

ADAVALLS ELEGANTA EMILIE	-	3	1	1	2	-	-	1	
BODENEIS KETTY KROKUS	2	1	1	1	2	-	-		
IRAWEILER DIANTHUS	1	8	-	-	1	5	-	1	2
FENNICAN ISLA		3	1	-	1	1	-		2
WESTORPS VICTORIA SUPERSTAR	1	-	2	-	1	1	-	1	
JAXONVILLE YKS YLLÄRI	5	-	-	-	2	2	-	2	1
FENNICAN NATALIE	1	5	1	-	2	3	-	-	2
CALAWAN GERDA	1	2	1	-	1	1	P1, P4	3	-
WÄLIHARJUN HERKKU HOTTIS	-	-	1	-	2	2	P2	2	-
IHANHELMI AITO FRENDI	-	3	2	-	-	-	-	2	-
WÄLIHARJUN ARMI AURINKO	2	2	2	-	-	-	-	-	-

		Pennut				Lonkat				Kyynärnivelet				Polvet				Silmät			
Narttu	Synt. vuosi	Pentueet	Yhteensä	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %
JAXONVILLE VARTOOS VAAN	2013	4	24	0	23	17	4	71 %	24 %	12	5	50 %	42 %	15	1	62 %	7 %	18	8	75 %	44 %
WÄLIHARJUN CINDY CATWALK	2013	3	21	0	40	11	5	52 %	45 %	5	2	24 %	40 %	7	1	33 %	14 %	9	1	43 %	11 %
MIZACKS ANOUK MYSTIC PINK	2014	4	19	5	12	10	5	53 %	50 %	0	0	0 %	*	10	1	53 %	10 %	10	1	53 %	10 %
CIMILLAN ÅLLIE LAULULIKKA	2014	3	18	4	0	10	3	56 %	30 %	0	0	0 %	*	8	1	44 %	12 %	2	0	11 %	0 %
WÄLIHARJUN ISKELMÄ IRMA	2016	2	18	0	4	10	4	56 %	40 %	0	0	0 %	*	2	0	11 %	0 %	5	0	28 %	0 %

HULTAHÄXANS BIRRE BIMOXYL	2017	2	16	7	0	2	0	12 %	0 %	0	0	0 %	*	2	1	12 %	50 %	2	2	12 %	100 %
SADEPILVEN AINO AAMUTÄHTI	2014	2	16	0	3	7	2	44 %	29 %	0	0	0 %	*	7	2	44 %	29 %	4	1	25 %	25 %
KARJAKON PIPARMINTTU	2013	3	15	0	26	13	6	87 %	46 %	3	0	20 %	0 %	13	2	87 %	15 %	13	3	87 %	23 %
TULIKÄPÄLÄN RONJA REVONTULI	2014	2	15	8	0	6	3	40 %	50 %	0	0	0 %	*	5	1	33 %	20 %	6	0	40 %	0 %
PRIMUS MAGIC CINNAMON	2017	3	15	0	0	4	1	27 %	25 %	0	0	0 %	*	3	0	20 %	0 %	2	1	13 %	50 %
PRIMUS MAGIC BELILI	2014	3	15	0	29	9	3	60 %	33 %	1	0	7 %	*	7	2	47 %	29 %	7	0	47 %	0 %
PIHLSPETSENS JULIE ANDREWS	2013	2	14	0	12	11	1	79 %	9 %	6	2	43 %	33 %	8	0	57 %	0 %	11	1	79 %	9 %
WÄLIHARJUN GRETA GARBO	2015	3	14	0	10	11	1	79 %	9 %	0	0	0 %	*	7	1	50 %	14 %	11	0	79 %	0 %
JORSAKIN MYY	2013	2	13	0	0	8	3	62 %	38 %	1	0	8 %	*	4	0	31 %	0 %	7	2	54 %	29 %
KOMPIAISEN DIIVAN ELKEIN	2013	2	13	0	18	13	3	100 %	23 %	0	0	0 %	*	9	2	69 %	22 %	12	1	92 %	8 %
WÄLIHARJUN HILMA HOLKKI	2015	2	13	5	7	6	2	46 %	33 %	0	0	0 %	*	3	0	23 %	0 %	6	2	46 %	33 %
BODENEIS GRETA GRAAL	2011	3	13	0	16	12	9	92 %	75 %	7	1	54 %	14 %	11	2	85 %	18 %	13	3	100 %	23 %
JORSAKIN PÄTEVÄ PIMU	2015	2	13	0	0	7	7	54 %	100 %	0	0	0 %	*	6	0	46 %	0 %	3	0	23 %	0 %
IRAWEILER DIANTHUS	2014	2	12	0	22	10	2	83 %	20 %	0	0	0 %	*	8	0	67 %	0 %	9	3	75 %	33 %
BODENEIS KETTY KROKUS	2015	2	12	5	0	6	0	50 %	0 %	0	0	0 %	*	5	1	42 %	20 %	6	0	50 %	0 %
ADAVALLS ELEGANTA EMILIE	2015	2	12	0	6	9	2	75 %	22 %	0	0	0 %	*	8	3	67 %	38 %	8	0	67 %	0 %

FENNICAN NATALIE	2016	2	11	0	8	7	0	64 %	0 %	0	0	0 %	*	6	3	55 %	50 %	7	1	64 %	14 %
JAXONVILLE YKS YLLÄRI	2014	2	11	3	7	6	1	55 %	17 %	0	0	0 %	*	6	0	55 %	0 %	6	2	55 %	33 %
FENNICAN ISLA	2014	2	11	0	14	7	4	64 %	57 %	0	0	0 %	*	4	0	36 %	0 %	7	0	64 %	0 %
WESTORPS VICTORIA SUPERSTAR	2015	2	11	0	0	10	3	91 %	30 %	0	0	0 %	*	3	0	27 %	0 %	3	0	27 %	0 %
WÄLIHARJUN ARMI AURINKO	2012	2	10	0	38	6	4	60 %	67 %	4	0	40 %	0 %	5	1	50 %	20 %	6	1	60 %	17 %
IHANHELMI AITO FRENDI	2016	2	10	0	0	3	2	30 %	67 %	0	0	0 %	*	2	0	20 %	0 %	3	0	30 %	0 %
WÄLIHARJUN HERKKU HOTTIS	2015	2	10	4	0	3	2	30 %	67 %	0	0	0 %	*	1	0	10 %	0 %	1	0	10 %	0 %
CALAWAN GERDA	2013	2	10	0	5	7	2	70 %	29 %	3	1	30 %	33 %	7	1	70 %	14 %	6	0	60 %	0 %

5.2 Jalostuksen tavoiteohjelman *2017–2021* toteutuminen

TAVOITE	TOIMENPIDE	TULOS
Populaatio		
Rekisteröintimäärä n. 100 rekisteröintiä vuodessa.		On toteutunut.
Vältetään matadorijalostusta.	Lasketaan vuosittain urokselle elinikäinen jälkeläismäärä Kennelliiton suositteleman kaavan mukaan. Vuonna *2022* tuo jälkeläismäärä oli *34*.	Muutama elinikäisen jälkeläismäärän ylitys on.
Riittävän tehollisen populaation ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi maahan täytyy säännöllisesti tuoda uusia uroksia ja narttuja jalostuskäyttöön. Vaihtoehtona on nartun astuttaminen ulkomailla tai tuontisperman käyttö.	Tarkastelujakson aikana *(2017– 2021)* on Suomeen rekisteröity tuontikoiria *59*, joista uroksia *40* ja narttuja *19*. Koirat on tuotu pääsääntöisesti Ruotsista, *mutta yksittäisiä tuonteja on Ranskasta, Liettuasta, Venäjältä, Saksasta, Iso-Britanniasta ja Belgiasta.* *Kaksi* kasvattajaa on käyttänyt ulkomailta tuotua spermaa ja *kaksi* kasvattajaa on käynyt astuttamassa narttunsa Ruotsissa. *Yksi uros on ollut jalostuslainassa ja se jätti 5 pentuetta.*	Kaikkia tuontikoiria ei rekisteröidä Suomeen, eikä niistä näin ollen välttämättä tiedetä. Tarkastelujakson aikana (2011–2016) on syntynyt 9 tuontiurokselle yhteensä 117 pentua ja 18 tuontinartulle yhteensä 156 pentua. Tuontispermasta syntyi 6 pentua ja ulkomailla tehdyistä astutuksista 22 pentua. *Tarkastelujakson 2017-2021 aikana on syntynyt 20 tuontiurokselle 206 pentua ja 14 tuontinartulle 106 pentua. Tuontispermasta (2 kpl) synty 9 pentua ja ulkomailla tehdyistä astutuksista (2 kpl) syntyi 9 pentua.* Kaikista tarkastelujakson pennuista (678) 40,6 % on ulkomaisten koirien jälkeläisiä (275).

		Kaikista tarkastelujakson 2017-2021 pennuista (758 kpl) 41,4 % on ulkomaisten koirien jälkeläisiä (314 kpl), niin että vähintään toinen vanhempi on alkujaan ulkomaalainen. Tehollinen populaatio on pysynyt lähes samana. Tuontikoirien taustalla on useimmiten samoja koiria kuin Suomessa syntyneiden. Ulkomailla ei välttämättä tehdä samoja terveystarkastuksia kuin Suomessa, mikä haittaa ulkomaisten urosten käyttöä.
Kasvattajat pyrkivät välttämään sisä- ja linjasiitosta ja tähtäävät kasvatustyössään mahdollisimman pieneen sukusiitoskertoimeen (alle 2 % kuudessa sukupolvessa).	*Pentueiden sukusiitoskertoimet ovat nähtävillä Koiranetissä.* Jalostustiedustelun yhteydessä kerrotaan suunniteltujen pentueiden sukusiitoskertoimet ja linjaukset.	Toteutunut osittain, linjasiitosta ei voida täysin välttää populaation pienen koon vuoksi. Linjaukset yleensä 4–5 polvessa. Sukusiitoskerroin on ollut suurimmallaan v. 2001 (4,03 %) ja pienimmillään v. 2005 (0,89 %). Tarkastelujakson aikana se

		oli 0,98–1,83 %. Yksittäisiä yli 2 % ylityksiä on. *Tarkastelujaksolla 2017-2021 sukusiitoskerroin on ollut korkein vuonna 2020 (2,15%) ja matalin vuonna 2021 (1,31)*. Koiranetin antama sukusiitosprosentti on

		alhaisempi kuin todellisuudessa, sillä osa sukutauluista on vaillinaisia.
Samojen yhdistelmien uusimista ei suositella.		Sama yhdistelmä on uusittu *yhdessä* pentueessa.
Jotta töpöhäntäisyys rodussa säilyisi, toisen vanhemmista tul*isi* olla töpöhäntäinen.	Töpö-töpö-yhdistelmä on kielletty Suomessa 1.1.2009 lähtien *Suomen* Kennelliiton määräyksestä. Pitkä-pitkä -yhdistelmien mukana häviää töpöhäntäisyys.	Hännästä on tullut jalostus-valinnoissa määräävä tekijä. 130 yhdistelmästä 107 on töpö- pitkä -yhdistelmiä ja vain 23 pitkä-pitkä -yhdistelmiä. Pentuja on syntynyt 280 töpöhäntäistä ja 398 pitkähäntäistä viimeisellä tarkastelujaksolla (2011–2016). *152 yhdistelmästä 112 on töpö-pitkä -yhdistelmiä ja 40 pitkä-pitkä -yhdistelmiä. 2017-2021 on syntynyt 282 töpöhäntäistä ja 476 pitkähäntäistä pentua. Verrattaessa kahta viimeistä tarkastelujaksoa, on sekä pi-pi yhdistelmien, että pitkähäntäisten pentujen prosentuaalinen osuus noussut hieman.*
Luonne		
Arkoja, hermostuneita tai aggressiivisia koiria ei pidä käyttää jalostukseen.	Jalostustarkastuksessa arvioidaan myös koiran luonnetta. Rotujärjestö on järjestänyt luonnetestin vuosina *2017 ja 2019.*	Luonteen objektiivinen arviointi on vaikeaa. Koiria on käytetty luonne- testeissä, MH-kuvauksissa sekä jalostustarkastuksissa.
Terveys		

Rodun liioittelematon rakenne ja hyvä terveystilanne tulee säilyttää.	Terveystuloksia julkaistaan *Koiranetissä* ja rotujärjestön kotisivuilla. Tietyt terveystulokset ovat pentuvälityksen ehtoina.	Rodun terveystilanne on säilynyt ennallaan ja varsin hyvänä.
Kasvattajat käyttävät ainoastaan terveystarkastettuja koiria jalostukseen.	Pentuvälityksen ehtona on lonkkakuvaustulos A - C eikä koiralla saa olla J175, PRA tai HC.	*On syntynyt viisi pentuetta, jossa vanhemmilla ei ollut voimassa olevaa silmätarkastus-tulosta. Näistä yhdessä uros peilattiin pentujen syntymän jälkeen ja sillä löydöksenä oli J175. Yhdessä pentueessa isällä oli vanhuusiän kaihi.*
Tehdään terveyskysely joka 4. vuosi.	Terveyskysely on tehty v. *2020*.	Vuoden *2020* terveyskyselyyn saatiin *593* vastausta.
Pidetään rodun lonkkaniveldysplasiatilanne hallinnassa ja lonkkakuvausprosentti ennallaan (väh. *50%* rekisteröidyistä koirista).	Pentuvälityksen ehdoissa on lonkkakuvaustulos A–C. Kahta C-lonkkaista koiraa ei tulisi yhdistää. D- ja E-lonkkaista koiraa ei käytetä jalostukseen. *Toivotaan, että yhdistelmien lonkkaindeksi, keskiarvo olisi vähintään 100.*	Tilanne on *erinomainen*. Kaikista rekisteröidyistä koirista on lonkkakuvattu 71,4 %.
Hankitaan lisätietoa rodun selkätilanteesta.	Kannustetaan kuvauttamaan koirien selät lonkkakuvausten yhteydessä. LTV ja VA-lausunnot saa alle 2-vuotiaista ja *SP- ja IDD-* lausunnot yli 2-vuotiaista koirista.	Koirien selkiä on kuvattu ja lausuttu virallisesti jonkin verran. *Vuonna 2012-2016 tutkittiin 79 koiraa. Vuosina 2017-2021 tutkittiin 118 koiraa.*
Pidetään kyynärniveltterveys hyvänä.	Vain koiria, joilla on enintään 1-1 kyynärniveltulos, käytetään jalostukseen.	Kaikilta jalostukseen käytetyiltä koirilta ei ole kuvattu kyynärniveliä.

Silmätarkastuksia jatketaan edelleen rodun tilanteen seuraamiseksi.	Pentuvälityksen ehtona on terveet silmät (ei J175, PRA tai HC). Silmätarkastustulos ei saa olla astutushetkellä kahta vuotta vanhempi. Kahta koiraa, joilla on sama diagnoosi muiden silmäsairauksien osalta ei yhdistetä.	Kennelliiton ohjeistuksen mukaan markkeritesti ei korvaa kliinistä tutkimusta eli silmätarkastusta. Usealta jo jalostukseen käytetyltä koiralta on löytynyt J175. *Geenitestin* avulla voidaan löytää potentiaaliset ”sairastujat” (GG-koirat, *alttiit*).
Geenitestin avulla saadaan J175-alttius vähenemään rodussa.	V. 2015 Koirangeenit-tutkimusryhmä julkaisi rodun silmä-sairaustutkimuksen tulokset ja antoi tutkimukseen osallistuneiden koirien tulokset julki. Genoscoper aloitti kaupallisen markkeritestin myynnin. Markkeritestejä on teetetty jo useille pentueille sekä jalostusikäisille koirille. *Testejä on ollut / on myös muilla toimijoilla myynnissä.* Suurimman sairastumisriskin markkerityypin terve koira GG tulee aina yhdistää pienimmän riskin AA-tyyppiin. Diagnoosin saanutta GG-koiraa ei tule käyttää jalostukseen. AG-koira voidaan yhdistää AG-koiraan. *Nykyään käytetään myös seuraavia kuvauksia: GG = altis, AG = kantaja, AA = normaali.* *Jalostustoimikunta on vuonna 2021 aloittanut suvullisesti mielenkiintoisten, sairaushistorialtaan poikkeavien ja jalostukseen käytettyjen geenitestaukset ja silmäpeilaukset silmätutkimusrahalla.*	Markkeritestejä *ja geenitestejä* on tehty koirille jo varsin paljon, ja useampi kasvattaja on ottanut kokonaisista pentueista testin ennen pentueen luovutusta. Testituloksia on käytetty hyväksi yhdistelmien suunnittelussa.

Perinnöllisen silmäsairauden J175 merkitystä koirille selvitetään kyselyin sekä suosittelemalla sairaiden koirien seurantatutkimuksia kahden vuoden välein.	Silmäterveyskysely on tehty vuosina 2007, 2009 ja 2011. *Sekä 2017-2018.*	Suurimmalle osalle silmä- sairaista koirista ei tule minkäänlaisia oireita eikä koiran voida todeta sokeutuneen. Heikentynyt hämäränäkö on tavallisin ensioire.

Hammaspuutokset on pidettävä kurissa.	Jalostustarkastuslausuntoon kirjataan hammaspuutokset. Jotkut ulkomuototuomarit kirjaavat arvosteluun näkemänsä hammaspuutokset. Jalostustiedustelussa otetaan huomioon hammaspuutokset, mikäli ne ovat jalostustoimi-kunnan tiedossa. Nartun hammaspuutokset kysytään kasvattajalta. Kahta koiraa, joilla on hammaspuutoksia, ei yhdistetä. Koiraa, jolta puuttuu enemmän kuin yksi iso hammas (P3, P4), ei käytetä jalostukseen.	Hammaspuutokset eivät tule jalostustoimikunnan tietoon, ellei koiraa jalostustarkasteta. Koiria, joilta puuttuu P1-hampaita, on yhdistetty.
Kroonista sairautta (esim. allergia, atopia, epilepsia) sairastavia koiria ei käytetä jalostukseen.	Jalostustoimikunta ei saa tietoonsa koirien sairauksia, elleivät kasvattajat/koirien omistajat niitä ilmoita.	*Ei ole tiedossa koiria, joilla on jalostuskäytön jälkeen puhjennut krooninen sairaus.*
Narttua, jolle on tehty keisarin- leikkaus anatomisista syistä tai polttoheikkouden vuoksi, ei suositella astutettavan toistamiseen.	Keisarinleikkauksien syitä ja yleisyyttä selvitetään pentue-seurantalomakkeilla.	Keisarinleikkauksista on hyvin vähän tietoa.
Jalostukseen käytetään 1,5–12- vuotiaita uroksia ja 2–8 - vuotiaita narttuja.	Jalostustiedusteluissa ei ehdoteta liian nuoria uroksia ja suositaan mahdollisuuksien mukaan vanhempia uroksia.	Tarkastelujaksolla on pysytty ikärajoissa.
Ulkomuoto		
Järjestetään yhdistyksen jalostustarkastus vähintään joka toinen vuosi. Lisäksi	Rotujärjestön jalostustarkastus on järjestetty vähintään joka toinen vuosi. Useat kasvattajat	Jalostustarkastuksia on järjestetty enemmän kuin tavoite on ollut. *2016*

kasvattajat voivat järjestää omia tarkastuksia. Tavoite tarkastaa 40 % kannasta. Ulkomuototuomareita kutsutaan jalostustarkastuksiin tutustumaan jalostustarkastajien opastuksella oikeaan rotutyyppiin ja rakenteeseen.	ovat järjestäneet omille kasvateilleen jalostus-tarkastuksia. *Jalostustarkastajakoulutukselle on laadittu raamit.* Yksi uusi jalostustarkastaja on koulutettavana. Pyritään kouluttamaan lisäksi vielä ainakin yksi tarkastaja. Ulkomuototuomari voi myös toimia jalostustarkastajana *jalostustarkastajan kanssa.*	kannasta *oli* tarkastettu 52 %. *Vuonna 2021 kaikista 1988 lähtien rekisteröidyistä gööteistä (3206 kpl) oli jalostustarkastettu 47,5% (1522 kpl).* *2 ulkomuototuomaria on valmistunut jalostustarkastajaksi, sekä yksi jalostustarkastajakoulutuksen kautta.*
Pentueiden vanhempien tulisi saada vähintään 2 x EH kahdelta eri tuomarilta tai jalostustarkastuksesta maininta hyväksytään jalostukseen.	Tavoite on ehtona pentuvälitykseen tuleville pentueille.	Kaikki pentueet eivät tule pentuvälitykseen.

Pitkähäntäistä koiraa, jolla on häntämutka, ei suositella jalostukseen.	Pentueseurantalomakkeessa kysytään tietoja häntämutkista. Jalostustarkastuslausuntoihin kirjataan häntämutkat pitkähäntäisellä.	Kerätään lisää tietoa rodussa esiintyvistä häntämutkista.
Säilytetään rotumääritelmän mukainen korkeatasoinen ulkomuoto.		*75 %* tarkastelujakson aikana esitetyistä koirista on saanut näyttelyssä laatumaininnan erinomainen (edellisellä jaksolla *73* %).
Tiedon jakaminen		
Rotujärjestö ja kasvattajat jakavat vastuun suunnitelmallisen rodunjalostustyön toteuttamisesta.	Kasvattajat voivat halutessaan tehdä jalostustiedustelun nartulleen. Tiedotetaan sekä rodun että Kennelliitolta tulevista ajan-kohtaisista asioista lehdessä ja kotisivuilla. Rotujärjestön tavoitteena on kerätä objektiivista tietoa rodun terveydentilasta ja jakaa tietoa	*Julkaistaan vuositilastot lehdessä.*

	eteenpäin kasvattajille ja rodun harrastajille.	
Vuosikirjassa julkaistaan näyttely-, koe- ja terveys-tulokset sekä rekisteröinnit ja jalostustarkastuslausunnot.	*Vuosikirjaa ei enää tehdä, koska kaikki tulokset löytyvät Koiranetistä.*	*Sanalliset näyttelytulokset julkaistaan kotisivuilla.*
Yhteistyö		
Toimitaan yhteistyössä muiden maiden rotujärjestöjen kanssa.	Jaetaan tarpeen mukaan tietoa suomalaisesta populaatiosta.	Säännöllistä joskin vähäistä yhteistyötä on ollut lähinnä Ruotsin rotujärjestön kanssa.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Länsigöötanmaanpystykorva on alkukantainen, elinvoimainen ja monipuolinen rotu, jonka alkuperäinen käyttötarkoitus oli toimia karjapaimenena ja maatilan pihakoirana. Nykyään rodun pääasiallinen käyttötarkoitus on toimia seura- ja harrastuskoirana. Puhtaaksi seurakoiraksi muuntuminen edellyttäisi rodulle tyypillisen aktiivisen luonteen rauhoittumista sekä haukkuherkkyyden vähenemistä, mutta tällöin oltaisiin jo hyvin kaukana alkuperäisestä länsigöötanmaanpystykorvasta. Tämä tulee pitää mielessä jalostustavoitteita asetettaessa. Pyrimme säilyttämään hyvin liikkuvan, terverakenteisen rodun, jolla on rohkea, rodunomaisen aktiivinen luonne.

Rodun rekisteröintimäärät ovat maltillisia. Nykyinen tilanne (n. *130-180* rekisteröityä pentua vuodessa) on rotujärjestön mielestä hyvä. Kysyntää on jatkuvasti ollut enemmän, kuin pentuja on ollut tarjolla, mikä on antanut kasvattajille mahdollisuuden valita pennunostajat. Toisaalta tämä on myös lisännyt jonkin verran pentujen tuontia Ruotsista.

Länsigöötanmaanpystykorvan terve rakenne ja hyvä terveydentila tulee säilyttää ennallaan. Rodun ulkomuotoa seurataan mm. jalostustarkastuksien avulla. Tavoitteena on tarkastaa vähintään 40 % kannasta. Terveydentilan säilyttämiseksi yhdistys teettää muutaman vuoden välein terveyskyselyn. Vaikka rotumme ei kuulu PEVISAan, ovat kasvattajat käyttäneet esimerkillisen hyvin ainoastaan tutkittuja koiria jalostukseen ja koirien omistajat tutkituttavat aktiivisesti koiriansa. Tavoitteena on sekä lonkkakuvaus- että silmätarkastusprosentin pitäminen n. 40 %:ssa rekisteröidyistä koirista. Jalostuskoirien silmät olisi hyvä peilata myös vanhemmalla iällä, jalostuskäytön loputtua.

Kansainvälinen ja pohjoismainen yhteistyö niin rotujärjestöjen kuin kasvattajienkin kesken on erittäin tärkeää. Tähän yhteistyöhön kuuluu olennaisena osana mm. terveystietojen jakaminen ja mahdollisista ongelmista tiedottaminen. Jotta jalostuksen tavoiteohjelma toteutuisi, vaatii se yhteistyötä kasvattajien ja rotujärjestön välillä. Rotujärjestö pyrkii julkaisemaan uutta tutkimustietoa rodusta aina, kun sitä vain on saatavilla. Esimerkiksi pentueseurantalomakkeita on ensimmäisen kerran analysoitu vuonna 2016, kun palautettujen lomakkeiden lukumäärä on ollut riittävä.

Populaation kokonaistila ja rakenne

Länsigöötanmaanpystykorvan maailmanlaajuisesti pieni populaatio vaatii kaikkia rotua kasvattavilta määrätietoista yhteistyötä tilanteen parantamiseksi. Perinnöllisen monimuotoisuuden vaaliminen tulee olla kaikkien kasvattajien ensisijainen päämäärä. Elinikäinen jälkeläismäärä (5 % neljän viimeisen vuoden rekisteröinneistä) ja myös toisen polven jälkeläismäärät (10 % neljän viimeisen vuoden rekisteröinneistä) tulee huomioida jalostusvalintoja tehdessä. Yhdistelmiä ei suositella uusittavan. Suosituksena on, että sukusiitosprosentti pysyisi nykyisellä alle 2 % vuosi- tasolla.

Terveys

Tärkein tavoite on rodun hyvän terveystilanteen säilyttäminen vähintäänkin ennallaan. Tähän pyritään keräämällä ja julkaisemalla tietoa sekä tiedottamalla kasvattajia rotua koskevista terveys- ongelmista. Kasvattajien teettämiä terveystutkimuksia kannustetaan pentuvälityksen vaatimuksilla.

Lonkkaniveldysplasiasta kerätään edelleen tietoa. Lonkkatutkimustulos A–C on yhdistyksen pentuvälitykseen pääsyn vaatimuksena. Kahta C-lonkkaista ei pidä yhdistää. Myös koirien lähisukulaisten lonkkakuvaustulokset on syytä huomioida jalostusvalintoja tehtäessä ja lonkkaindeksin pitäminen yli 100 %:n on yhdistelmissä suotavaa.

Silmäsairauden merkitys rodulle on edelleenkin jossain määrin epäselvä, ja sairauden tutkimusta seurataan edelleen. Pentuvälitykseen pääsyn edellytyksenä on virallinen silmätutkimuslausunto, joka ei saa olla astutushetkellä kahta vuotta vanhempi. Koiralla ei saa olla todettuna tai epäilyttävänä rodulle tyypillistä verkkokalvosairautta (muu verkko-kalvosairaus, J175, PRA) tai perinnöllistä kaihia. Koiraa, jolla on todettu muu silmäsairaus, ei saa yhdistää toiseen, jolla on todettu sama sairaus. Rotujärjestö kannustaa kasvattajia ja koiranomistajia ottamaan poskisolunäytteitä ja teettämään *DNA-testin*. Kennelliitolta on pyydetty ohjeita siihen, miten eri markkerituloksia saaneita koiria voi yhdistää. Kliinisesti terveeksi tutkittu eli silmätarkastettu GG- markkerituloksen saanut koira voidaan yhdistää terveeseen AA-koiraan. Kaksi AG-koiraa voidaan yhdistää keskenään, vaikka riski saada GG-jälkeläisiä onkin suuri. Näin siksi, että rodun jalostuspohja on erittäin kapea, ja AG-koirien yhdistäminen pelkkiin AA-koiriin on lähes mahdotonta, kun on muitakin rajoittavia tekijöitä, kuten töpö-töpö-kielto.

Rodun vitaalisuutta, pentukuolleisuutta ja keisarinleikkausten yleisyyden syitä halutaan selvittää pentueseurantalomakkeen avulla. Seurantalomakkeiden vastausten perusteella gööttien lisääntyminen on lähestulkoon ongelmatonta. Urokset astuvat ja

nartut synnyttävät luonnollisesti, ja emojen hoivavietti on hyvä. Pentukuolleisuus ei ole hälyttävää. Pentueseurantaa jatketaan edelleen.

Rotujärjestön tavoitteena on kerätä mahdollisimman objektiivista tietoa rodun terveydentilasta, tallentaa sitä ja jakaa uutta tietoa eteenpäin kasvattajille ja rodun harrastajille julkaisemalla jäsen- julkaisussa sekä vuosikirjassa tilastoja ja artikkeleita.

Luonne ja käyttöominaisuudet

Länsigöötanmaanpystykorva on luonteeltaan suuri koira pienessä koossa, ja tätä ominaisuutta rotujärjestö haluaa vaalia. Rotujärjestö kerää tietoa koirista, joilla on ongelmia käyttäytymisessä. Aggressiivisia, hermostuneita ja arkoja koiria ei pidä käyttää jalostukseen. Jalostuskoirien luonne- testausta ja/tai MH-kuvausta suositellaan. Jalostustarkastuksissa tallennetaan tietoa koiran käytöksestä ja luonteesta, samoin näyttelyarvosteluihin. Tätä tietoa pyritään hyödyntämään. Paimennustaipumustestejä pyritään järjestämään vuosittain. Tavoitteena on testata 30 % kannasta.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Jalostukseen käytetyn länsigöötanmaanpystykorvan tulee olla luonteeltaan tasapainoinen, terve ja hyväkuntoinen, rotumääritelmän mukainen koira. Jalostusyksilön tulee täyttää seuraavat vähimmäisvaatimukset:

- Virallinen lonkkakuvaustulos A/B/C
- Virallinen silmätutkimuslausunto on voimassa kaksi vuotta. Jalostuksesta poissulkevat silmä- tutkimuslausunnot ovat diagnosoitu todettu/epäilyttävä/avoin rodulle tyypillinen verkkokalvosairaus (muu verkkokalvosairaus, J175, PRA, retinopatia) tai perinnöllinen kaihi.
- Kliinisesti terveeksi tutkittu GG-*geenitesti*tuloksen saanut koira voidaan yhdistää AA-tuloksen saaneeseen koiraan. AG-koira voidaan yhdistää AG-koiraan, vaikka on mahdollista, että tuloksena on GG-koira. Seuraavassa sukupolvessa tämä yhdistetään AA-koiraan.
- Rodunomainen luonne, eli jalostukseen ei tule käyttää koiraa, jolla on huono hermorakenne tai joka on arka tai vihainen. *Tähän voidaan käyttää luonteenjalostustarkastusta apuna.*
- Virallinen näyttelytulos ERI tai kahdesti EH tai jalostustarkastuksessa hyväksytty jalostukseen.
- Ei sairasta kroonista sairautta.
- Ei omaa rotumääritelmässä lueteltuja hylkääviä virheitä.
- Kykenee luonnolliseen astutukseen.
- Nartun kohdalla ei ole tiedossa seikkoja, jotka voisivat aiheuttaa synnytysvaikeuksia tai ongelmia pentujen hoidossa: narttu on pentueen syntymän aikaan 2–8 vuotta ja yli 8-vuotiaan nartun astuttamiseen tarvitaan eläinlääkärintodistus Kennelliiton Koirarekisteriohjeen (2017) mukaisesti.

- Uroksella on normaalit kivekset.
- Ulkomaalaisella uroksella vaatimukset eivät ole pakollisia, mutta jos em. tuloksia on, vaatimukset ovat samat kuin suomalaisella uroksella.
- Uroksella elinikäinen enimmäisjälkeläismäärä Suomessa ei ole täyttynyt (5 % neljän viimeisen vuoden rekisteröinnistä). Astutettu mutta syntymätön pentue lasketaan neljäksi pennuksi.

Edellä mainittujen lisäksi jalostusyksilön suosituksia on:

- Mikäli koiralta puuttuu hammas/hampaita (P1 tai P2), suositellaan valitsemaan sellainen kumppani, jolla on täysi hampaisto.
- Ei ole suositeltavaa käyttää jalostukseen koiraa, jolta puuttuu suuria hampaita (P3, P4, molaarit).
- Koira on luonnetestattu tai MH-kuvattu.
- Koira on jalostustarkastettu.
- Koira on paimennustaipumustestattu.
- Koiran kyynärnivelet kuvataan, ja tulos on vähintään 1.
- Koiran polvet tutkitaan Kennelliiton ohjeiden mukaisesti, ja tulos on vähintään 1.
- *Koiran selkä on tutkittu virallisesti.*

Yhdistelmien kohdalla suositellaan:

- Kahta C-lonkkaista ei yhdistetä.
- Sukusiitoskerroin ei ylitä 2 % Koiranetin mukaan viidellä sukupolvella laskettuna.
- Neljän sukupolven sukutaulussa ei ole samoja koiria.
- Samaa yhdistelmää ei suositella uusittavaksi.

Lisäksi otetaan huomioon Kennelliiton vaatimus, etteivät molemmat vanhemmat saa olla töpöhäntäisiä. Yhdistelmien sukusiitoskerroin ei saa ylittää Koiranetin mukaan 6,25 % viidellä polvella laskettuna.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Rotujärjestö pyrkii luvussa 6.1 esitettyihin tavoitteisiin JTO:n suositusten avulla, järjestämällä jalostustarkastuksia ja paimennustaipumustestejä, jakamalla informaatiota kasvattajille ja kouluttamalla ulkomuototuomareita. Erilaisilla kyselyillä selvitetään koirien terveyttä, lisääntymis- biologiaa, silmäsairaiden koirien oireiden etenemistä ja koirien luonnetta.

Omassa jäsenlehdessä pyritään jakamaan tietoa rodun tilasta, jalostustavoitteista sekä jalostus- suosituksista. Vuosikirjassa julkaistaan tietoja toteutuneista yhdistelmistä ja koirien tuloksista.

Kasvattajille tarjotaan nartulle jalostustiedusteluun vastaamista, pentuvälitystä ja koko gööttiyhteisölle urosten markkinointimahdollisuutta (uroslista) ja uutta kotia

etsivien palstaa pentu- välityksessä pentuiän ohittaneille koirille.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Vahvuudet

- rotujärjestöstatus
- monipuolinen seura- ja harrastuskoira
- rodun yleinen hyvä terveydentila
- ulkomuodollisesti korkea taso Suomessa
- jalostustarkastustilaisuuksien suosio
- nykytasolla riittävät rekisteröintimäärät
- valveutuneet kasvattajat ja rodun harrastajat, jotka teettävät aktiivisesti terveystutkimuksia, vaikkei rotu kuulu PEVISAan
- kiinnostus paimennustaipumustesteihin
- halu tuoda koiria ulkomailta
- Koiranetiin tallennettu tieto

Mahdollisuudet

- rotu kiinnostaa nykyään etenkin monipuolisten käyttömahdollisuuksiensa, pitkäikäisyyden ja yleisen hyvän terveydentilan vuoksi
- tuontikoirat laajentavat geenipohjaa
- kansainvälinen yhteistyö
- *kasvattajien ja rotuyhdistyksen/jalostustoimikunnan entistä tiiviimpi yhteistyö rodun hyväksi*
- kasvattajien välinen yhteistyö
- *Uusia kasvattajia on tullut 2017-2021 välillä 11 kpl.*
- vaikutusmahdollisuuksien parantuminen Kennelliittoon
- vahva rotujärjestö, JTO ja jalostustoimikunta, jotka ohjaavat kasvatustoimintaa
- avoin ja rakentava ilmapiiri
- ulkomuototuomareiden *ja jalostustarkastajien* koulutus
- EJ-rekisterin monipuolisempi käyttö
- luonteen objektiivinen arvioiminen koirien luonteen mittaamiseksi ja jalostustyön helpottamiseksi. *Luonteen jalostustarkastus tulossa, luonneprofiili on tehty.*
- *terveyskyselyn perusteella silmäsairaudet vaivaavat vain iäkkäitä koiria*

Heikkoudet

- ääniherkkien koirien määrä populaatiossa
- geenipohjan kapeus maailmanlaajuisesti
- narttujen hedelmällisyysongelmat
- hammaspuutokset
- tietyt ongelmat ulkomuodossa (etuosa, olkavarsien pystyys, riittämätön rintakehä, lyhyt rintakehä, raajojen pituus, mittasuhteet, *pitkä lanne*)
- kivesvika
- rotuspesifinen verkkokalvosairaus
- töpö-töpö-kiellon tuomat rajoitukset
- *urosten astumisosaamattomuus*

Uhat

- rodun tullessa suositummaksi jalostusvalinnoissa ei kiinnitetä enää niin paljon huomiota luonteeseen ja terveyteen, jolloin ongelmat niissä lisääntyvät
- pelkkä ulkomuotoon keskittyvä jalostus
- kasvattajat lakkaavat tekemästä terveystutkimuksia ja teettävät pentuja sairailla/tutkimattomilla koirilla
- luonnetesteihin ja MH-kuvauksiin ei haluta *mennä* tai ei saada testauspaikkaa
- rodun suosio laskee, geenipohja kaventuu
- rodun jakautuminen näyttely- ja käyttölinjoihin
- luonteen heikkous (aggressiivisuus, arkuus, hermorakenteen heikkous)
- vakavat sairaudet
- yksittäisten koirien liika jalostuskäyttö nimenomaan toisen sukupolven jälkeläisten näkökulmasta
- *yhdistelmien uusiminen*
- lisääntymiskyvyn heikkeneminen (urokset jotka eivät osaa astua, heikko tiinehtyvyys, keisarinleikkaukset, pentujen imeytyminen)
- avoimen tiedottamisen ilmapiirin häviäminen
- Kennelliiton *ja viranomaisten* yllättävän nopeat määräykset ja niiden toimeenpano
- kansalliset tai kansainväliset kennelorganisaatiot puuttuvat kondrodystrofisten rotujen jalostukseen
- EU kieltää töpöhäntäisten koirien jalostuskäytön
- *tuontikoirien rekisteröimättä jättäminen, mahdolliset jalostukseen jäävät koirat jäävät pimentoon*
- *terveiden koirien kastrointi ja sterilointi ilman lääketieteellistä perustetta, pieni populaatio, kaikki koirat ovat tärkeitä jalostukselle*

Uhkiin ja ongelmiin varautuminen vaatii kaikkien kasvattajien välistä yhteistyötä ja tiedon jakamista. Koiria tulisi tutkituttaa ja testauttaa tiedon saamiseksi ja tallentamiseksi.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Seuraavan viiden vuoden tarkastelujaksolla *(2023–2027)* toteutetaan seuraavat toimenpiteet:

Vuonna *2023*:

- Tiedotetaan uudesta Jalostuksen tavoiteohjelmast
- Näyttelyarvostelujen ja jalostustarkastuslausuntojen siirtäminen rotujärjestön kotisivuille
- *Järjestetään luonteen jalostustarkastus*
- *Suunnitellaan toimivampi kasvattajakilpailun toimintamalli*

Vuosittain:

- Julkaistaan edellisen vuoden vuositilastot (pentueet, terveystutkimukset) vuoden 1. lehdessä
- Jalostustarkastus: tavoitteena tarkastaa vähintään 40 koiraa/vuosi.
- Paimennustaipumustesti
- Jalostukseen ja kasvattamiseen liittyviä artikkeleita lehdessä.
- Ulkomuototuomareiden koulutus
- Analysoidaan pentueseurantalomakkeista saatavaa tietoa
- Kannustetaan koirien kasvattajia ja omistajia viemään koiria terveystarkastuksiin
- Kannustetaan koirien kasvattajia ja omistajia teettämään
- koirille silmäsairauden *DNA-testejä*
- Järjestetään luonnetesti ja erikoisnäyttely
- *Julkaistaan näyttelyarvostelut ja jalostustarkastuslausunnot rotujärjestön kotisivuilla*
- *Päivitetään kasvattajan tietopankin sisältöä*
- *Pyritään järjestämään kasvattajapäivät*

Tarvittaessa:

- *Uusi terveyskysely, kysely silmäsairaiden koirien omistajille sekä mahdollinen luonnekysely.*
- *Pentuvälityssääntöjen päivittäminen.*

Vuonna 2026:

- *Hyväksytään uusi Jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2027–2031.*

Tavoiteohjelman toteutumisen seuranta

Rodun tilaa tarkkaillaan kyselyiden avulla ja hyödyntäen Suomen Kennelliiton jalostustietokantaan kerättyä tietoa. Jalostustoimikunta seuraa jatkuvasti rodun tilannetta, jolloin rotua uhkaaviin ongelmiin voidaan ajoissa tarttua. Jalostustoimikunta jakaa tietoa rotujärjestön kotisivuilla, artikkeleilla Göötti-lehdessä ja mahdollisilla kasvattajapäivillä.

Jalostustoimikunta osallistuu *uuteen* Ruotsin rotujärjestön ylläpitämän maailmanlaajuisen sukutietokannan päivitykseen mahdollisuuksien mukaan, sillä Kennelliiton jalostustietokannasta ei saa kaikkea tietoa (kivesvikaisuus, sinisilmäisyys, pitkäkarvaisuus, paimennustaipumustestit ja jalostustarkastukset).

Rodun jalostuksen tavoiteohjelma tarkistetaan viiden vuoden kuluttua.

LÄHTEET

Aho, R. 2012: Ajankohtaista gööttien verkkokalvosairaudesta, Göötti-lehti 1/2012

Ahonen, S. & Lohi , H. 2015: Eläinlääketieteellisen tiedekunnan tiedote länsigöötanmaanpystykorvan retinopatiasta.

Blixt, I., Blixt, C. & Svartberg, K. (2007) Mentalitetsboken. Svartbergs Hundkundskap. Sverige. 288 s.

Eriksson, T. & Boqvist, L. 2002 (suom. H. Marjamäki 2004) Koirien persoonallisuuskuvauksen (Mentalbeskrivning Hund) järjestämisohjeet. Svenska Brukshundklubben.

Göötti-lehti 4/2016a: Yhteenveto gööttien terveyskyselyn 2016

vastauksista, Göötti-lehti 4/2016 Göötti-lehti 4/2016b:

Pentueseurantalomakkeita vuodesta 2011, Göötti-lehti 4/2016

Haworth, K., Putt, W., Cattanach, B., Breen, M., Binns, M., Lingaas, F. & Edwards, Y.H. (2001) Canine homolog of the T-box transcription factor T; failure of the protein to bind to its DNA target leads to a short-tail phenotype. Mamm. Genome, 12:212-218.

Huson, H. J., Parker, H. G., Runstadler, J. och Ostrander, E. A. (2010). *A genetic dissection of breed composition and performance enhancement in the Alaskan sled dog*. BMC Genetics 2010, 11:71.

Hytönen, M.K., Grall, A., Hédan, B., Dréano, S., Seguin, S.J., Delattre, D., Thomas, A., Galibert, F., Paulin, L., Lohi, H., Sainio, K. & André, C. (2009) Ancestral T-Box mutation is present in many, but not all, short tailed dog breeds. J. of Heredity 100: 236-240.

Ikonen, N. (2015) Käytös- ja luonnehäiriöt länsigöötanmaanpystykorvilla. Opinnäytetyö, Kannuksen kennellinja.

Indrebø, A., Langeland, M., Juul, H.M., Skogmo, H.K., Rengmark, A.H, Lingaas, F. (2008) A study of inherited short tail and taillessness in Pembroke Welsh Corgi. J. Small Anim. Pract. 49:220-224.

Jalomäki, S., Pietilä, E. & Vanhapelto, P. (2016) Silmäsairauksien kuvaus ja sairauksien merkitys jalostuksessa, http://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnollisista- sairauksista/koirien-perinnolliset-silmasairaudet

Jansson, M. (2015) Bevarandegenetisk analys för den svenska lantrasen Västgötaspets. Raportti. 5s.

Kennelliitto (2011) Nuorten koirien polvilausunnoille rajattu voimassaoloaika. Tiedote 6.9.2011.

http://www.kennelliitto.fi/FI/jalostusjakasvatus/uutiset/2011/20110906_polvilausunnot.htm.

Kennelliitto (2016) Kennelliiton silmäsairaustyöryhmän kokouksen 1/2016 pöytäkirjaote

Kennelliitto (luettu 5.4.2017) Luonnetestin säännöt ja ohjeet http://www.kennelliitto.fi/koiraharrastukset/kokeet-ja-kilpailut/luonnetesti

Lappalainen, A. (2010) Kyynärnivelen kasvuhäiriöt http://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja- terveys/koiran-terveys/perinnollisista-sairauksista/kyynarnivelen-kasvuhairiot

Lappalainen, A. (2013) Lonkkanivelen kasvuhäiriö, http://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja- terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/lonkkanivelen

Lappalainen, A. (2016) Polvilumpion sijoiltaan meno (patellaluksaatio), http://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran- hyvinvointi/polvilumpion

Lappalainen, A. (2017) Välimuotoinen lanne-ristinikama, Korkkiruuvihäntärotujen nikamaepämuodostumat ja Kondrodystrofisten rotujen selkänikamien välilevyjen rappeutuminen ja välilevykalkkeutumat, http://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnollisista-sairauksista/perinnolliset-selkamuutokset

Mäki, K. (2013a) Perinnöllinen monimuotoisuus ja jalostuspohja, http://www.kennelliitto.fi/perinnollinen-monimuotoisuus-ja-jalostuspohja Mäki, K. (2013b) Sukusiitos, http://www.kennelliitto.fi/sukusiitos

Mäki, K. (2013c) Tehollinen populaatiokoko, http://www.kennelliitto.fi/tehollinen-populaatiokoko

Parker, H. G., Kim, L. V., Sutter, N. B., Carlson, S., Lorentzen, T. D., Malek, T. B., Johnson, G. S., DeFrance, H. B., Ostrander, E. A. och Kruglyak, L. (2004) *Genetic structure of the purebred domestic dog*. Science, 304(5674): 1160-4.

Parker, H. G., Kukekova, A. V., Akey, D. T., Goldstein, O., Kirkness, E. F., Baysac, K. C., Mosher, D. S., Aguirre, G. D., Acland, G. M. och Ostrander, E. A. (2007) *Breed relationships facilitate fine- mapping studies: A 7.8-kb deletion cosegregates with Collie eye anomaly across multiple dog breeds*. Genome Res., 17(11): 1562-1571.

Pleym, J. (2017) Boken om Västgötaspets.

von Rosen , B. (1982) Mitt hundliv. Ica Bokförlag. 270 s.

Saikku-Bäckström, A. (2017) Spondyloosi, http://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran- terveys/perinnollisista-sairauksista/perinnolliset-selkamuutokset

Svenska Brukshundsklubben (2017) http://www.brukshundklubben.se/Documents/1_startdelen/3_hundar/mentalitet/mh_spindeldiagram/ spindeldiagram_ovriga_raser/ah_spindeldia_vastgotaspets_1210.pdf Luettu 5.4.2017.

Lisäksi:

SKL Koiranet

SKK Avelsdata

Jenny Pleym, suullinen tieto 13.12.2016

Länsigöötanmaanpystykorvat - Västgötaspetsen ry kotisivut, http://www.lansigootanmaanpystykorvat.com/

LIITELUETTELO

LIITE 1

Jalostustarkastuslomake, päivitetty vuonna 2021

LIITE 2

Terveyskyselyn 2020 kooste

LIITE 3

Silmäsairauskyselyn kooste vuodelta 2018

LIITE 1



Numero

JALOSTUSTARKASTUSLAUSUNTO

Paikka:		**Aika:**	

Nimi:					**Häntä:**	
Synt:		**Sukupuoli**		**Rek.nro**		
Isä:				**Rek.nro**		
Emä:				**Rek.nro**		
Kasv:						
Omistaja:						
Osoite:						
Puh		**S-posti**				
Sirunro						
Kiinnostus käyttää urosta jalostukseen			**Kyllä**		**Ei**	
Yhteystiedot voi antaa nartun omistajalle			**Kyllä**		**Ei**	

Kokonaiskuva/tyyppi		Erinomainen		Erittäin hyvä		Hyvä
		Tyydyttävä		Epätyypillinen		
Väri		Harmaa		Harmaanruskea		Harmaankeltainen
		Punaisenkeltainen		Punaisenruskea		
Virheellinen väri		Sininen/maksa/musta		Valkoinen/creme		Liikaa valkoista

Poskimerkit			Erinomaiset		Riittämättömät		Puuttuvat
Valjaskuvio			Erinomaiset		Vähäiset		Puuttuvat
Valkoiset merkit			Oikeat		Virheelliset		
Häntä			Löysästi kiertynyt		Tiukasti Kiertynyt		Muuta:
Lonkat			Silmät				
Kivekset			Normaalit		Kivesvikainen		Kastroitu
Huomautuksia:							

Selityksissä H=hieman, E= erittäin

KOKONAISKUVA			TOIVOTTU		VIRHE		VIRHE	
Korkeus cm			Keskikokoinen		Pieni		Suuri	
Pituus cm			Oikea		Lyhyt		Pitkä	
Rinnansyvyys cm			Riittävä		Syvä		Riittämätön	
Paino kg			Normaali		Laiha		Lihava	
Purenta			Saksipurenta		Yläpurenta		Alapurenta	
					Tasapurenta		Epätasainen	
Hampaisto			Täydellinen	Yläleuka		Alaleuka		
Turkin laatu			Kova		Pehmeä		Karvanlähtö	
Peitinkarva, pituus			Puolilyhyt		Pitkä		Lyhyt	
Peitinkarva			Pinnanmyötäinen		Avoin		Karvanlähtö	
Pohjavilla			Riittävä		Riittämätön		Puuttuu	
Ryhti			Ryhdikäs		Ryhditön			
Sukupuolileima			Oikea		Heikko			
Lihaksisto			Hyvin kehittynyt		Riittämätön		Liiallinen	
Luusto			Voimakas		Hento		Karkea	

Koira nro Sivu 2

PÄÄ		TOIVOTTU		VIRHE		VIRHE

Pää, koko		Oikea		Pieni		Iso	
Pää, muoto		Oikea		Leveä		Kapea	
Päälaki/kuono muoto		Kiilanmuotoinen		Kevyt kuono-osa		Posket	
Päälaki/kuono pituus		Oikea		Lyhyt kallo		Lyhyt kuono	
Silmät, väri		Tummanruskeat		Vaaleanruskeat		Rengas	
				Keltaiset		Rengas	
Silmät, muoto		Soikea		Pyöreä		Vinot	
Korvat, koko		Keskikokoiset		Suuret		Pienet	
Korvien kiinnitys		Oikea		Matalalle kiinnittyneet		Korkealle kiinn.	
				Haja-asentoiset		Löysät	
Päälaki		Litteä		Kaareva		Ura/otsarypyt	
Otsapenger		Selvä		Voimakas		Riittämätön	
Päälaki/kuonolinja		Yhdensuuntaiset		Ei yhdensuuntaiset			
Kuono-osa, muoto		Melko tylppä		Kapea ja terävä		Tylppä	
Alaleuka		Hyvin muotoutunut		Riittämätön		Eteentyöntyvä	
				Kapea			
Huulet		Tiukat		Löysät		Huulipoimu	
Huomautuksia:							

ETUOSA							
Kaula		Pitkä, voimakas		Lyhyt		Pitkä	
				Paksu		Ohut	
Rintakehä, muoto		Kaareva		Litteä		Pyöreä	
Rintakehä, pituus		Pitkä		Lyhyt		Lyhyt rintalasta	
Eturinta		Hyvin kehittynyt		Kehittymätön		Liian voimakas	
Kyynärpäät		Hyvin asettuneet		Ulospäin kääntyvät		Sisään painuneet	
Lapaluut, asento		Hyvin asettuneet		Eteen työntyneet			
Lapaluut, pituus		Oikea		Lyhyt			

Lapaluut, kulma		Hyvin kulmautunut		Suora		Ylikulmautunut	
Olkavarsi, pituus		Oikea		Lyhyt			
Kyynärvarsi, pituus		Oikea		Lyhyt		Pitkä	
Kyynärvarsi, muoto		Kaareva		Suora		Kiero	
Eturaajat, asento		Oikea		Ulkokierteiset		Sisäkierteiset	
Välikämmenet		Lujat		Heikot		Liian suorat	
Käpälät, muoto		Soikeat		Pyöreät		Pitkät	
				Litteät			
Käpälät, lujuus		Tiiviit		Löysät			
Huomautuksia:							

SELKÄ							
Selkä, lujuus		Luja		Peräänantava			
Selkälinja		Suora		Köyry		Notko	
Selkä/säkä kiinnitys		Huomaamaton		Kuoppa		Painunut	
Selkä, asento		Suora		Takakorkea		Karpinselkä	
Lanne, pituus		Oikea		Pitkä			
Huomautuksia:							

Koira nro Sivu 3

TAKAOSA		**TOIVOTTU**		**VIRHE**		**VIRHE**	
Lantio, asento		Oikea		Jyrkkä		Pysty	
Lantio, leveys		Leveä		Kapea			
Polvikulma		Oikea		Suora		Ylikulmautunut	
Kinnerkulma		Oikea		Suora		Ylikulmautunut	
Takaraajat, asento		Yhdensuuntaiset		Ahtaat		Leveät	
				Länkisääret		Pihtikintut	

Välijalka, pituus		Oikea		Pitkä		Lyhyt	

LIIKKEET							
Selkä, lujuus		Luja		Peräänantava			
Selkälinja		Tasainen		Köyry		Notko	
Selkä, asento		Suora		Takakorkea		Karpinselkä	
Eturaajojen liikkeet		Matkaa voittavat		Lyhyet		Korkeat	
Liikkeet edestä		Yhdensuuntaiset		Ahtaat		Leveät	
Takaraajojen liikkeet		Matkaa voittavat		Lyhyet		Alle vetäytyvät	
Liikkeet takaa		Yhdensuuntaiset		Kinnerahtaat		Leveät	
Liikkeet, kokonaisuus		Tehokkaat		Riittämättömät		Epätasapainoiset	

LUONNE							
Luoksepäästävyys		Avoin		Epävarma		Aggressiivinen	
Hampaiden näyttö/mitt.		Vakaa		Väistelevä		Ei käsiteltävissä	
Temperamentti		Vilkas, valpas		Ylivilkas		Flegmaattinen	

Merkkien selitykset	+	Erinomainen	-	Ei voida arvostella
	h	Hieman	e	Erittäin
LISÄTIETOJA				
KOIRAN JALOSTUSKÄYTTÖ				
		Perustelut		
Hyväksyttävä				

Hyväksyttävä varauksella		
Ei suositeltava		

…………………………………………….
Tarkastaja

…………………………………………….
Tarkastaja

OMISTAJATIETOJEN JULKISUUS

Koiran omistajana annan luvan julkaista seuraavat tiedot itsestäni yhdistyksen www-sivuilla:

Nimi		Sähköposti	
Osoite		Puhelin	

…………………………………………….
Omistaja



Jalostustarkastus
Paikka + pvm

Tarkastajana/Tarkastajina XXXXX

JALOSTUSTARKASTUSLAUSUNTO

Koiran kuva tähän

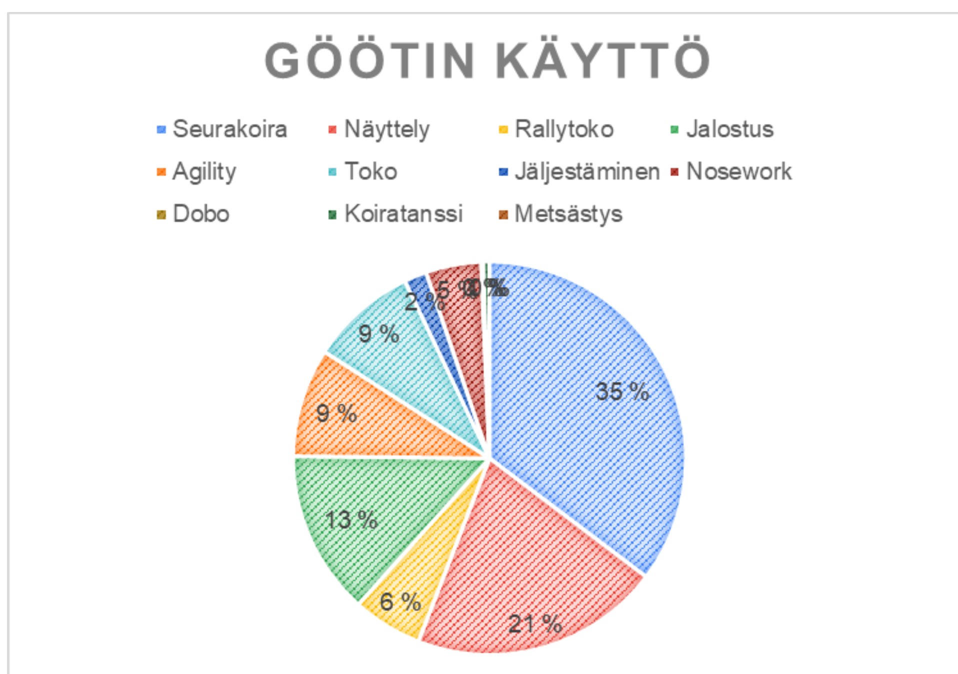
Koiran nimi
rek.nro

LIITE 2

Kuinka terve gööttimme ovat? – Terveyskyselyn 2020 tulokset

Anonyymisti vastattuun terveyskyselyyn saatiin vastaus **593 göötistä,** joista 75 % oli 2010 tai sen jälkeen syntyneistä koirista. Tämä vastaa 34 % vuosien 2010–2019 aikana rekisteröidyistä koirista.
Narttujen ja urosten suhde oli lähes puolet ja puolet (narttuja 53 % ja uroksia 47 %).
Edellisen kerran terveyskysely toteutettiin Suomessa vuonna 2016 ja siihen saatiin 108 vastausta. Kasvua tähän oli peräti 449 %. Tämä kysely pohjautui ruotsalaisten vuonna 2018 tekemään vastaavaan kyselyyn, johon oli saatu vastaus 772 koirasta eli 32 % enemmän kuin meidän kyselyymme.

Meidän kyselyssämme ei ollut rajattu koiran syntymäaikaa, vaan haluttiin tiedot niin monesta koirasta kuin mahdollista.



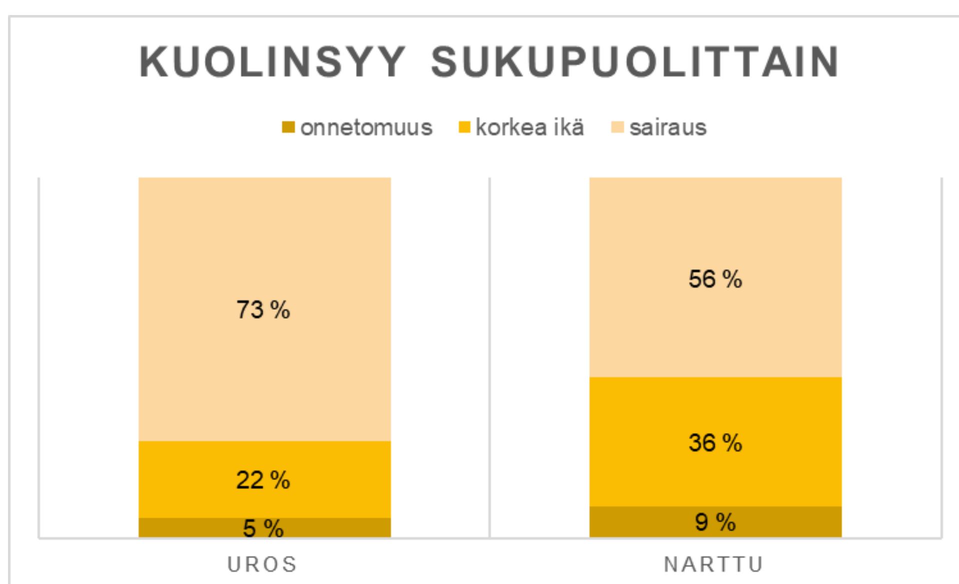
Kyselyn koirien käyttö (kuva 1) oli määritelty:

- 35 % seurakoiraksi
- 21 % näyttelykoiraksi
- 13 % jalostuskoiraksi
- 9 % agilitykoiraksi
- 9 % tokokoiraksi
- 6 % rallytokokoiraksi

- 5 % noseworkkoiraksi
- 2 % jäljestyskoiraksi ja
- 1 % koiratanssiksi.

Vastaajat arvioivat koiransa **terveydentilaksi** erittäin hyväksi tai hyväksi 69 % ja lisäksi vielä melko hyväksi 25 %. Vaihtoehdot olivat erittäin hyvä, hyvä, melko hyvä, huono tai erittäin huono. Vuoden 2016 kyselyssä asteikko oli viiden sijaan 3-portainen (erinomainen, hyvä, tyydyttää) ja erinomaiseksi oli määritellyt 70 % ja hyväksi 24 % vastaajista.

Urosten **säkäkorkeuden** keskiarvo on 33,5 cm vaihdellen välillä 28-39 cm.
Narttujen säkäkorkeuden keskiarvo 31,5 cm vaihdellen välillä 25-39 cm.



Kyselyn koirista 86 % on vielä elossa. Kuolleiden koirien keski-ikä on 11,5 vuotta välillä 1–18 v. Kuolemaan on johtanut 63 %:lla sairaus, 29 %:lla korkea ikä ja lopuilla onnettomuus (kuva 2). Uroksilla on enemmän kuolemaan johtaneita sairauksia kuin nartuilla.

Uroksista tarkemmin

Uroksista 7 % oli kivesvikaisia, 18 %:lla on ollut eturauhasvaivoja ja 29 % oli kastroitu. Vuoden 2016 kyselyssä oli ilmoitettu kivesvikaisia vain 3 %, 7:lla % eturauhasvaivoja ja 12 % oli kastroitu. Eturauhasvaivat alkavat missä iässä tahansa, kahdella uroksella oli vaivat alkaneet jo alle vuoden ikäisenä. Vaivoista yleisimpänä on mainittu suurentunut eturauhanen (63 %) ja tulehdus (29 %).

Nartuista tarkemmin

Ensimmäinen juoksu on keskimäärin tullut 9 kuukauden iässä (vaihteluväli 5- yli 12 kk) ja juoksukierto on keskimäärin 7,5 kk (vaihteluväli 4-yli 12 kk). 2016 kyselyssä oli samanlaiset tulokset.

9 %:lla nartuista on ollut kohtutulehdus (2016 eli 8 %:lla), joista 67 % ilmaantui juoksuaikana tai 2 kk sen jälkeen. 70 % kohtutulehduksista on leikattu.
14 %:lla nartuista on ollut valeraskaus/valeraskauksia ja 12 % niitä on jokaisen juoksun jälkeen. Puolet näistä on steriloitu. 2 %:lla nartuista on kehittynyt kohtutulehdus, jos sillä on ollut valeraskaus joka juoksun jälkeen.

31 % nartuista on steriloitu. 20 % nartuista on steriloitu lääketieteellisistä syitä ja 1/3 näistä on johtunut kohtutulehduksesta. Muita sterilointiin johtaneita syitä ovat: käyttäytyminen 5 %, ei jalostuskäyttöä 3 %, toinen koira 2 % ja syytä ei ole tarkemmin määritelty 3 %.

Ihosairaudet

Toistuvaa tai pitkäaikaista iho-ongelmaa tai kutinaa oli 16 %:lla vastanneista ja kutina johtuu tulehduksesta, loisista tai allergiasta. Yleisimmin kutinaoireet ovat alkaneet alle 3-vuotiaana (73 % kutisevista ja 12 % vastanneista). 91 %:lla on vaiva diagnosoitu eläinlääkärillä. Ruotsissa kyselyyn vastanneista 7 %:lla oli toistuvaa kutinaa. Toistuva kutina oireili tyypillisimmin kutinana, hilseilynä, karvan lähtönä ja tassujen nuolemisena. Vuonna 2016 ihosairaudet mainittiin 4,9 % vastauksista.

Tulehdus ja tyypillisimmin hiiva- tai bakteeritulehdus aiheutti 52 %:lla toistuvaa kutinaa. Loisista johtui 3 % kutinaoireista ja allergiasta tai sen epäilystä 75 % oireista. Ruoka-aineallergiaa oli 41 %:lla ja atopiaa 34 %:lla kutisevista koirista (11 % ja 6 % vastanneista). Atoopikoista 24 % oli eläinlääkärin diagnosoimia. Eläinlääkärinkin on vaikea diagnosoida yksittäisistä oireista vaan tarvitaan pidempiaikaista ja tarkkaa seurantaa.

Korvien kanssa oli 16 %:lla vastanneista ongelmia. Puolella oireet olivat satunnaisia. Korvaoireet liittyvät pääsääntöisesti (89 %) edellisiin toistuvaan tai pitkäaikaiseen kutinaan. Tässä kyselyssä korvatulehduksia oli 11 % koirista, kuten vuonna 2016 vastanneistakin.

Silmät

Vastanneista 9 % kertoi koirallaan olevan näköongelmia. Virallinen silmätutkimus oli tehty 61 %:lle koirista. Näistä 84 %:lla oli terveet silmät, distichiasis 4 %:lla ja jokin silmäsairaus 18 %: lla.
Näköongelmia kerrottiin olevan 9 %:lla koirista: esim. heikentynyt näkökyky (32 % oireilevista ja 3 % vastanneista) ja silmätulehdus (27 % oireilevista ja 3 % vastanneista). Vuonna 2016 oli silmätulehduksia 8,7 % koirista.

Gööttien J175 oli 3 %:lla kyselyn koirista (10 % silmäpeilatuista) ja niistä 1/3 oli näkökyky heikentynyt. Nämä kaikki ovat iältään 10-13 vuotiaita.

Vatsa- ja suolisto-ongelmat

Vatsa- ja suolisto-ongelmia on 33 %:lla vastanneista ja hyvin usein oireita on 6 %:lla ja enemmän kuin kerran kuukaudessa 7 %:lla. Ripulia raportoitiin olevan 18 % vastanneista ja näitä oireita on esiintynyt hyvin usein tai enemmän kuin kerran kuukaudessa 41 %:lla (8 % kaikista vastanneista). Närästystä esiintyy 19 %:lla vastanneista ja 4,5 %:lla oireet ovat vähintään kerran kuukaudessa.

Vatsaoireet ovat alkaneet 13 %:lla vastanneista (oireilevista 41 %) alle vuoden iässä ja 1-3 vuotiaana 10 %:lla vastanneista (32 % oireilevista).

Ruotsissa vatsa- ja suolisto-oireita oli vain 11 % vastanneista.

Muut tulehdukset

Muita tulehduksia raportoitiin 16 % vastanneista. Näitä yleisimmät olivat

- Virtsatietulehdus 5 %:lla
- Silmätulehdus 2 %
- Muista kuin kutinasta johtuvia tassutulehduksia 1 %
- Ylempien hengitysteiden tulehdus 2 %
- Hammastulehdus 8 %

Sydän

Sydänsairaus tai sydämen vajaatoiminta oli 3 %:lla vastanneista ja näistä 63 %:lla esiintyi yli 7-vuotiaana.

Neurologiset oireet

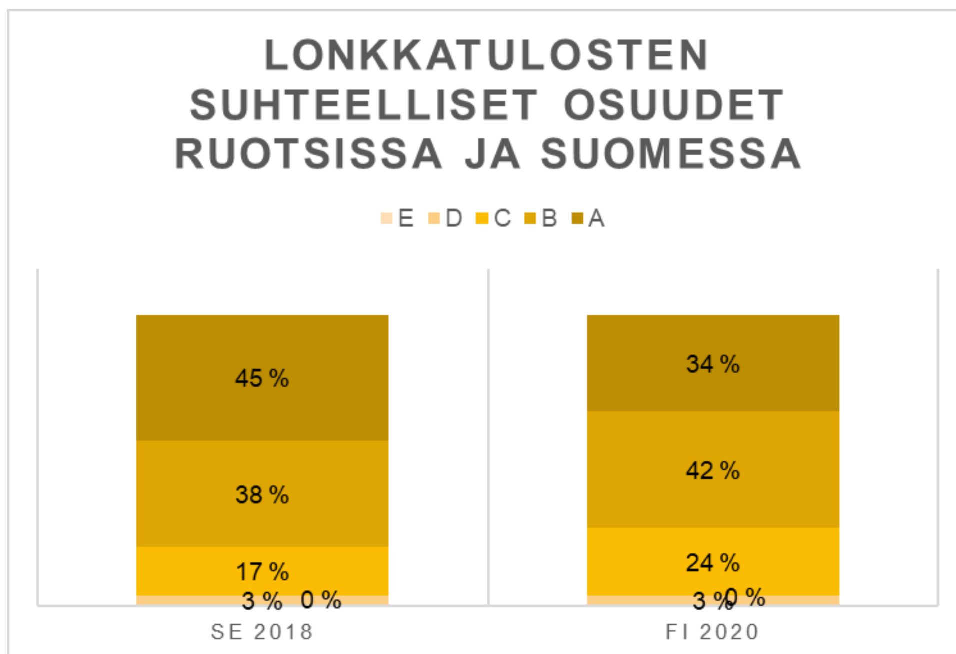
Kouristuksia ja epileptisia kohtauksia oli 4 % vastanneista ja lähes saman verran oli Ruotsin vastaavassa kyselyssä. Puolet näistä on diagnosoitu eläinlääkärillä ja epilepsiadiagnoosin on saanut 5 koiraa (0,8 % vastanneista). Vuoden 2016 kyselyssä oli 0,3 %:lla vastanneista neurologisia oireita.

Kasvaimet

Kasvaimia oli 6 %:lla vastanneista, joista hyvälaatuisia oli puolet. 79 %:ssa syöpää tai kasvaimia esiintyi yli 7-vuotiaalla koiralla. Tyypillisin syöpä oli nisäkasvain, joita oli 1,7 % kaikista. Muita mainittiin aivokasvain, hematooma, imusolmukesyöpä, kiveskasvain, kohtusyöpä, sarkooma, vatsan alueen syöpä. Vuonna 2016 syöpää oli vain 3 %:lla vastaajista ja kaikki ne olivat nisäkasvaimia.

Puolet kasvaimista on poistettu ja 32 % syöpää sairastaneista on jouduttu lopettamaan.

Luusto



Vastanneista 70 % oli kuvauttanut koiriensa lonkat. A-lonkkaisia oli 33 %, B-lonkkaisia 40 %, C-lonkkaisia 24 % ja D-lonkkaisia 3 %. Ruotsin kyselyssä oli enemmän A-lonkkaisia ja vähemmän C-lonkkaisia (kuva 3).

Luusto- ja nivelongelmia oli 14 %:lla, joista ristisideongelmia tai nivelkierukkavammoja 5 %:lla ja nivelrikkoa on 3 %:lla. Oireilevista 75 % on diagnosoitu eläinlääkärillä. 14 % on tarvinnut leikkauksen. Vuoden 2016 kyselyssä nivelrikkoa raportoitiin olleen lonkissa 3,9 %, polvissa 0 %, ranteissa 2 % ja kyynärnivelissä 4,9 %. Ristisidevammoja oli 4,9 %:lla koirista.

Selässä oli ongelmia 8 %:lla koirista, näistä eniten lihasjumeja ja muutamia mainintoja: välilevy- tai nikamaongelmia. Ongelmia on ollut sekä nuorilla koirilla että vanhemmilla koirilla. 4 koiralta on vaivaa leikattu.

Sisätautiongelmat

Maksa- tai munuaissairautta on ollut 3 %:lla koirista. Puolet liittyivät maksaan ja puolet munuaisvaivoihin. 2016 raportoitiin 2 % koiralla maksasairaus.
Virtsakivi ja/tai munuaiskividiagnoosin on saanut 3 % koirista, kun vuoden 2016 kyselyssä ei ollut kenelläkään. Harvalla oireet ovat hoidon jälkeen uusiutuneet.
Cushingin tautia oli 1 %:lla vastanneista, kuten Ruotsin kyselyssäkin, ja taudin oireet alkoivat yli 5-vuotiaana. Vuonna 2016 raportoitiin 1 % vastanneista.
Muita hormooniepätasapaino-oireita on ollut 2 %:lla vastanneista.
Diabetesta ei ollut kenelläkään koiralla, kuten ei myöskään Ruotsin kyselyyn vastanneissa. 2016 kyselyssä oli 1 %:lla diabetes.

Hampaat ja purenta



Hampaissa ja purennassa oli ongelmia 20 %:lla koirista, kun vastaava luku Ruotsin kyselyssä oli vain 9 %. Hammaskiveä esiintyi 14 %:lla ja hammaspuutos 4 %:lla koirista. Lohjenneita hampaita oli 4 %:lla. Vuoden 2016 kyselyssä hammaspuutoksia oli 16 % vastanneista.

Muut fyysiset sairaudet

Muista sairauksista mainittiin muutamia yksittäisiä sairauksia: rasvapatteja, virtsankarakilua, haiman vajaatoimintaa, idiopaattista vestibulaarisyndroomaa, lihasrevähdys (2), juo paljon.

Käytös

Vastaajista 88 % sanoi koiransa käyttäytyvät odottamalla tavalla ja niistä 16 %:lla on omistajien mukaan käytösongelmia. Vastaavasti ei odottamalla tavalla käyttäytymistä koirista esiintyi käytösongelmia 10 %:lla. Käytösongelmiksi mainittiin paukkuarkuus 4 % koirista, pelokkuus/arkuus 3 % koirista ja eroahdistusta 3 % koirista.

Tyytyväisyys

98 % vastaajista oli tyytyväinen rotuun ja 94 % hankkisi uuden göötin. Avoimeen vastaukseen oli perusteltu (57 %) göötin ottamiseen syiksi:

- luonne (32 %)
- koko, ulkonäkö, iso koira pienessä koossa (21 %)
- seurallinen, kaikkien kaveri (20 %)
- yhteistyöhaluinen, nopea oppimaan, aina valmis tekemään, kaikessa mukana, helppo tulla toimeen (17 %)
- kestävä, monipuolinen rotu (17 %)
- itselle sopiva rotu/paras rotu/elämäni koira (14 %)
- koiran sairauksista huolimatta (5 %)
- helppohoitoinen turkki (5 % kpl)
- terve rotu (4 %)
- vaikka on haukkuherkkä/reaktiivinen (3 %)
- vaikka luonne ei ole ollut paras mahdollinen (3 %)
- vaikka kasvattajat voisivat miettiä yhdistelmiä tarkemmin ja kertoa taustoista (2 %)
- muut syyt (1 %)

Gööttiä ei enää ottaisi 4 % vastaajista ja syiksi mainittiin rodun sairaudet, luonne, käytös, sopimattomuus käyttötarkoitukseensa tai yhdistyksen ilmapiiri.

Yhteenvetoa

Ruotsalaisten terveyskyselyn uusiminen meillä Suomessa antoi erinomaista vertailupohjaa eri populaatioiden tilanteeseen. Tulevaisuudessa olisi hyvä tehdä enemmän yhteistyötä ja saada vertailukelpoisia tietoja. Suomessa vuonna 2016 saatiin vähän vastauksia ja se saattaa vääristää saatuja tuloksia eivätkä ole suoraan verrannollisia nyt saatuihin tuloksiin.

Yleisessä keskustelussa on viime vuosien aikana nousseet huoli rodun allergia-, vatsaoireiden ja epilepsia-oireiden yleisyydestä. Tämä kysely osoitti, että allergia ja vatsaoireet ovat lisääntyneet, mutta kouristukset ja epileptiset kohtaukset eivät. Lisääntyneet oireet herättävät lisäkysymyksiä koirien ruokinnasta ja/tai elinolosuhteista, joihin tällä kyselyllä ei saatu vastauksia. Näiden yleisyyttä pitää ehdottomasti tarkkailla tulevaisuudessa.

Silmiinpistävää oli, että koiria on kastroitu/steriloitu runsaasti muutoin kuin selkeiden lääketieteellisten syiden vuoksi. Rodun geenipoolin säilymisen takia on tärkeää, ettei uroksia kastroida kevyin perustein.

Tämä kysely vahvisti käsitystä, että gööttien silmäsairaus on heikentänyt näköä vain vanhoilla koirilla.

Luuston kuvaamista tulee ehdottomasti jatkaa. Nivelrikkojen määrä on vähentynyt. Selkiä on alettu tutkimaan yleisesti enemmän ja on tuonut pääsääntöisesti lieviä selkämuutoksia esiin. Kyselyssä raportoitiin selkäongelmiksi mm. köyryys, lihasjumia, vino nikama, jotka eivät kerro koko totuutta selkäsairaudesta.

Hammaspuutoksiin on kiinnitetty jalostuksessa huomioita ja niitä on nyt ollut vähemmän. Sen sijaan hammaskiven määrään on kiinnitettävä enemmän huomioita ja kannustetaan puhdistamaan ja hoitamaan koirien hampaat ajoissa.

Jalostustoimikunta ottaa nämä kaikki tarkempaan seurantaan ja toivoo koirien omistajia aktiivisemmin kertomaan koiriensa diagnosoiduista sairauksista. Yhdistyksen www-sivulla on lomake koirien sairauksien ilmoittamiseen. Tätä tietoa tarvitaan mm. jalostuskyselyihin vastattaessa.

Erinomaista oli se, että rodun omistajat ovat tyytyväisiä rotuvalintaansa ja olisivat ottamassa uuden rodun edustajan. Suurin osa oli tyytyväinen rodun luonteeseenkin, vaikka haukkuherkkyys katsottiin olevan rodun ominaisuus eikä edes aina käytösongelma. Toivottavasti tämä tarkoittaa, että koirien haukkuherkkyyttä on rajoitettu koulutuksella.

Meidän rotumme on edelleen perusterve rotu.

	2016 FI	2018 SE	2020 FI	Tulos FI	Tulos SE
Vastauksia (uros/narttuja)	108	772 (369/403)	593 (276/317)	+	-
Terveydentila melko hyvästä - erittäin hyvä ja *) hyvä-erinomainen	93 % *)	97 %	94 %	=	=
Keskimääräinen elinikä			11,5 v		
Uroksen kivesvika	3 %	7 %	7 %	+	=
Eturauhasvaivat	7 %		18 %	+	
Kastroitu *) sisältää myös steriloidut nartut	12 %	19 % *)	29 %	+	+
Nartun ensimmäinen juoksu ja juoksukierto	8,5 kk 7,5 kk		9 kk 7,5 kk	=	
Kohtutulehdus	8 %	9 %	9 %	=	=
Valeraskaus		8 %	14 %		+
Steriloitu *) sisältää myös kastroidut urokset	16 %	19 % *)	31 %	+	+
Toistuva kutina	**4,9 %**	**7 %**	**16 %**	**+**	**+**
allergia	6,4 %	3 %	11 %	+	+
atopia		0,8 %	4,6 %		+
Korvat	**16 %**	**14 %**	**16 %**	**=**	**=**

- korvatulehdus	11 %		11 %	=	
Silmät					
- näköongelmia		7 %	9 %		=
- silmätulehdus	8,7 %		3 %	-	
Vatsa ja suolisto		**20 %**	**33 %**		+
- ripuli			18 %		
- närästys			4,5 %		
Muut tulehdukset		9 %	16 %		+
- virtsatietulehdus			5 %		
Sydänsairaus tai sydämen vajaatoiminta	**2 %**	**2 %**	**3 %**	=	=
Kouristukset ja epileptiset kohtaukset	**3 %**	**4 %**	**4 %**	=	=
Kasvaimet	**3 %**	**6 %**	**6 %**	=	=
nisäkasvain	3 %	2 %	2 %	=	=
Luusto- ja nivelongelmia		**11 %**	**14 %**		**=**
ristisideongelmia	5 %		5 %	=	
nivelrikko	10 %		3 %	-	
Selkäongelmat	4 %	2 %	8 %	+	+
Maksa tai munuaissairaus	2 %	2 %	3 %	=	=
Virtsakivi ja/tai munuaiskividiagnoosi	0 %	2 %	3 %	+	=
Cushing tauti	1 %	1 %	1 %	=	=
Muut hormoniepätasapaino-oireet		1 %	2 %		=
Diabetes	1 %	0 %	0 %	=	=
Hammas ja purentaongelmia	25 %	9 %	20 %	-	+

Jalostustoimikunta kiittää kaikkia kyselyyn osallistuneita!

LIITE 3

Ajankohtaista gööttien verkkokalvosairaudesta

Länsigöötanmaanpystykorville tyypillinen verkkokalvosairaus on nyt tunnettu parin vuosikymmenen ajan. Vuosina 2000-2017 on Kennelliittoon kirjattu gööttien silmätarkastuksia 898 kappaletta. Tutkituista 711 koiralla ei ole todettu perinnöllisiä silmäsairauksia. 122 koiralla (14,6 %) on todettu tai epäilty verkkokalvon sairaus vuosina 2000-2017 syntyneistä. Edellisessä kyselyssä 2011 vastaava luku oli 12,3 % ajanjaksolla 2000-2011. Keskimäärin ikäluokista, jotka ovat syntyneet vuosina 2000-2017 on tutkittu 48 %. Vuonna 2009 syntyneistä on tutkittu 65 % ja vähiten tutkittuja ikäluokista on 40% osuudella vuosina 2000 ja 2004 syntyneet. Vuoden 2017 syntynyt ikäluokka on 133 koiraa, joista 4 on tutkittu huhtikuuhun 2018 mennessä. Ajanjaksolla 2000-2017 tutkituista koirista 79 % on todettu terveiksi. Edellä mainitut luvut eivät kerro täysin todellista sairauden esiintyvyyttä, koska osa koirista on tutkittu vain kerran ja nuorella iällä, jolloin sairaudesta ei vielä näy merkkejä verkkokalvolla. Siksi olisikin tärkeää, että mahdollisimman moni koira tutkittaisiin edes kerran elämänsä aikana, mieluiten uudelleen 7 ikävuoden jälkeen tai mikäli koiraa aiotaan käyttää jalostukseen vanhemmalla iällä.

Kennelliitossa ja KoiraNetissä gööttien silmäsairauden merkitsemistavat ovat vaihdelleet, mikä voi aiheuttaa sekaannusta rodun harrastajissa. Aluksi silmäeläinlääkärit merkitsivät usein sairaudeksi PRA. Myöhemmin Kennelliitto nimesi rotumme verkkokalvosairauden koodilla J175. Tämä merkitsemistapa on kuitenkin nyt poistunut käytöstä, ja nykyisin sairaus merkitään nimellä ”Muu verkkokalvon sairaus”. Lisäksi silmäsairausmuutoksille voidaan merkitä vakavuusasteet lievä, kohtalainen tai vakava. Verkkokalvosairautta esiintyy lähes kaikissa suvuissa. Virallisessa silmätarkastuksessa koiran silmät tutkitaan silmänpohjan, lasiaisen, linssin, värikalvon, etukammion, sarveiskalvon, sidekalvon ja luomen rakenteiden poikkeavuuksien varalta. Silmätutkimusten yhteydessä gööttien silmistä on löytynyt muitakin vikoja ja sairauksia, eniten distichiasista eli ylimääräisiä ripsiä 68 koiralla vuosina 2000-2017.

Verkkokalvosairauden laadun ja merkityksen selvittämisen eteen on tehty paljon töitä. Hannes Lohen tutkimusryhmä on tehnyt merkittävää tutkimusta sairauden tutkimiseksi. Keväällä 2015 Genoscoper toi markkinoille markkeritestin, jonka avulla pystyttiin selvittämään koiran riskiä sairastua gööttien retinopatiaan. Tulokset ilmoitettiin normaali (AA), kantaja (AG) sekä altis (GG). Sittemmin englantilainen Animal Health Trust on tuonut markkinoille geenitestin, jonka avulla löydetään varsinainen länsigöötanmaanpystykorvien retinopatiaa aiheuttava mutaatiokohta. Geenitestin avulla voidaan arvioida tarkemmin koiran riskiä sairastua. Löydetyn MERTK-geenissä sijaitsevan LINE-1 insertion on havaittu korreloivan vahvasti gööttien retinopatian kanssa. Eteneville retinopatioille tyypillisesti myöskään gööttien retinopatian osalta kaksi perittyä mutaatiota ei välttämättä aiheuta oireita koiran eliniän aikana, vaan sairastumisriski on 20-kertainen. Geenitestin tulokset ilmoitetaan normaali, kantaja ja altis. Vuonna 2018 Genoscoper ryhtyi käyttämään samaa menetelmää silmäsairaustestissä, joka on osana MyDogDNA-passia.

Saatujen havaintojen perusteella sairaus voidaan jaotella kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa verkkokalvoon muodostuu tummia alueita, tämä tapahtuu tavallisimmin 2 -3 vuoden iässä, jopa aiemmin. Nämä muutokset eivät vielä merkittävästi vaikuta koiran näkökykyyn. Toisessa vaiheessa verkkokalvo ohentuu tummuneiden alueiden kohdalta ja alueet alkavat laajentua jatkaen etenemistään kolmanteen vaiheeseen. Hämäränäkö häiriintyy sairauden toisessa vaiheessa ja heikkenee edelleen sairauden edetessä. Normaali päivänäkö saattaa häiriintyä sairauden edetessä kolmanteen vaiheeseen, tätä

havaitaan yleensä yli 9-vuotiailla koirilla. Osalla koirista sairaus pahenee edelleen kolmannesta vaiheesta ja koirat sokeutuvat.

Silmäsairaustuloksen muuttaminen

Kennelliitto on määritellyt, miten sairaaksi todetun ja epäillyn koiran diagnoosia voidaan muuttaa. Silmätarkastuksen tuloksesta voi valittaa vain, jos koira on saanut toisistaan poikkeavat lausunnot (ensin vakavampi, sitten lievempi diagnoosi). Vakavampi diagnoosi on voimassa, kunnes se kumotaan. Sairas-diagnoosi voidaan kumota Kennelliiton järjestämässä silmätarkastuspaneelissa, jossa vähintään kolme silmäeläinlääkäriä tutkii koiran silmät.

Koiranomistaja voi valittaa silmätarkastuslausunnosta vain, jos koira on saanut toisistaan poikkeavat lausunnot (diagnoosi ensin vakavampi, sitten lievempi). Omistaja voi anoa pääsyä paneelitutkimukseen kirjallisesti.

Kennelliitto ja silmätarkastuseläinlääkärit päättävät mitkä koirat hyväksytään paneeliin. Päätöksessä huomioidaan muun muassa, miten suuri merkitys voimassa olevalla diagnoosilla on koiran jalostuskäytön kannalta. Koiran kannalta merkityksettömät sivulöydökset eivät ole ensisijalla paneelitutkimukseen pääsemiseksi. Joitakin synnynnäisistä kehityshäiriöistä annettuja lausuntoja ei voida kumota paneelissa enää koiran vartuttua. Myöskään hoitotoimenpitein oireettomaksi saatavien sairauksien diagnooseja ei voida kumota paneelissa. Paneelitutkimus järjestään kaksi kertaa vuodessa. Paneelissa vähintään kolme aiempiin koiran tutkimuksiin osallistumatonta silmätarkastuseläinlääkäriä tutkii koiran.

Jos koiralla on voimassa epäilyttävä-tulos, tulisi diagnoosi varmistaa viemällä koira uudelleen suositellun ajan kuluttua joko lausunnon antaneen silmätarkastuseläinlääkärin tai toisen silmätarkastuseläinlääkärin tutkittavaksi. Mikäli silmätarkastuseläinlääkäri tällöin toteaa koiralla ko. sairauden, on tämä lausunto voimassa, ellei paneelitutkimus sitä muuta.

Koiran saama epäilyttävä-lausunto voidaan korjata terveeksi joko paneelitutkimuksen kautta tai jos silmätarkastuseläinlääkäri vähintään vuoden kuluttua epäilyttävä-lausunnosta toteaa koiran tämän sairauden osalta terveeksi. Hoitotoimenpitein oireettomaksi saatavien sairauksien diagnooseja ei kuitenkaan voida korjata. Korjaus voidaan tehdä, ellei koira ole seuranta-ajan puitteissa saanut muilta silmätarkastuseläinlääkäreiltä ko. sairauden osalta ristiriitaisia diagnooseja.

Silmäsairauskysely

Jalostustoimikunta seuraa verkkokalvosairaiden tilannetta koirilla, joilla on todettu tai epäillään verkkokalvosairautta. Tämä on tärkeää, jotta saisimme tietoa sairauden vaikutuksesta koiran toimintakykyyn sekä elämänlaatuun. Koiran omistaja osaa parhaiten kertoa, vaikuttaako silmäsairaus koiran arkielämään. Edelliset kyselyt toteutettiin vuonna 2009, jolloin saatiin vastauksia 41 koirasta sekä 2011 jolloin 43 koiranomistajaa/haltijaa vastasi kyselyyn.

Kysely toteutettiin rotujärjestön nettisivuilla, vastausaikaa oli marraskuun 2017 loppupuolelta tammikuun loppuun 2018. Vastauksia tuli yhteensä 45. Vastanneista 34 koiralla oli olemassa epäilty tai todettu gööttien verkkokalvosairaus. Kyselyn 7 koiraa olivat kuolleet. Kyselyllä selvitettiin omistajan havaintoja muutoksista koiran näkökyvyssä sekä tietoja markkeri- tai geenitestauksesta.

Vastanneiden koirista 26:lla (76 %) omistaja ei ole havainnut muutoksia koiran näkökyvyssä. Koirien keski-ikä tässä ryhmässä on 6 vuotta 6 kuukautta. Lopuilla kahdeksalla koiralla (24%) on havaittu jonkinlaista näkökyvyn heikkenemistä. 14 koiralla oli markkeritestitulos GG (altis) sekä kahdella koiralla oli tulos AG (kantaja). Kahdella koiralla on todettu myös kaihi.

Kyselyn vastausten mukaan oireet ovat alkaneet tyypillisimmin 9-12 vuoden iässä. Näkökyvyn heikkenemiseen saattaa olla syynä myös kaihi tai jokin muu sairaus.

Oireiden yleisyys

Taulukossa on esitetty kunkin oireen esiintyvyys koirille kyselyyn vastanneiden omistajien havaintojen mukaan. Samalla koiralla voi olla useampi oire, siksi prosenttiosuuksien summa on yli 100 %.

Oire	kpl	% vastanneista
Ei havaittu oireita	26	77 %
Heikentynyt hämäränäkö	7	21 %
Heikentynyt näkökyky valoisassa	5	15 %
Näkökyvyn heikkeneminen häiritsee koiran arkielämää	1	3 %
Paikallaan olevien esineiden havaitseminen vaikeaa	2	6 %
Näkökenttä kaventunut	4	12 %
Liikkuvien esineiden havaitseminen vaikeaa	4	12 %

Tyypillistä omistajien kertomaa on, näkökyvyn heikkeneminen vähitellen. Varsinkin hämärässä liikkuminen näkyy epävarmuutena. Tavallisin muutos näön heikentyessä on reagoiminen ääniin mikä monesti ilmenee haukkumisena. Kun näköaisti heikkenee, koira tukeutuu kuulo- ja hajuaistiin herkemmin.

Kolmen koiran oireet ovat selvästi vakavammat kuin muiden. Koirista yhdellä alkoi näkökyky 7 vuoden iässä merkittävästi, jolloin näkökyky oli kaikilta osin heikentynyt. Näistä koirista myös yhdellä näkö alkoi heiketä 3-4 vuoden iässä, jolloin koira alkoi säikkymään pimeässä takaa tulevia autoja ja ihmisiä. Hahmotuskyvyn heikkeneminen myös näkyi esimerkiksi haluttomuutena hypätä häkkiin pimeässä. Kolmannella koiralla havaittiin 9 vuoden iässä selvä muutos kirkkaalla ilmalla. Koira ei havainnut vierestä ohi juoksevaa oravaa ja kissat jäävät tavallisesti myös huomaamatta. Muilla oireiden alkamisiät ovat 9-12 vuoden iässä. Tyypillisimmin muutokset ovat tulleet vähitellen ja tavallisimmin näkökyky on heikentynyt pimeässä ensin ja myöhemmin myös valossa.

Kysyttäessä osallistumishalukkuutta rodun silmäsairautta koskeviin mahdollisiin jatkotutkimuksiin, oli vastauksissa 28 myönteistä vastausta. Jalostustoimikunta kannustaa kasvattajia ja koiranomistajia silmien tutkimiseen sekä geenitestaukseen, jotta sairauden esiintymistä rodussa saataisiin vähenemään.

Lämmin kiitos kaikille kyselyyn osallistuneille!